

Trade War : ผลกระทบจากสงครามการค้า สหรัฐอเมริกา – จีน
ต่อเศรษฐกิจและภาคธุรกิจไทย

โดย

นายเกษมสิทธิ์ ปฐมศักดิ์
ประธานกรรมการ
บริษัทหลักทรัพย์ เมอร์ซันพาร์ทเนอร์ จำกัด (มหาชน)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๓
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๓ – ๒๕๖๔

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัย ส่วนบุคคล เรื่อง “Trade War : ผลกระทบจากสงครามการค้าสหรัฐฯ – จีนต่อเศรษฐกิจและภาค ธุรกิจไทย” ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ ของ นายเกษมสิทธิ์ ปฐมศักดิ์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๓ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๓ – ๒๕๖๔

พลโท

(วิโรจน์ เกิดแสง)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง Trade War : ผลกระทบจากสงครามการค้าสหรัฐอเมริกา-จีน ต่อเศรษฐกิจและภาคธุรกิจไทย

ลักษณะวิชา เศรษฐกิจ

ผู้วิจัย นายเกษมสิทธิ์ ปฐมศักดิ์ **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** ๖๓

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์ถึงสถานการณ์สงครามการค้าสหรัฐอเมริกา-จีน ที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทย เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการรับมือของภาคธุรกิจไทยและแนวทางการปรับปรุงนโยบายต่างประเทศให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ในอนาคตกระบวนกรวิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิโดยการเก็บข้อสถิติต่างๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รู้ที่จะให้มุมมองในเรื่องเกี่ยวกับสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกา-จีน เช่น นักวิชาการ นักวิจัย ผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออก ฯลฯ

จากการศึกษาพบว่าสงครามการค้าในช่วงหลายปีที่ผ่านมาอาจสร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั่วโลกรวมถึงไทยทั้งด้านการค้าและห่วงโซ่อุปทานโลก ถึงกระนั้นแม้สงครามการค้าจะนำมาซึ่งผลกระทบแต่ในวิกฤตครั้งนี้ก็มาพร้อมโอกาส อย่างการส่งออกสินค้าทดแทนจีนและสหรัฐอเมริกา การใช้ประโยชน์จากสินค้าที่ถูกทุ่มตลาด เช่น สินค้าจีนที่เน้นเพื่อการส่งออกและสินค้าเกษตรของสหรัฐอเมริกา เช่น ถั่วเหลือง เป็นต้น รวมถึงการย้ายฐานการผลิตของบริษัทต่างชาติในจีนที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการด้านภาษีซึ่งถือเป็นโอกาสที่ดีของประเทศในการจะเป็นจุดหมายปลายทางของนักลงทุน ซึ่งประเทศไทยก็ถือว่ามีความพร้อมที่จะรองรับตรงนี้

ข้อเสนอแนะด้านนโยบายของภาครัฐควรมีการวางแผนดำเนินกลยุทธ์ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวโดยมีกรอบตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ทั้งนี้ประเทศควรใช้ประโยชน์จากการร่วมมือต่างๆ ทั้ง CPTPP, RCEP หรือกรอบความร่วมมือพหุภาคีต่างๆ รวมถึงการสร้างดุลแห่งอำนาจระหว่างมหาอำนาจ (balance of power) และการไม่ยอมฝักใฝ่ฝ่ายใดเป็นพิเศษเพื่อป้องกันการพิพาทระหว่างประเทศมหาอำนาจทั้งสอง ด้านภาคธุรกิจควรมีการกระจายความเสี่ยงด้านการขยายฐานลูกค้า ธุรกิจควรมีการขยายฐานลูกค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศไปยังกลุ่มที่ได้รับผลกระทบทางการค้าน้อยรวมทั้งการหาพันธมิตรในต่างประเทศเพื่อเป็นคู่ค้า การมีธุรกิจในประเทศจะช่วยให้การนำเข้าและส่งออกสินค้าสะดวกมากขึ้น ตลอดจนยังช่วยลดต้นทุนในการทำตลาดและลดความเสี่ยงในด้านยอดขายได้อีกด้วย

Abstract

Title Trade War: Impact of the U.S. - China Trade War on The Thai Economy and Business Sector

Field Economics

Name Mr.Kasemsit Pathomsak **Course** NDC **Class** 63

This study aimed to study and analyze the situation of the China-U.S. trade war affecting the global economy and the Thai economy to guide the hands of Thai businesses and how to improve foreign policy appropriately and in line with future situations. The research process was conducted by exploring secondary data by collecting statistics and in-depth interviews from stakeholders and know-how to provide perspectives on china-U.S. trade wars, such as academics, researchers, import-export entrepreneurs, etc.

The results of this study indicated that trade wars over the years may have an impact on economies around the world, including Thailand, in both trade and global supply chains. Still, despite the trade war that has brought repercussions, this crisis has come with an opportunity. For example, exports of Chinese and U.S. substitutes, the exploitation of dumped goods such as Chinese goods focused on U.S. exports and agricultural products such as soybeans, as well as the relocation of production bases of foreign companies in China affected by tariffs, are a great opportunity for the country to become an investor destination. Thailand is considered effective here.

Government policy recommendations should be planned to implement strategies both short-term and long-term, with a framework based on a 20-year national strategy. Therefore, the country should take advantage of the CPTPP and RCEP or the framework of multilateral cooperation, including the creation of a balance of power and the non-aligned administration of any particular party to prevent disputes between the two superpowers. The business sector should diversify its customer base, businesses should expand their domestic and international customer bases to less commercially affected groups, as well as find overseas partners to become partners. Having an overseas business will make importing and exporting goods more convenient, as well as reducing the cost of market lapse, and reducing sales risks

คำนำ

ในการศึกษาเรื่อง “Trade War : ผลกระทบจากสงครามการค้าสหรัฐอเมริกา-จีน ต่อ เศรษฐกิจและภาคธุรกิจไทย” เป็นงานวิจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถใช้เป็นเอกสาร ประกอบหรือแหล่งข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในด้านการค้าและนโยบายต่างประเทศในการปรับปรุงนโยบายหรือกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับบริบทของโลกในปัจจุบันและอนาคต อีกทั้งยัง ประโยชน์แก่ภาคธุรกิจในการปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปและจำมาถึงในอนาคต

อนึ่งในการจัดทำรายงานการศึกษาครั้งนี้ สำเร็จบรรลุล่วงวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้ก็ต้องขอ ขอบคุวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ในการให้คำแนะนำจากคณาจารย์ วิทยาลัยป้องกัน ราชอาณาจักรตลอดจนข้อเสนอแนะและแก้ไขปรับปรุงทำให้งานฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้ศึกษา ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านด้วยความเคารพอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

(นายเกษมสิทธิ์ ปฐมศักดิ์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๓

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
ขอบเขตของการวิจัย	๓
วิธีการดำเนินวิจัย	๓
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย	๔
คำจำกัดความ	๔
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๕
สถานการณ์การค้าระหว่างประเทศของไทย	๕
แนวคิดและทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ	๑๐
ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการเมืองระหว่างประเทศ	๑๒
แนวคิดและทฤษฎีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	๑๕
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๖
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๑๗
สรุป	๑๗
บทที่ ๓ ที่มาและผลกระทบของสงครามการค้าที่มีผลต่อประเทศไทย	๑๘
ที่มาและสาเหตุของสงครามการค้า	๑๘
ประเด็นของผลกระทบสงครามการค้าในมิติด้านเศรษฐกิจและธุรกิจ	๒๗
ผลการสัมภาษณ์นักวิจัยสถาบันยุทธศาสตร์การค้า มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	๒๘
สรุป	๒๙

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔	
วิเคราะห์ผลกระทบของสงครามการค้า	๓๐
วิเคราะห์ผลกระทบของสงครามการค้าที่มีผลต่อเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทย	๓๐
โอกาสและอุปสรรคของภาคธุรกิจไทย	๓๕
อนาคตของสงครามการค้าในสมัยประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา คนที่ ๔๖ “โจ ไบเดน”	๔๐
สรุป	๔๒
บทที่ ๕	
สรุปและข้อเสนอแนะ	๔๔
สรุป	๔๔
ข้อเสนอแนะ	๔๖
บรรณานุกรม	๔๘
ภาคผนวก	๕๑
แบบสัมภาษณ์	๕๒
ประวัติย่อผู้วิจัย	๕๓

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

- ๒-๑ ตลาดส่งออก ๕ อันดับแรกของไทย ปี ๒๕๖๔ (มกราคม-มิถุนายน)
- ๒-๒ สินค้าส่งออก ๕ อันดับแรกของไทย ปี ๒๕๖๔ (มกราคม-มิถุนายน)
- ๒-๓ แหล่งนำเข้า ๕ อันดับแรกของไทย ปี ๒๕๖๔ (มกราคม-มิถุนายน)
- ๒-๔ สินค้านำเข้า ๕ อันดับแรกของไทย ปี ๒๕๖๔ (มกราคม-มิถุนายน)
- ๓-๑ รอบที่ ๑ ประเภทสินค้าและมูลค่าของสงครามการค้าที่ทำการตอบโต้
มาตรการภาษี
- ๓-๒ รอบที่ ๒ ประเภทสินค้าและมูลค่าของสงครามการค้าที่ทำการตอบโต้
มาตรการภาษี
- ๔-๑ โอกาสของธุรกิจไทยที่ได้รับประโยชน์จากผลกระทบของสงคราม
การค้า
- ๔-๒ ตัวอย่างปัจจัยที่ทำให้เวียดนามเป็นจุดหมายปลายทางการลงทุนจาก
ต่างประเทศ
- ๔-๓ ปัญหาหรืออุปสรรคของธุรกิจไทยที่ได้รับผลกระทบของสงครามการค้า

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่

- ๒-๑ มูลค่าการค้าระหว่างประเทศของไทย ปี ๒๕๕๔ - ๒๕๖๔ (ม.ค.-มิ.ย.)
- ๒-๒ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริงของสหรัฐอเมริกาและจีน ปี ๒๕๕๔ - ๒๕๖๓
- ๒-๓ ปริมาณการค้าของสหรัฐอเมริกาและจีนกับต่างประเทศ ปี ๒๕๖๒ - ๒๕๖๓
- ๒-๔ ภาพรอบแนวคิดของการวิจัย
- ๓-๑ มูลค่าการขาดดุลการค้าของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อจีน ปี พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๖๓
- ๔-๑ สัดส่วนการส่งออกสินค้าและบริการเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของสหรัฐอเมริกาและจีน ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๖๑
- ๔-๒ ประเมินการณ์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสงครามการค้า ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ผ่านห่วงโซ่อุปทาน
- ๔-๓ จำนวนเงินลงทุนจากจีนที่ได้รับอนุมัติให้การส่งเสริมการลงทุนจาก BOI
- ๔-๔ เม็ดเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ระหว่างเวียดนามกับไทย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒ - ๑	ตลาดส่งออก ๕ อันดับแรกของไทย ปี ๒๕๖๔ (มกราคม-มิถุนายน)	๖
๒ - ๒	สินค้านำเข้า ๕ อันดับแรกของไทย ปี ๒๕๖๔ (มกราคม-มิถุนายน)	๗
๒ - ๓	แหล่งนำเข้า ๕ อันดับแรกของไทย ปี ๒๕๖๔ (มกราคม-มิถุนายน)	๘
๒ - ๔	สินค้านำเข้า ๕ อันดับแรกของไทย ปี ๒๕๖๔ (มกราคม-มิถุนายน)	๘
๓ - ๑	รอบที่ ๑ ประเภทสินค้าและมูลค่าของสงครามการค้าที่ทำการตอบโต้มาตรการภาษี	๒๐
๓ - ๒	รอบที่ ๒ ประเภทสินค้าและมูลค่าของสงครามการค้าที่ทำการตอบโต้มาตรการภาษี	๒๑
๔ - ๑	โอกาสของธุรกิจไทยที่ได้รับประโยชน์จากผลกระทบของสงครามการค้า	๓๗
๔ - ๒	ตัวอย่างปัจจัยที่ทำให้เวียดนามเป็นจุดหมายปลายทางการลงทุนจากต่างประเทศ	๓๙
๔ - ๓	ปัญหาหรืออุปสรรคของธุรกิจไทยที่ได้รับผลกระทบของสงครามการค้า	๔๐

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒ - ๑	มูลค่าการค้าระหว่างประเทศของไทย ปี ๒๕๕๔ – ๒๕๖๔ (ม.ค.-มิ.ย.)	๖
๒ - ๒	ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริงของสหรัฐอเมริกาและจีน ปี ๒๕๕๔ - ๒๕๖๓	๙
๒ - ๓	ปริมาณการค้าของสหรัฐอเมริกาและจีนกับต่างประเทศ ปี ๒๕๖๒ – ๒๕๖๓	๑๐
๒ - ๔	ภาพรอบแนวคิดของการวิจัย	๑๗
๓ - ๑	มูลค่าการขาดดุลการค้าของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อจีน ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๖๓	๑๙
๔ - ๑	สัดส่วนการส่งออกสินค้าและบริการเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของสหรัฐอเมริกาและจีน ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๖๑	๓๕
๔ - ๒	ประมาณการณ์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสงครามการค้า ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ผ่านห่วงโซ่อุปทาน	๓๖
๔ - ๓	จำนวนเงินลงทุนจากจีนที่ได้รับอนุมัติให้การส่งเสริมการลงทุนจาก BOI	๓๘
๔ - ๔	เม็ดเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ระหว่างเวียดนามกับไทย	๔๐

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เศรษฐกิจโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ประเทศทั่วโลกสามารถเชื่อมโยงเศรษฐกิจและสังคมกันได้อย่างง่ายดาย ทำให้เศรษฐกิจโลกยุคปัจจุบันถูกขับเคลื่อนโดยกลุ่มประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ไม่กี่ประเทศ โดยมีจีนและสหรัฐอเมริกาเป็นมหาอำนาจทางด้านเศรษฐกิจของโลก การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของจีนและสหรัฐอเมริกา ย่อมนำมาซึ่งบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปของเศรษฐกิจโลก นอกจากนี้ การดำเนินนโยบายหรือมาตรการด้านต่างๆ ทั้งด้านการลงทุน การทหาร หรือเรื่องที่สำคัญต่อประเทศทั่วโลก อย่างด้านการค้าล้วนแล้วแต่จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลก รวมถึงประเทศไทยที่เศรษฐกิจมีความเชื่อมโยงกับจีนและสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะด้านการค้าซึ่งจากสถิติมูลค่าการค้าไทยกับจีนปี ๒๕๖๓ อยู่ที่ ๗๙,๕๕๓ ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็นประเทศที่มีมูลค่าการค้ากับไทยสูงสุด คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๑๖ ของมูลค่าการค้าทั้งหมดของไทย ในขณะที่สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีมูลค่าการค้ากับไทยเป็นอันดับสาม มีมูลค่าการค้ากับไทยในปี ๒๕๖๓ อยู่ที่ ๔๙,๑๙๒ ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๒๒ ของมูลค่าการค้าทั้งหมดของไทย

การค้าถือเป็นเครื่องจักรที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยและมหาอำนาจของโลกทั้งสองก็เป็นประเทศที่ไทยพึ่งพาการค้ามากที่สุด จากสัดส่วนการค้าที่รวมกันเฉลี่ยแล้วมากถึงร้อยละ ๒๙.๓๘ ของมูลค่าการค้าทั้งหมด ซึ่งมีมูลค่าสูงถึง ๑๒๘,๗๔๕ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในช่วงสี่ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๓) การค้าของประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากในการเติบโต จากผลของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน ไม่เพียงแต่ไทย จีน และสหรัฐอเมริกา ที่ได้รับผลกระทบแต่เศรษฐกิจทั่วโลกก็ได้รับความเสียหายจากสงครามครั้งนี้ จากตัวเลขเศรษฐกิจโลกในปี ๒๕๖๑ และ ๒๕๖๒ เศรษฐกิจโลกชะลอตัวอยู่ที่ร้อยละ ๓.๒๖ และร้อยละ ๓.๐๔ ตามลำดับ โดยจุดเริ่มต้นของสงครามการค้าครั้งประวัติศาสตร์นี้ เริ่มต้นจากวาทกรรมที่ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ เคยปราศรัยไว้ในช่วงหาเสียงปลายปี ๒๕๕๙ “อเมริกาต้องมาก่อน (America First)” และเป้าประสงค์ที่พยายามจะลดอิทธิพลของจีนในการก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำเศรษฐกิจโลกแทนสหรัฐอเมริกา ด้วยเหตุผลนี้สหรัฐอเมริกา จึงพยายามเข้ามาถ่วงดุลอำนาจและสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของจีน รูปแบบการลดทอนอำนาจเงินของสหรัฐอเมริกา แตกต่างไปในแต่ละยุคสมัยอย่างในยุครัฐบาลประธานาธิบดีโอบามา ข้อตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิกหรือ (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership Agreement: TPP) ถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการต่อต้านอิทธิพลจีน จนเข้าสู่ยุคของประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ ก็ยังมีเป้าเดียวกันแต่รูปแบบในการขัดขวางเงินของ ทรัมป์ ในครั้งนี้ มาในรูปแบบนโยบายการตั้งกำแพงภาษีรวมถึงการกีดกันทางการค้ากับประเทศคู่ค้าในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะความขัดแย้งด้านการค้าและเทคโนโลยีกับจีนที่นำไปสู่การทำสงครามการค้าและเทคโนโลยีระหว่างสองมหาอำนาจของโลก

ปัจจุบันสถานการณ์สงครามการค้าก็ยังไม่มีความชัดเจนเช่นไร หลังจากมีข้อตกลงการค้าเฟส ๑ ที่มีการจัดการขึ้นภาษีครั้งต่อๆ ไปของสหรัฐอเมริกา และจีนแต่ถึงอย่างนั้นมาตรการด้านภาษีก่อนหน้านี้ไม่ได้ถูกยกเลิกไปหลังการเจรจา ทำให้เกิดผลกระทบเรื้อรังมาจนถึงปัจจุบันแม้ว่าหลายหน่วยงานคาดการณ์ว่าผลกระทบโดยตรงต่อประเทศไทยในระยะสั้นจะมีไม่มากนัก แต่จากสถิติการส่งออกในช่วงที่เกิดสงครามการค้า (ม.ค.๒๕๖๑-ต.ค.๒๕๖๒) มูลค่าการส่งออกชะลอตัวต่อเนื่องเฉลี่ยร้อยละ ๒.๙๖ จากก่อนเกิดสงครามการค้าในปี ๒๕๖๐ มูลค่าการส่งออกขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ ๙.๘๖ ถือเป็นสัญญาณเตือนเบื้องต้นที่ไม่ควรมองข้ามเพราะหากสงครามนี้ยังยืดเยื้อต่อไปผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทยจะขยายเป็นวงกว้างและมีความรุนแรงมากขึ้นในหลายด้านด้วยกัน นอกจากนี้ปัจจัยหนึ่งที่ไม่ควรมองข้ามคือเรื่องของการผลัดเปลี่ยนรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ที่นำโดยประธานาธิบดี โจ ไบเดน อาจมีการปรับเปลี่ยนนโยบายให้มีการประนีประนอมและหันมาเจรจากันมากขึ้นกว่าการตอบโต้ด้วยภาษีรวมถึงการสนับสนุนการค้าเสรีมากขึ้นผ่านกรอบความร่วมมือต่างๆ แต่อย่างไรเชื่อว่าสงครามการค้าระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกา จะยังอยู่ต่อไป

ท่ามกลางบริบทของการเมืองสหรัฐอเมริกา ที่เปลี่ยนแปลงภายใต้ภาวะของสงครามการค้า ที่ยังไม่ยุติ อาจเป็นปัจจัยในเชิงบวกต่อการค้าและผู้ประกอบการด้านส่งออกของประเทศไทยให้กลับมาเติบโตได้ดีอีกครั้ง อย่างไรก็ตามถึงแม้รูปแบบการค้าจะมีการเจรจาและประนีประนอมมากขึ้นแต่แรงจูงใจและเป้าหมายของสหรัฐฯ ในการลดการขาดดุลทางการค้า การเพิ่มการจ้างงานในสหรัฐฯ และลดอิทธิพลของเงินที่ก้าวมาสู่ผู้นำโลก ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ล้วนแล้วมีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจโลก รวมถึงประเทศไทยทั้งในด้านการค้าและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งเป็นเรื่องสำคัญต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่อยากศึกษาถึงผลกระทบจากสงครามการค้าจีน-สหรัฐฯ ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลก รวมถึงโอกาสและอุปสรรคในการรับมือทั้งภาครัฐฯ และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้การศึกษาดังกล่าวจะนำมาซึ่งแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการและรูปแบบของนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยเพื่อเป็นแนวทางในการรับมือและปรับตัวได้อย่างทันที่ทันที่ในสถานการณ์ปัจจุบันหรืออนาคตที่กำลังจะเกิดขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบจากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ที่มีผลต่อภาวะเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทย
๒. เพื่อศึกษาผลกระทบของสงครามการค้าที่มีต่อภาคธุรกิจไทย
๓. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการและรูปแบบของนโยบายระหว่างประเทศของไทยกับสหรัฐอเมริกาและจีน ตลอดจนแนวทางในการปรับตัวของภาคธุรกิจไทย

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑.๑ การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงสถานการณ์สงครามการค้าจีน-สหรัฐอเมริกาที่ผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทย

๑.๒ ศึกษาแนวทางในการรับมือต่อของภาคธุรกิจไทยกับโอกาสและอุปสรรคจากสงครามการค้าจีน-สหรัฐอเมริกา

๑.๓ ศึกษาเฉพาะนโยบายด้านการค้าและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เปิดเผยได้เท่านั้น

๒. ขอบเขตด้านประชากร

ด้านประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้รู้ที่จะให้มุมมองในเรื่องเกี่ยวกับสงครามการค้าระหว่างจีน-สหรัฐอเมริกา เช่น นักวิชาการ นักวิจัย ผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออก ฯลฯ

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑.๑ **ข้อมูลปฐมภูมิ** เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) ทั้งนี้ ได้กำหนดผู้ให้สัมภาษณ์หลักทั้งที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียและผู้รู้ที่จะให้มุมมองในเรื่องเกี่ยวกับสงครามการค้าระหว่างจีน-สหรัฐอเมริกา

๑.๒ **ข้อมูลทุติยภูมิ** เก็บรวบรวมจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ นโยบายด้านการค้าและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของงานวิจัยครั้งนี้ ทางผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ นโยบายด้านการค้าและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในการได้มาซึ่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทยจากสงครามการค้าจีน-สหรัฐอเมริกาและแนวทางในการรับมือของประเทศไทย

๓. การนำเสนอข้อมูล

เมื่อศึกษาและได้ข้อสรุปในการวิจัย จะได้นำซึ่งข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการและรูปแบบของนโยบายด้านระหว่างประเทศของไทยกับสหรัฐอเมริกาและจีนรวมถึงแนวทางในการปรับตัวของภาคธุรกิจไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑. ผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงผลกระทบจากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนที่มีผลต่อภาวะเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทยรวมถึงโอกาสและอุปสรรคภาครัฐฯ และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

๒. ได้แนวคิดในการปรับบทบาท และโครงสร้างของหน่วยรับผิดชอบหลักในการกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานให้ได้นโยบายที่เหมาะสมและปฏิบัติได้จริง

๓. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลประกอบเพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการและรูปแบบของนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและนโยบายด้านการค้าของไทยกับสหรัฐอเมริกาและจีน นโยบายการค้าระหว่างประเทศ

คำจำกัดความ

สงครามการค้า	หมายถึง	เป็นความขัดแย้งทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการที่ประเทศหนึ่งเรียกเก็บภาษีเพิ่มขึ้นหรือกำหนดโควตาการนำเข้าของสินค้าแต่ละประเทศ โดยทำให้อีกฝ่ายไม่พอใจเมื่อความรุนแรงที่ปะทะกันเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ความบาดหมางก็จะแปรเปลี่ยนเป็นสงครามการลดการค้าระหว่างประเทศ
นโยบายการค้าระหว่างประเทศ	หมายถึง	มาตรการที่รัฐวางไว้เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับ การส่งออกและ นำเข้าระหว่างประเทศ แบ่งเป็น 2 นโยบาย ดังนี้ นโยบายแบบเสรีและนโยบายแบบคุ้มกัน
เศรษฐกิจ	หมายถึง	ระบบที่เกิดจากผลรวมของการแลกเปลี่ยน (Transaction) จากทุกการเปลี่ยนที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจนั้นๆ
การค้าระหว่างประเทศ	หมายถึง	การค้าระหว่างประเทศ หมายถึง การซื้อขายสินค้าและบริการระหว่างประเทศต่างๆ ประเทศที่ทำการซื้อขายสินค้านี้ระหว่างกัน เรียกว่า "ประเทศคู่ค้า" สินค้าที่แต่ละประเทศซื้อเรียกว่า "สินค้าเข้า" (imports) และสินค้าที่แต่ละประเทศขายไป เรียกว่า "สินค้าออก" (exports)

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ จะเป็นการนำเสนอ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของสงครามการค้าต่อประเทศไทย ในมิติเศรษฐกิจ นโยบาย ความสัมพันธ์ทางการทูต เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสืบค้นจากเอกสารงานวิจัยจากแหล่งต่างๆ โดยจำแนกได้ ดังนี้

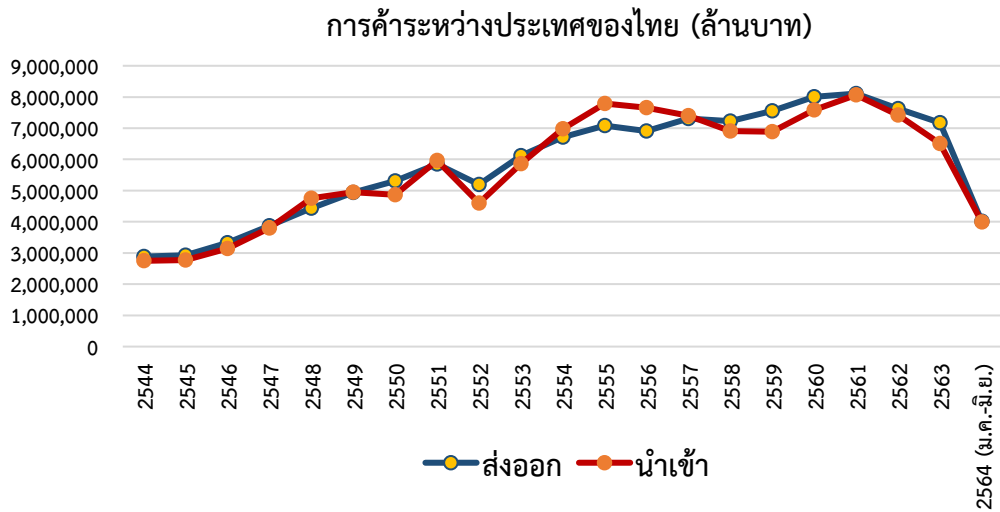
๑. สถานการณ์การค้าระหว่างประเทศของไทย
๒. แนวคิดและทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ
๓. ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการเมืองระหว่างประเทศ
๔. แนวคิดและทฤษฎีการร่วมกลุ่มทางเศรษฐกิจ
๕. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๖. กรอบแนวคิดของการวิจัย
๗. สรุป

สถานการณ์การค้าระหว่างประเทศ

๑. การค้าระหว่างประเทศของไทยกับโลก

ในปี ๒๕๕๙-๒๕๖๓ มูลค่าการค้ารวม ๑๔,๙๘๓,๖๙๙.๔๙ ล้านบาท หดตัวร้อยละ ๐.๔๖ (YoY) การนำเข้า มีมูลค่า ๗,๒๘๘,๒๕๒.๐๘ ล้านบาท หดตัวร้อยละ ๐.๙๑ (YoY) การมูลค่าส่งออก มีมูลค่า ๗,๖๙๕,๔๔๗.๔๐ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๐.๐๑ (YoY) ดุลการค้าเกินดุล ๔๐๗,๑๙๕.๓๒ ล้านบาท ทั้งนี้ เดือนมกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๔ การส่งออก มีมูลค่า ๔,๐๑๗,๕๔๕.๖๙ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๑๒.๕๙ (YoY) การนำเข้า มีมูลค่า ๓,๙๙๘,๖๖๑.๗๕ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๒๓.๑ (YoY) ดุลการค้าครึ่งปีแรก เกินดุล ๑๘,๘๘๓.๙๓ ล้านบาท

แผนภาพที่ ๒-๑ มูลค่าการค้าระหว่างประเทศของไทย ปี ๒๕๕๔ - ๒๕๖๔ (ม.ค.-มิ.ย.)

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, ๒๕๖๔.

๑.๑ การส่งออก ตลาดส่งออกสำคัญของไทย ๕ อันดับแรก ในปี ๒๕๖๔ (ม.ค.-มิ.ย.) พบว่าสหรัฐอเมริกายังเป็นผู้นำเข้ารายใหญ่ที่สุดของไทย ด้วยมูลค่า ๖๐๓,๔๓๗.๑๙ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๑๗.๗๖ (YoY) ตามมาด้วยจีน มูลค่า ๕๕๖,๒๐๙.๐๐ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๒๑.๓๐ (YoY), ญี่ปุ่น มูลค่า ๓๘๑,๐๘๑.๐๒ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๙.๕๙ (YoY), เวียดนาม มูลค่า ๒๐๓,๓๘๓.๕๗ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๒๔.๐๘ (YoY) และมาเลเซีย มูลค่า ๑๗๘,๓๓๕.๓๘ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๔๙.๕๒ (YoY) ตามลำดับ (ตารางที่ ๒-๑)

ตารางที่ ๒-๑ ตลาดส่งออก ๕ อันดับแรกของไทย ปี ๒๕๖๔ (มกราคม-มิถุนายน)

อันดับ	ประเทศ	มูลค่า : ล้านบาท	อัตราขยายตัว (%)
๑	สหรัฐอเมริกา	๖๐๓,๔๓๗.๑๙	๑๗.๗๖
๒	จีน	๕๕๖,๒๐๙.๐๐	๒๑.๓๐
๓	ญี่ปุ่น	๓๘๑,๐๘๑.๐๒	๙.๕๙
๔	เวียดนาม	๒๐๓,๓๘๓.๕๗	๒๔.๐๘
๕	มาเลเซีย	๑๗๘,๓๓๕.๓๘	๔๙.๕๒
รวม ๕ รายการ		๑,๙๒๒,๔๔๖.๑๗	๒๐.๐๑
อื่นๆ		๒,๐๙๕,๐๙๙.๕๒	๖.๕๔
รวมทั้งสิ้น		๔,๐๑๗,๕๔๕.๖๙	๑๒.๕๙

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, ๒๕๖๔.

สินค้าส่งออกของไทย ๕ อันดับแรกในปี ๒๕๖๔ (ม.ค.-มิ.ย.) พบว่ารถยนต์ อุปกรณ์และ ส่วนประกอบ มีมูลค่าการส่งออกมากที่สุดของไทยไปยังตลาดโลก ด้วยมูลค่า ๔๕๑,๕๒๑.๕๗ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๕๒.๔๘ (YoY) รองลงมาเครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ มูลค่า ๓๑๘,๕๑๔.๓๒ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๑๕.๙๘ (YoY), ผลิตภัณฑ์ยาง มูลค่า ๒๓๐,๕๓๑.๓๖ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๓๖.๑๓ (YoY), เม็ดพลาสติก มูลค่า ๑๖๒,๒๖๘.๑๗ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๓๖.๘๘ (YoY) และเคมีภัณฑ์ ๑๓๘,๔๕๙.๐๓ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๓๖.๓๑ (YoY) ตามลำดับ (ตารางที่ ๒-๒)

ตารางที่ ๒-๒ สินค้าส่งออก ๕ อันดับแรกของไทย ปี ๒๕๖๔ (มกราคม-มิถุนายน)

อันดับ	ประเทศ	มูลค่า : ล้านบาท	อัตราขยายตัว (%)
๑	รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	๔๕๑,๕๒๑.๕๗	๕๒.๔๘
๒	เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	๓๑๘,๕๑๔.๓๒	๑๕.๙๘
๓	ผลิตภัณฑ์ยาง	๒๓๐,๕๓๑.๓๖	๓๖.๑๓
๔	เม็ดพลาสติก	๑๖๒,๒๖๘.๑๗	๓๖.๘๘
๕	เคมีภัณฑ์	๑๓๘,๔๕๙.๐๓	๓๖.๓๑
รวม ๕ รายการ		๑,๓๐๑,๒๙๔.๔๔	๓๕.๕๒
อื่นๆ		๒,๗๑๖,๒๕๑.๒๕	๔.๑๕
รวมทั้งสิ้น		๔,๐๑๗,๕๔๕.๖๙	๑๒.๕๙

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, ๒๕๖๔.

๑.๒ การนำเข้า แหล่งนำเข้าสำคัญของไทย ๕ อันดับแรกในปี ๒๕๖๔ (ม.ค.- มิ.ย.) พบว่าจีนเป็นแหล่งนำเข้ารายใหญ่ที่สุดของไทย ด้วยมูลค่า ๙๗๐,๐๕๒.๖๘ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๒๘.๑๑ (YoY) ตามมาด้วยญี่ปุ่น มูลค่า ๕๔๒,๓๐๒.๖๒ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๒๔.๙๓ (YoY), สหรัฐอเมริกา มูลค่า ๒๒๐,๘๐๑.๔๓ ล้านบาท หดตัวร้อยละ ๒๒.๗๗ (YoY), มาเลเซีย มูลค่า ๑๘๒,๖๓๖.๓๘ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๑๗.๔๑ (YoY) และไต้หวัน มูลค่า ๑๕๓,๑๔๒.๑๑ ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๒.๔๐ (YoY) ตามลำดับ (ตารางที่ ๒-๓)

ตารางที่ ๒-๓ แหล่งนำเข้า ๕ อันดับแรกของไทย ปี ๒๕๖๔ (มกราคม-มิถุนายน)

อันดับ	ประเทศ	มูลค่า : ล้านบาท	อัตราขยายตัว (%)
๑	จีน	๙๗๐,๐๕๒.๖๘	๒๘.๑๑
๒	ญี่ปุ่น	๕๔๒,๓๐๒.๖๒	๒๔.๙๓
๓	สหรัฐอเมริกา	๒๒๐,๘๐๑.๔๓	-๒๒.๗๗
๔	มาเลเซีย	๑๘๒,๖๓๖.๓๘	๑๗.๔๑
๕	ไต้หวัน	๑๕๓,๑๔๒.๑๑	๒๒.๔๐
รวม ๕ รายการ		๒,๐๖๘,๙๓๕.๒๑	๑๗.๗๐
อื่นๆ		๑,๙๒๙,๗๒๖.๕๔	๒๙.๔๘
รวมทั้งสิ้น		๓,๙๙๘,๖๖๑.๗๕	๒๓.๑๐

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, ๒๕๖๔.

สินค้านำเข้าของไทย ๕ อันดับแรกที่มีมูลค่าสูงสุดในปี ๒๕๖๔ (ม.ค.- มิ.ย.) ได้แก่ น้ำมันดิบ ด้วยมูลค่า ๓,๕๗๐๒๗.๖๒ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๒๙.๖๕ (YoY) รองลงมาเครื่องจักรและส่วนประกอบ มูลค่า ๓๒๐,๔๒๔.๗ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๑๓.๐๕ (YoY), เคมีภัณฑ์ มูลค่า ๓๐๖,๖๘๗.๒๔ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๓๐.๓๗ (YoY), เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ มูลค่า ๒๘๗,๗๑๖.๑๙ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๑๒.๖๘ (YoY) และเหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ ๒๔๒,๙๓๒.๐๒ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๔๘.๙๔ (YoY) ตามลำดับ (ตารางที่ ๒-๔)

ตารางที่ ๒-๔ สินค้านำเข้า ๕ อันดับแรกของไทย ปี ๒๕๖๔ (มกราคม-มิถุนายน)

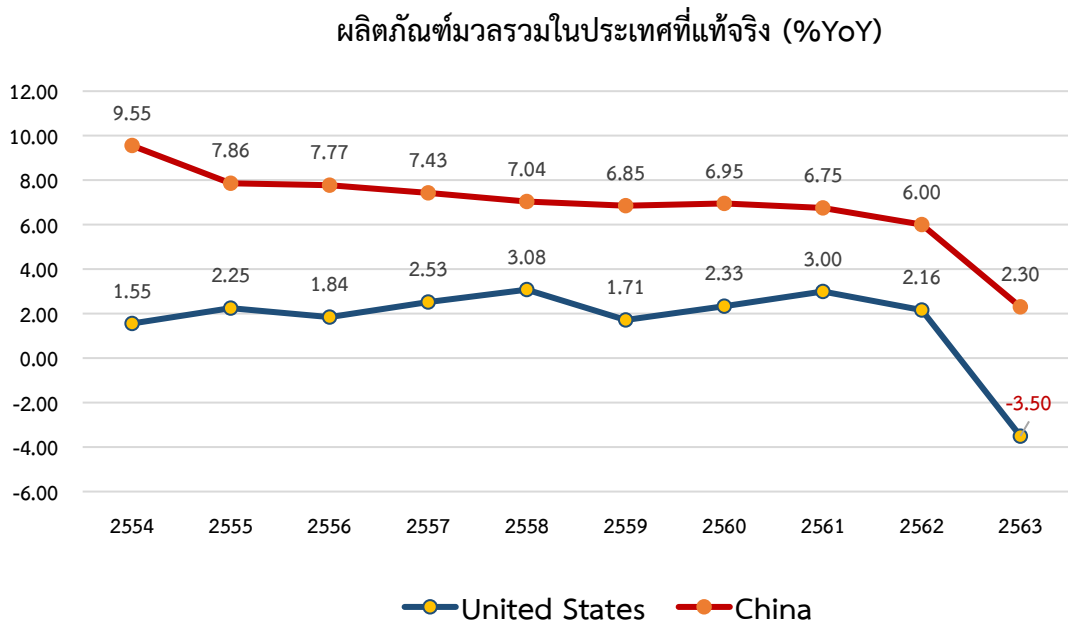
อันดับ	ประเทศ	มูลค่า : ล้านบาท	อัตราขยายตัว (%)
๑	น้ำมันดิบ	๓,๕๗๐๒๗.๖๒	๒๙.๖๕
๒	เครื่องจักรและส่วนประกอบ	๓๒๐,๔๒๔.๗	๑๓.๐๕
๓	เคมีภัณฑ์	๓๐๖,๖๘๗.๒๔	๓๐.๓๗
๔	เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ	๒๘๗,๗๑๖.๑๙	๑๒.๖๘
๕	เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์	๒๔๒,๙๓๒.๐๒	๔๘.๙๔
รวม ๕ รายการ		๑,๕๑๔,๗๗๘.๗๖	๒๔.๙๓
อื่นๆ		๒,๔๘๓,๘๘๒.๙๙	๒๒.๐๒
รวมทั้งสิ้น		๓,๙๙๘,๖๖๑.๗๕	๒๓.๑๐

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, ๒๕๖๔.

๒. เปรียบเทียบข้อมูลภาพเศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาและจีน

ปี ๒๕๖๓ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) สหรัฐอเมริกา หดตัวร้อยละ ๓.๕๐ (YoY) ถือเป็นตัวเลขที่แย่มากที่สุดในรอบ ๗๔ ปี นับตั้งแต่ปี ๒๕๔๙ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจสหรัฐฯ ขยายตัวต่ำกว่าที่คาดการณ์ไว้ เป็นผลมาจากยอดผู้ติดเชื้อโควิด-๑๙ ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้การใช้จ่ายของผู้บริโภคชะลอตัวและข้อจำกัดในการทำธุรกิจ ในขณะที่ จีนขยายตัวลดลงร้อยละ ๒.๓๐ (YoY) ถือว่าอยู่ในระดับที่ดีพอสมควร อีกทั้ง มีแนวโน้มจะเติบโตสูงถึงร้อยละ ๘.๔ ในปีนี้ ถึงแม้ว่าการแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ ยังไม่ลดลง ซึ่งอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ คือ ความขัดแย้งทางการค้าทั้งในแง่ของภาษีและมิใช่ภาษี (แผนภาพที่ ๒-๒)

แผนภาพที่ ๒-๒ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริงของสหรัฐอเมริกาและจีน ปี ๒๕๕๔ - ๒๕๖๓

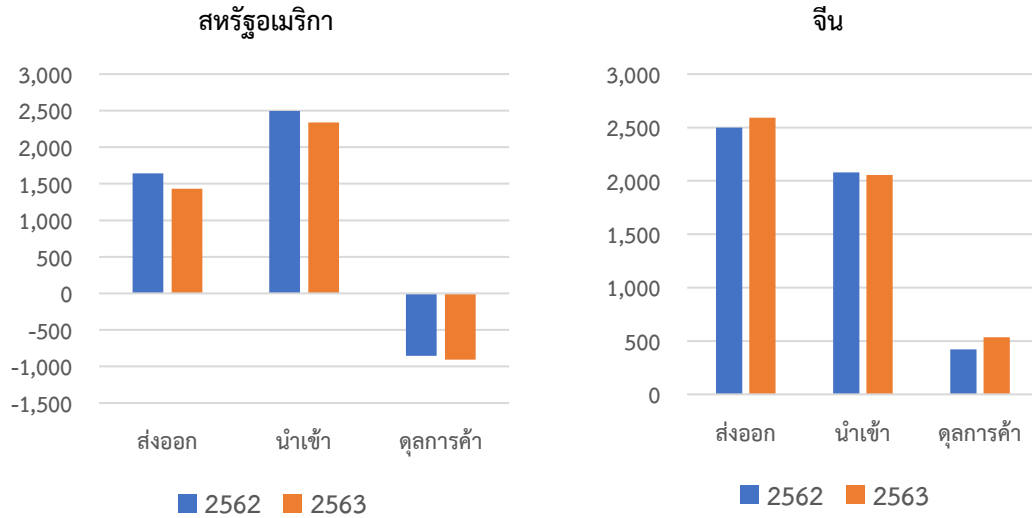

ที่มา : CEIC Data, ๒๕๖๓.

ปริมาณการค้าโลกมีแนวโน้มหดตัวลงร้อยละ ๙.๒ ในปี ๒๕๖๓ สืบเนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ส่งผลให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและชีวิตประจำวันปกติทั่วโลกหยุดชะงัก อย่างไรก็ตามสภาพรวมสหรัฐอเมริกายังคงขาดดุลการค้า ที่ส่วนใหญ่มาจากการค้ากับจีนไม่สมดุล ทั้งนี้ โดยในปี ๒๕๖๓ สหรัฐอเมริกาขาดดุลการค้า ๙๐๔,๙๔๐.๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (๙๐๔.๙๔ พันล้านเหรียญสหรัฐ) ในขณะเดียวกัน จีนเกินดุลการค้า ๕๓๕,๐๓๓.๗๓ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (๕๓๕.๐๓ พันล้านเหรียญสหรัฐ) (แผนภาพที่ ๒-๓)

แผนภาพที่ ๒-๓ ปริมาณการค้าของสหรัฐอเมริกาและจีนกับต่างประเทศ ปี ๒๕๖๒ – ๒๕๖๓

หน่วย : พันล้านเหรียญสหรัฐ

ที่มา : CEIC Data, ๒๕๖๓.

แนวคิดและและทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ

วิญญู วิจิตรวาทการ (๒๕๔๖:๔) ได้ให้ความหมายของการค้าระหว่างประเทศ (International Trade) เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศ หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าระบบเศรษฐกิจแบบเปิด (Open Economy) จะมีประเด็นของการค้าระหว่างประเทศเข้ามาและเมื่อทำการค้ากับต่างชาติ จะทำให้เงินตราต่างประเทศไหลเข้ามา มากกว่าที่สูญเสียไป ที่เรียกว่ามีดุลการชำระเงินระหว่างประเทศเกิดดุล มีผลให้รายได้ประชาชาติสูงขึ้น

รูปแบบและลักษณะการค้าระหว่างประเทศได้รับแนวคิดมาจากนักเศรษฐศาสตร์ในแต่ละยุคสมัย ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นดังนี้

๑. กลุ่มพาณิชย์นิยม (Mercantilisms)

ในระหว่างปี ๑๙๙๓-๒๐๒๓ ถือเป็นแนวคิดที่เชื่อว่าประเทศต้องมีความได้เปรียบดุลการค้าให้มากที่สุด คือ ส่งออกสินค้าให้มากกว่าการนำเข้า เพื่อให้ได้ทองคำ เงินตราเข้ามาในประเทศมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงความร่ำรวยและมีอำนาจมากขึ้น โดยใช้วิธีนโยบายต่างๆ เพื่อให้ได้เปรียบทางการค้าระหว่างประเทศ ได้แก่ การกีดกันการนำเข้า การส่งเสริมผู้ส่งออกด้วยวิธีการต่างๆ เป็นต้น

๒. ทฤษฎีการค้าของสำนักคลาสสิก (Classical Theory)

เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการค้าแบบเสรี ซึ่งเริ่มแรกได้รับอิทธิพลมาจาก อדם สมิธ (Adam Smith) ในระหว่างปี ๑๗๗๖-๑๗๗๗ ซึ่งให้เห็นว่าการที่กลุ่มพาณิชย์นิยมเชื่อว่าประเทศจะมีความร่ำรวยมาจากการสะสมทองคำในปริมาณมากนั้น ไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้อง เพราะทองคำและเงินเป็นเพียงสินค้าชนิดหนึ่งเท่านั้น ในขณะที่เดียวกัน ก็ยึดหลักการแบ่งงานกันทำตามความถนัดมาใช้ เพราะเห็นว่าประเทศจะได้รับประโยชน์สูงสุดเมื่อแต่ละประเทศยึดหลักในเรื่องการแบ่งงานกันทำและต้องไม่มีการควบคุมแทรกแซงใดๆ จากรัฐ เพื่อให้แต่ละประเทศได้เลือกผลิตสินค้าแต่เฉพาะที่สามารถผลิตได้ในราคาต้นทุนต่ำเพื่อแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ต่อมาเดวิด ริคาร์โด (David Ricardo) ได้เสนอการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ที่นำข้อบกพร่องของแนวคิดสมัย อדם สมิธ มาพัฒนาและต่อยอด ระบุว่าประเทศจะทำการค้าขายในสินค้าหนึ่งขึ้นอยู่กับประเทศหนึ่งที่มีความสามารถในการผลิตสินค้านั้นอย่างมีประสิทธิภาพสูงกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตสินค้านั้นในอีกประเทศหนึ่ง หรือแต่ละประเทศ เลือกผลิตเฉพาะสินค้าที่ได้เปรียบกับสินค้าอื่นแล้ว ด้วยต้นทุนต่ำที่สุดและส่งออกสินค้าดังกล่าวไปยังประเทศนั้น

๓. ทฤษฎียุคใหม่ (Modern Theory)

ตามทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิก มีข้อสมมติให้ต้นทุนการผลิตเท่ากับค่าจ้างแรงงาน และแรงงานไม่สามารถเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศได้ โดยให้มีสินค้าซื้อขายกันระหว่าง ๒ ประเทศ เพียง ๒ ชนิด ตามทฤษฎีมูลค่าแรงงาน (Labor Theory of Value) นั้น นักเศรษฐศาสตร์สมัยต่อมาคัดค้านว่าผลตอบแทนของแรงงานในรูปของค่าจ้างจะไม่เท่ากัน แม้แต่ในประเทศเดียวกัน เพราะแรงงานมีหลายประเภทหลายระดับ มีความรู้ความชำนาญแตกต่างกัน การเปลี่ยนแปลงอาชีพของแรงงานจะต้องใช้เวลาและการฝึกอบรม และตามข้อเท็จจริงสินค้ามิได้ผลิตขึ้นจากแรงงานเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยปัจจัยการผลิตอื่นๆ เช่น ที่ดิน ทุน ดังนั้นการเปรียบเทียบจำนวนแรงงานในสินค้า ๒ ชนิด เช่น น้ำมันเชื้อเพลิง กับ ผ้า จะเห็นได้ว่าการผลิตน้ำมันต้องใช้สินค้าประเภททุนมากกว่าการทอผ้า เป็นต้น นักเศรษฐศาสตร์ในสมัยต่อมาจึงสร้างทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศโดยพยายามอธิบายว่าปัจจัยการผลิตที่ประเทศมีอยู่จะสามารถผลิตข้าวได้กี่ตัน ผลิตผ้าได้กี่หลา แทนที่จะกล่าวว่า คนงาน 1 คน ทอผ้าได้กี่หลาใน 1 วัน ตามแนวคิดเดิมของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิก ทั้งนี้ ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศยุคใหม่จึงเริ่มเน้นต้นทุนการผลิตที่ใช้ในปัจจัยการผลิตทุกชนิด โดยใช้ทฤษฎีราคา (Price Theory) ช่วยอธิบายถึงกลไกกระบวนการผลิต

ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการเมืองระหว่างประเทศ

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (International Relations)

ความสัมพันธ์หรือการติดต่อระหว่างรัฐต่อรัฐ หรือระหว่างรัฐกับประชาชาติ โดยมุ่งเน้นในมิติต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าว มีทั้งความขัดแย้งและความร่วมมือ

๒. การเมืองระหว่างประเทศ (International Politics)

กิจกรรมที่มีต่อกันหรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อาทิ การกำหนดนโยบายต่างประเทศ ระบบการเมืองของโลก เป็นการสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาลด้านการเมือง

๓. นโยบายต่างประเทศ (Foreign Policy)

กลุ่มของมาตรการหรือยุทธศาสตร์ที่รัฐกำหนดขึ้นและใช้ปฏิบัติต่อรัฐอื่น ในอันที่จะให้ได้มาซึ่งจุดประสงค์ที่ต้องการ จุดประสงค์ของการดำเนินนโยบายต่างประเทศ คือการรักษาและเสริมสร้างผลประโยชน์ของรัฐในด้านต่างๆ โดยที่ผลประโยชน์ของชาติเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนและหลากหลาย นโยบายต่างประเทศของรัฐจึงเป็นเหมือนกับแผนการอันกว้างขวาง ที่ประกอบด้วยมาตรการหรือยุทธศาสตร์หลายประการสำหรับใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของชาติอันหลากหลาย (William T. R. Fox and Annette B. Fox, 1996:5)

๓.๑ ลักษณะของนโยบายต่างประเทศ โดยทั่วไปนโยบายต่างประเทศหนึ่งๆ อาจจะจัดเข้าในลักษณะหรือแบบแผนอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

๓.๑.๑ นโยบายเพื่อการรักษาไว้ซึ่งสถานะคงเดิมระหว่างประเทศ (Policy of the Status Quo) หมายถึง นโยบายต่างประเทศที่จะพยายามรักษาสภาพการกระจายอำนาจ และทรัพยากรธรรมชาติในสังคมระหว่างประเทศที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ซึ่งจะอยู่ในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อชาติของตน

๓.๑.๒ นโยบายแห่งการแผ่ขยายหรือนโยบายที่ต้องการเปลี่ยนแปลง (Policy of Imperialism หรือ Revisionist Policy) เป็นลักษณะของนโยบายต่างประเทศที่ต้องการเพิ่มอำนาจให้รัฐตนมากกว่าฐานะแห่งอำนาจของตนในขณะใดขณะหนึ่ง โดยมุ่งหมายที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพในสังคมระหว่างประเทศในขณะนั้น ให้เป็นไปในทางที่รัฐตนจะมีฐานะที่ดีขึ้นในสังคมระหว่างประเทศ

๓.๒ การดำเนินนโยบายต่างประเทศ เมื่อพ้นจากขั้นของการกำหนดนโยบายต่างประเทศแล้ว ขั้นต่อไปก็คือการดำเนินนโยบายต่างประเทศ หรือการนำนโยบายที่กำหนดไว้แล้วไปใช้ในทางปฏิบัติ ซึ่งเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ อาจแยกได้กว้างๆ ๒ ประการ ดังนี้

๓.๒.๑ เครื่องมือทางสันติ (Peaceful Means) โดยทั่วไป หมายถึง การดำเนินการทางการทูต (Diplomacy) และการเจรจา (Negotiation) เป็นความพยายามของรัฐที่จะใช้กุศโลบายและความชำนาญทางการทูต เพื่อให้ได้มาซึ่งจุดประสงค์ของนโยบายต่างประเทศของรัฐ โดยปกติมักเข้าใจว่าการดำเนินการทางการทูต เป็นเรื่องของนักการทูตและเจ้าหน้าที่ของกระทรวงต่างประเทศ ของรัฐโดยเฉพาะ

๓.๒.๒ เครื่องมือทางการใช้กำลัง (Use of Force) หมายถึงการใช้มาตรการทางทหารเข้าทำสงครามเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของนโยบายต่างประเทศ การใช้กำลังเป็นมาตรการขั้นต่อเนืองของวิธีการสันติ โดยทั่วไป ในสภาพที่สังคมระหว่างประเทศมีลักษณะอนาธิปไตยที่แตกต่างจากสภาพการเมืองภายในประเทศ

๓.๓ มาตรการในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เป็นส่วนประกอบของเครื่องมือ จะเริ่มต้นด้วยความอ่อนโยน และจะทวีความรุนแรงจนถึงขั้นการใช้กำลังในที่สุด มาตรการในการดำเนินนโยบายต่างประเทศอาจแยกออกเป็น ๖ ประการ ดังต่อไปนี้

๓.๓.๑ การชักจูง (Persuasion) เป็นมาตรการที่รัฐหนึ่งเสนอข้อเสนอสู่รัฐหนึ่ง และเรียกร้องการสนองตอบในทางที่จะเป็นประโยชน์แก่รัฐที่ริเริ่ม ข้อเรียกร้องดังกล่าวมักจะไม่เป็นการขัดกับความปรารถนาของรัฐเป้าหมาย และผลของการกระทำนั้น มักจะไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อรัฐผู้รับการกระทำในการที่จะปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของรัฐผู้ริเริ่ม ตรงกันข้ามมักจะเป็นเรื่องที่รัฐผู้รับข้อเรียกร้องนั้นอาจหาทางได้ประโยชน์จากการปฏิบัติตามข้อเรียกร้องนั้นด้วย

๓.๓.๒ การเสนอที่จะให้ผลประโยชน์ (Offer of Rewards) เป็นมาตรการที่รัฐหนึ่งให้สัญญาว่าจะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐที่สอง หากรัฐที่สองปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของรัฐแรก การเสนอที่จะให้ผลประโยชน์ตอบแทนนี้อาจออกมาในรูปใดๆ ได้หลายประการ เช่น การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ การให้ความสนับสนุนในที่ประชุมระหว่างประเทศหรือการลดอัตราภาษีศุลกากร เป็นต้น

๓.๓.๓ การให้ผลประโยชน์ตอบแทน (Granting of Rewards) เป็นสถานการณ์ที่ต่อเนืองจากมาตรการที่สอง หมายความว่ารัฐที่สองอาจไม่เชื่อว่ารัฐแรกจะปฏิบัติตามคำเสนอที่จะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจริง รัฐที่สองจึงยื่นกรณให้รัฐแรกให้ผลตอบแทนจริงๆ เสียก่อนล่วงหน้า ในการเจรจาหยุดยิงโดยทั่วไป คู่กรณีมักจะไม่ยอมถอนทหารก่อนฝ่ายเดียวจนกว่าฝ่ายตรงข้ามจะแสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าจะปฏิบัติตามข้อตกลงแน่นอน

๓.๓.๔ การขู่ว่าจะลงโทษ (Threat of Punishment) การขู่ว่าจะลงโทษนี้อาจปรากฏออกมาในสองลักษณะคือ ลักษณะหนึ่ง เป็นการขู่ว่าจะกระทำการต่างๆ เพื่อเป็นการลงโทษ เช่น ขู่ว่าจะขึ้นภาษีศุลกากร ขู่ว่าจะตัดความสัมพันธ์ทางการทูต ขู่ว่าจะสกัดปิดการค้าขายหรือการติดต่อทางเศรษฐกิจของรัฐนั้น อีกลักษณะหนึ่ง เป็นการขู่ว่าจะลดความช่วยเหลือที่รัฐหนึ่งเคยให้ไว้กับรัฐที่สอง

๓.๓.๕ การลงโทษโดยไม่ใช้วิธีการรุนแรง (Inflation of Non-Violent Punishment) เป็นการดำเนินการตามคำขู่เพื่อให้รัฐคู่กรณีปฏิบัติตาม ซึ่งโดยปกติ รัฐคู่กรณีไม่ยอมปฏิบัติตามเมื่อใช้มาตรการอย่างอื่นๆ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น มาตรการนี้อาจทำให้มีการตอบโต้โดยรัฐคู่กรณี และอาจทำให้ไม่ได้ผลตามจุดประสงค์

๓.๓.๖ การใช้กำลัง (Force) เป็นการที่รัฐหนึ่งใช้การทำให้สงครามเพื่อให้รัฐปฏิบัติตามความต้องการ เป็นมาตรการขั้นสุดท้ายของการดำเนินนโยบายต่างประเทศ ในการเมืองระหว่างประเทศสมัยก่อน มักมีการใช้กำลังเป็นมาตรการของนโยบายต่างประเทศบ่อยครั้ง และก็ปรากฏว่าในหลายกรณี รัฐเห็นว่าการใช้กำลังเป็นมาตรการที่จำเป็นเพียงมาตรการเดียวที่ทำให้รัฐอื่นที่เป็นคู่กรณีปฏิบัติตาม

๔. นโยบายด้านเศรษฐกิจของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา “โจ ไบเดน”

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจของโลก ซึ่งเมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๔ ผ่านมา นายโจ ไบเดน เข้าพิธีสาบานตนเพื่อรับตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาคนที่ ๔๖ อย่างเป็นทางการ ดร.บุญธรรม รจิตภิญโญเลิศ (๒๕๖๓) ได้เปิดเผยบทความนโยบายทางด้านเศรษฐกิจของ โจ ไบเดน สรุปได้ว่ามี ๒ ประเด็นหลักที่สำคัญ ได้แก่

๔.๑ นโยบายด้านภาษี มุ่งเน้นที่จะเก็บภาษีผู้ที่มีฐานะรายได้สูง เพื่อนำมาสร้างงานให้กับคนชนชั้นกลางและล่าง ผ่านโครงการในส่วนภาคอุตสาหกรรม ไอทีและพลังงานสะอาด เป็นต้น ภายใต้แนวทางการเพิ่มรายได้ให้กับรัฐบาลมากกว่า ๓.๔ ล้านล้านดอลลาร์ในอีก ๔ ปีข้างหน้า ตามรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๔.๑.๑ ภาษีผู้ที่มีฐานะรายได้สูง ขึ้นภาษีจากร้อยละ ๓๗ เป็นร้อยละ ๓๙.๖

๔.๑.๒ ภาษีนิติบุคคล จากร้อยละ ๒๑ เป็นอัตราร้อยละ ๒๘ และกำหนดอัตราภาษีขั้นต่ำสำหรับบริษัทที่มีรายได้ทางบัญชีมากกว่า ๑๐๐ ล้านดอลลาร์ โดยต้องจ่ายภาษีไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๕ ของรายได้

๔.๑.๓ กำไรจากการขายหุ้นและเงินปันผล ต้องจ่ายภาษี โดยปกติจะหักภาษีจาก (Capital Gain) อยู่แล้วสูงสุดที่ร้อยละ ๒๓.๘ แต่ปรับขึ้นเป็นร้อยละ ๓๙.๖

๔.๑.๔ ปรับกฎหมายที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ ให้ไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากภาษี (Capital Gain) ได้

๔.๑.๕ ยกเลิกภาษี (Fossil Fuel) โดยไบเดนจะยกเลิกการสนับสนุนด้านภาษีต่อธุรกิจ (oil & gas) รวมถึงการผลิตถ่านหินและการให้เรียกเก็บเป็นค่าใช้จ่ายต่อกิจกรรมการสำรวจแหล่งพลังงาน

๔.๑.๖ ใช้กฎหมายเพื่อช่วยติดตามการเลี่ยงจ่ายภาษี หรือประเทศที่มีอัตราภาษีต่ำหรือแหล่งหลบภาษี (Tax Heaven) ในกลุ่มผู้ที่มีฐานะรายได้สูงและบริษัทขนาดใหญ่ โดยเฉพาะกลุ่มบริษัทเทคโนโลยี

๔.๒ นโยบายด้านพลังงาน มุ่งเน้นไปที่กลุ่มพลังงานสะอาดด้วยงบประมาณ ๒ ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐในอีก ๑๐ ปีข้างหน้า ซึ่งเสนอให้มีการอพยพอาคารที่เป็นตึกสูง ๔ ล้านแห่ง และบ้านที่อยู่อาศัย ๒ ล้านหลัง ให้เป็นระบบพลังงานสะอาดในอีก ๔ ปีข้างหน้า ผ่านการใช้วิธี (rebate) ที่รัฐจะช่วยเหลือแบ่งเบาค่าใช้จ่ายให้กับประชาชน ทั้งนี้ ยังมีแผนที่จะเพิ่มกำลังการผลิตของพลังงานแสงอาทิตย์ และพลังงานลม ด้วยการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ ๕๐๐ ล้านหน่วย และกังหันลมแบบ wind turbine อีก ๖ หมื่นหน่วย รวมถึงมีการสร้างสถานีชาร์จพลังงานไฟฟ้าสำหรับรถยนต์ ๕ แสนแห่งทั่วสหรัฐอเมริกา

แนวคิดและทฤษฎีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

เบลลา บาลัสซา (๒๕๐๔) อธิบายว่าการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ (Economic Integration) เป็นการรวมตัวของประเทศสองประเทศขึ้นไป เพื่อร่วมกันสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิก เพื่อที่จะขจัดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุน ผ่านการลดหรือยกเว้นภาษีศุลกากร และมาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร (Non Tariff Barriers/Non Tariff Measures) รวมถึงแสดงหาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในด้านต่างๆ ระหว่างประเทศสมาชิกและให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ระดับของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ แบ่งออกเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๑. เขตการค้าเสรี (Free Trade: FTA)

เป็นการรวมกลุ่มเพื่อยกเว้นภาษีศุลกากรระหว่างประเทศสมาชิก และใช้อัตราภาษีปกติที่สูงกว่ากับประเทศนอกกลุ่ม การทำเขตการค้าเสรีในอดีตมุ่งเน้นด้านการเปิดเสรีด้านสินค้า โดยการลดภาษีและอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษีเป็นหลักแต่เขตการค้าเสรีในระยะหลัง ๆ นั้น รวมไปถึงการเปิดเสรีด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ด้านการบริการการลงทุน เป็นต้น โดยเขตการค้าเสรีที่สำคัญของไทย ได้แก่ เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA), เขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน, ไทย-ญี่ปุ่น และ อาเซียน-เกาหลี เป็นต้น

๒. สหภาพศุลกากร (Customs Union)

เป็นการรวมกลุ่มเพื่อยกเว้นภาษีศุลกากรระหว่างประเทศสมาชิก และมาตรการกีดกันทางการค้าในรูปแบบต่างๆ นอกจากนี้ ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศยังต้องกำหนดอัตราภาษีศุลกากรกับประเทศนอกกลุ่มในอัตราเดียวกัน (Common External Tariff: CET)

๓. ตลาดร่วม (Common Market)

เป็นการรวมกลุ่มที่นอกเหนือจากการยกเว้นภาษีศุลกากรระหว่างประเทศสมาชิก และมาตรการกีดกันทางการค้าในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเป็นการทำให้สินค้าเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศสมาชิกได้โดยเสรี รวมถึงการที่ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศต้องกำหนดอัตราภาษีศุลกากรกับประเทศนอกกลุ่มในอัตราเดียวกัน ยังมีเป้าหมายเพื่อทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกันได้อย่างเสรีอีกด้วย ตัวอย่างการรวมกลุ่มในรูปแบบตลาดร่วม ได้แก่ สหภาพยุโรป (European Union)

๔. สหภาพเศรษฐกิจ (Economic Union)

เป็นการรวมกลุ่มที่มีระดับสูงกว่าตลาดร่วม กล่าวคือ นอกจากจะมีการเคลื่อนย้ายสินค้าและปัจจัยการผลิตระหว่างประเทศสมาชิกภายในกลุ่มได้อย่างเสรี และประเทศสมาชิกแต่ละประเทศยังต้องกำหนดอัตราภาษีศุลกากรกับประเทศนอกกลุ่มในอัตราเดียวกันแล้ว ประเทศสมาชิกยังต้องดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบเดียวกันด้วย

๕. สหภาพการเมืองการปกครอง (Political Union)

เป็นการรวมกลุ่มในระดับสูงสุด นอกจากจะมีลักษณะของสภาพเศรษฐกิจแล้ว ประเทศสมาชิกจะต้องดำเนินนโยบายการเมืองการปกครองเดียวกัน ซึ่งเท่ากับว่าสมาชิกแต่ละประเทศจะต้องอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยเดียวกัน ลักษณะการรวมกลุ่มเช่นนี้เห็นได้จากการรวมชาติ เช่น กรณีสหรัฐอเมริกา รวมรัฐต่างๆ เข้าด้วยกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผลกระทบของสงครามการค้าต่อประเทศไทยนั้น มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังจะกล่าวต่อไปนี้

กมลทิพย์ ลินธิฐฎา (๒๕๕๙) ทำการศึกษาในหัวข้อ บทบาทของมหาอำนาจที่ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือและการรวมกลุ่มในภูมิภาคอาเซียน พบว่าการแย่งชิงของมหาอำนาจ การปกครองและการจัดการทรัพยากร ถือเป็นปัจจัยหลักของนักล่าอาณานิคมเข้ามาสร้างอิทธิพลและดึงตัวผลประโยชน์เข้าข้างตัวเอง อย่างไรก็ตาม จีนยังคงเป็นพันธมิตรที่ดีในภูมิภาคอาเซียนมาช้านาน อาทิประเทศไทย และมีความร่วมมือในมาตรการด้านต่างๆ รวมถึงการสร้างเขตการค้าเสรีระหว่างอาเซียนและจีน ซึ่งปัจจุบันจีนมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในระบบเศรษฐกิจโลกและอาเซียนเอง ด้วยเหตุนี้ สหรัฐฯ ต้องการประกันความอยู่รอดในภูมิภาคนี้เพื่อไม่ให้อาเซียนกลายเป็นเขตอิทธิพลของมหาอำนาจคอมมิวนิสต์อย่างจีน ดังนั้น อาเซียนจึงจำเป็นต้องเลือกที่จะวางบทบาทของตนให้เหมาะสมในสัมพันธภาพกับมหาอำนาจ

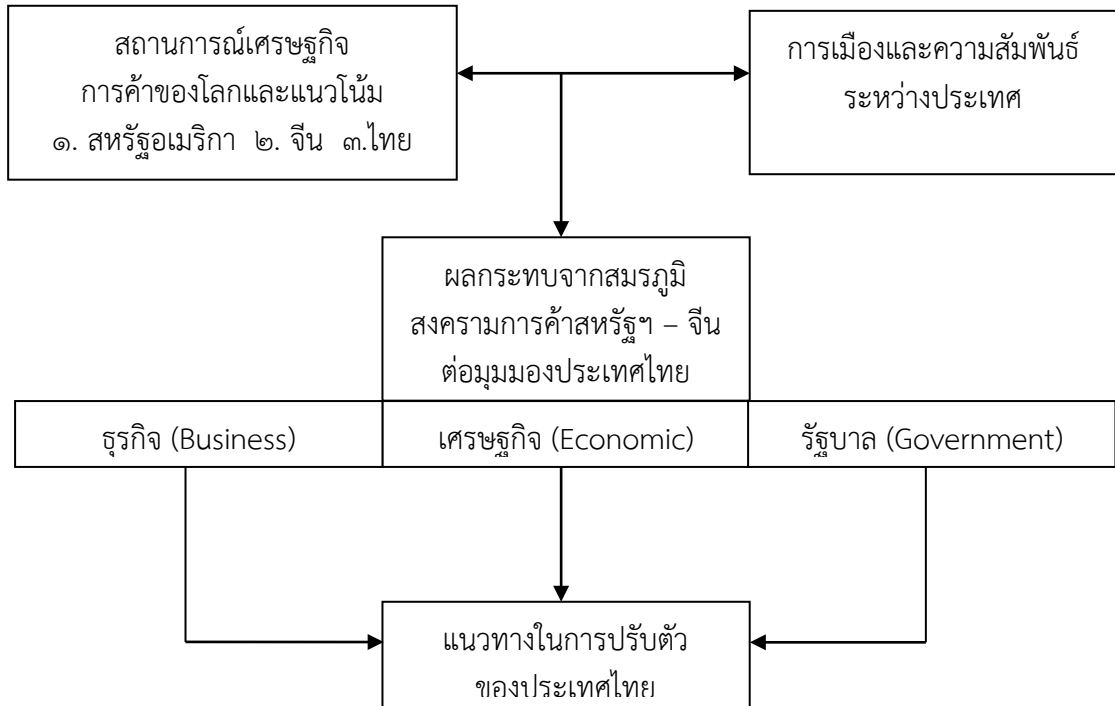
ประภัสสร เทพชาตรี (๒๕๖๒) ศึกษาเรื่อง “ยุทธศาสตร์สหรัฐฯต่อจีนในศตวรรษที่ ๒๑” ได้สรุปผลการวิจัยไว้ว่า ยุทธศาสตร์เชิงรุกของสหรัฐฯที่สำคัญ คือ ยุทธศาสตร์การครองความเป็นเจ้า แต่ด้วยการผงาดของจีน ทำให้สหรัฐฯต้องดำเนินยุทธศาสตร์การปิดล้อมและสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของจีน ไม่ว่าจะเริ่มตั้งแต่รัฐบาล Clinton รัฐบาล Bush จนมารัฐบาล Obama ล้วนแต่มี Grand Strategy เหมือนกัน คือ ยุทธศาสตร์การครองความเป็นเจ้า แต่ต่อมาเมื่อเข้าสู่รัฐบาล Donald Trump ได้ประกาศว่าจีนเป็นผู้ร้ายและเป็นตัวการทำให้สหรัฐฯตกต่ำ และด้วยเหตุนี้ Trump จึงตอบโต้นโยบายการค้าที่ไม่เป็นธรรมกับจีนทุกรูปแบบ จะยิ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ในอนาคตรุนแรงยิ่งขึ้นไป

จุฑาทิพ คล้ายทับทิม (๒๕๖๒) ทำการศึกษา “สัจนิยมในนโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกา สมัยประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์” พบว่าการดำเนินนโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกาในสมัยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ มีลักษณะสำคัญคือ การมุ่งแสวงหาผลประโยชน์แห่งชาติเป็นหลักมากกว่าคำนึงถึงความร่วมมือกับต่างประเทศ โดยจำเป็นต้องใช้เครื่องมือในการป้องกันภัยคุกคามต่อความมั่นคงของรัฐ ดังนั้นนโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกาสมัยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ จึงปรากฏแนวคิดของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสำนักสัจนิยมอย่างชัดเจน

ทภีพร สุพร (๒๕๖๒) ได้ศึกษาการแข่งขันทางอำนาจระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนในยุคโอบามา : ข้อจำกัดของพันธมิตรอเมริกา และความท้าทายเรื่องการ (ไม่) เลือกข้างในอุษาคเนย์ ผลการศึกษาพบว่าการสร้างพันธมิตรของสหรัฐอเมริกาในสมัยรัฐบาลโอบามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อต้องการถ่วงดุลและสกัดกั้นอิทธิพลของจีน แต่ความพยายามดังกล่าวก็กลับไม่ได้รับแรงสนับสนุนจากรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อย่างมากเพียงพอ เพราะบรรดารัฐในภูมิภาคต่างมีผลประโยชน์และความต้องการที่แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

แผนภาพที่ ๒-๔ ภาพกรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุป

สถานการณ์การค้าระหว่างประเทศของไทยในปี ๒๕๖๓ อยู่ในทิศทางที่ยากลำบาก โดยมีปัจจัยกดดันด้านการส่งออก ได้แก่ การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-๑๙ ส่งผลต่อกำลังซื้อของผู้บริโภคลดลง ถึงแม้ว่าหลายประเทศในเอเชียจะเริ่มฟื้นตัวจากการแพร่ระบาดแล้วก็ตาม แต่ยังมีความเสี่ยงทั้งความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ สหรัฐอเมริกา-จีน และ จีน-อินเดีย ที่สร้างความไม่แน่นอนต่อนโยบายการค้าและเศรษฐกิจโลก

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน โดยมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือรัฐในทุกมิติ เช่น ด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ การดำเนินนโยบายต่างประเทศ จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการรักษาและสร้างผลประโยชน์ของรัฐในด้านต่างๆ และเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงผลประโยชน์ของชาติกับอำนาจของชาติ

สำหรับทิศทางของการค้าระหว่างประเทศของไทยยังคงเผชิญกับความไม่แน่นอนอีกหลายปัจจัย ทั้งความไม่แน่นอนของการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก ปัญหาการขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์และค่าระวางเรือที่สูงขึ้น รวมถึงสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ ที่ยังคงลุกลามไปทั่วโลก อย่างไรก็ตาม ตลาดโลกได้รับสัญญาณที่ดีจากการที่มหาอำนาจหันกลับมาร่วมมือกับองค์กรต่างๆ และหาพันธมิตรใหม่ๆ เพิ่มเติม เพื่อขยายโอกาสในการลงทุน

บทที่ ๓

ที่มาและผลกระทบของสงครามการค้าที่มีผลต่อประเทศไทย

บทนี้เป็นการศึกษาความเป็นมาของสงครามการค้า และนโยบายต่างๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกาและจีน ที่มีผลต่อภาพรวมของประเทศไทย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์และการเมืองระหว่างประเทศ โดยรายละเอียดของบทนี้ ประกอบไปด้วย

๑. ที่มาและสาเหตุของสงครามการค้า
๒. ประเด็นของผลกระทบสงครามการค้าในมิติด้านเศรษฐกิจและธุรกิจ
๓. มุมมองของนักวิชาการ ภาคธุรกิจและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง
๔. สรุป

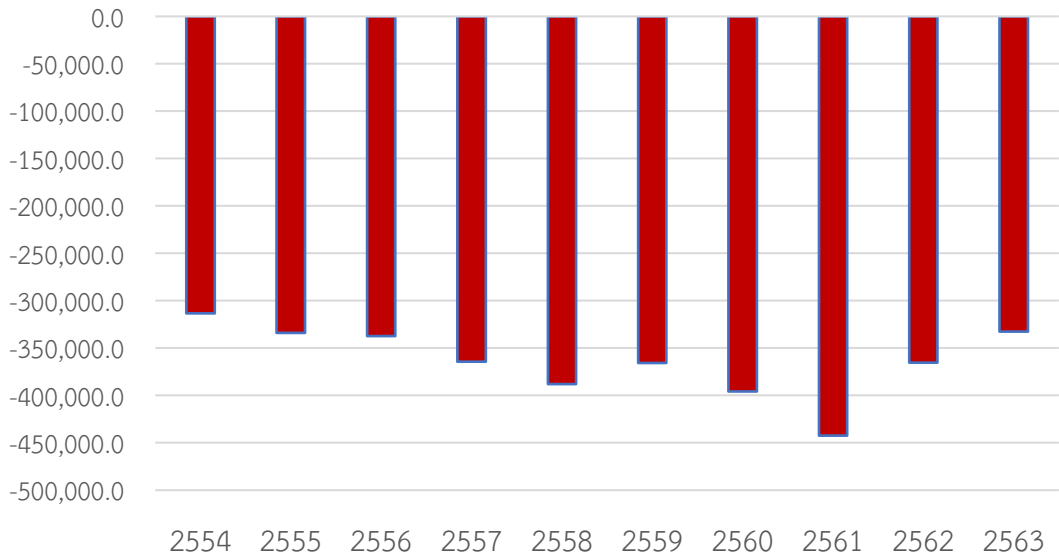
ที่มาและสาเหตุของสงครามการค้า

สาระสำคัญของสงครามการค้าในสมัยของประธานาธิบดีโดนัลด์ทรัมป์ (Donald Trump) และประธานาธิบดี สี จิ้นผิง (Xi Jinping) ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ประกอบไปด้วยรายละเอียดสาระสำคัญ ได้แก่ ความเป็นมาของสงครามการค้า และผลกระทบของสงครามการค้า ในสมัยรัฐบาลโดนัลด์ ทรัมป์

๑. ความเป็นมาของสงครามการค้า

เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๙ นายโดนัลด์ ทรัมป์ ตัวแทนพรรครีพับลิกัน พลิกชนะ นางฮิลลารี คลินตัน แห่งพรรคเดโมแครต ด้วยคะแนนเสียงมากกว่า ๒๙๐ เสียง จากคะแนน ๕๓๘ เสียง โดย ฮิลลารี ได้เพียง ๒๑๘ เสียง ส่งผลให้ โดนัลด์ ทรัมป์ ก้าวขึ้นเป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาคนที่ ๔๕ โดย ทรัมป์ ใช้แคมเปญหาเสียงว่า “We will make America great again” ด้วยนโยบายที่มุ่งเน้นไปที่สร้างผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงอย่างสูงสุด และไม่ยอมให้สหรัฐอเมริกาเสียเปรียบทางการค้ากับต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศจีน ซึ่งเป็นประเทศที่ได้เปรียบดุลการค้ากับทางสหรัฐอเมริกามากที่สุด โดยตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๔-๒๕๖๓ พบว่าสหรัฐอเมริกาขาดดุลการค้ากับประเทศจีน เฉลี่ยอยู่ที่ ๓๖๓,๙๑๙.๖๙ ล้านเหรียญสหรัฐ (แผนภาพที่ ๓-๑)

แผนภาพที่ ๓-๑ : มูลค่าการขาดดุลการค้าของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อจีน ปี พ.ศ.๒๕๕๔-๒๕๖๓
หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ

ที่มา : CEIC Data, 2563

และยังอีกหลายปัจจัยสำคัญที่ทำให้สหรัฐอเมริกา ต้องดำเนินการตอบโต้กับทางฝั่งจีน อาทิ การละเมิดลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้าจีน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่ม Hardware และ Software เป็นต้น และนโยบาย “Made in China 2025” ซึ่งจีนพยายามที่จะพัฒนาสินค้าที่มีคุณภาพสูง รวมไปถึงสินค้าไฮเทคมากขึ้น โดยสินค้าบางส่วนที่มีปัญหาละเมิดดังกล่าว มีความทับซ้อนกับสินค้าที่จีนต้องการผลักดันนโยบายนี้เช่นกัน ตลอดจนประเด็นในเรื่องของกฎหมายที่ห้ามต่างชาติครอบครองกิจการ หมายความว่านักลงทุนต่างชาติที่ต้องการเข้าไปลงทุนในจีนจะต้องมีคนจีนเป็นหุ้นส่วนร่วมด้วย ทำให้กีดกัน ธุรกิจต่างชาติจำเป็นต้องยอมถ่ายโอนเทคโนโลยีให้ เพื่อให้สินค้านั้นเข้าสู่ตลาดจีนได้ ทางผู้วิจัยจึงขอแบ่งช่วงพัฒนาการของสงครามการค้า ออกเป็น ๒ ช่วงดังนี้

๑.๑ ช่วงที่ ๑ ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ (จุดเริ่มต้นของสงครามการค้าในรัฐบาล โดนัลด์ ทรัมป์)

๑.๑.๑ รอบที่ ๑ ในวันที่ ๒๓ มีนาคม - ๒๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๑ ประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ ประกาศขึ้นภาษีเหล็กด้วยอัตรา ๒๕% และอลูมิเนียม (๑๐%) จากประเทศต่างๆ ส่งผลกระทบต่อไปยังประเทศจีนในฐานะผู้ส่งออกเหล็กรายใหญ่ที่สุดของโลก และในวันที่ ๒-๔ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๑ จีนทำการตอบโต้โดยประกาศแผนที่จะขึ้นภาษีนำเข้าต่อสหรัฐฯ จำนวนกว่า ๑๒๐ รายการ และสินค้าเนื้อหมู อลูมิเนียมรีไซเคิล คิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น ๓,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยภายหลังจากการประกาศของจีน สหรัฐอเมริกาได้ประกาศแผนขึ้นภาษีนำเข้าสินค้าจีน มูลค่ากว่า ๕๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งในวันรุ่งขึ้นจีนก็ประกาศแผนขึ้นภาษีนำเข้าเพิ่มเติมมูลค่า ๕๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐเช่นเดียวกัน ต่อมาเมื่อวันที่ ๓-๗ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๑ ทั้งสองประเทศมีการเจรจากันในกรุงปักกิ่ง โดยสหรัฐอเมริกาต้องการให้จีนลดตัวเลข

ขาดดุลการค้าของสหรัฐอเมริกาสูงกว่า ๒๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ แต่ผลการเจรจาไร้ข้อสรุป ด้วยเหตุนี้ เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๑ (ระยะที่ ๑ : มีผลบังคับใช้) ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ประกาศขึ้นภาษีสินค้าจีน ๒๕% จำนวน ๘๑๘ รายการ คิดเป็นมูลค่าราว ๓.๔ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ เป็นสินค้าประเภทชิ้นส่วนอากาศยาน เครื่องจักรและชิ้นส่วน ชิ้นส่วนยานยนต์และอื่นๆ เป็นต้น ส่งผลให้ในวันเดียวกัน จีนทำการตอบโต้ในแง่ของมูลค่าและภาษีจากสหรัฐอเมริกา ในอัตราเดียวกัน (มูลค่า ๓.๔ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ และภาษี ๒๕%) จำนวน ๕๔๕ รายการ เป็นสินค้าประเภทถั่วเหลือง ธัญพืช อาหารทะเล เนื้อวัว เนื้อหมู รถออฟโรด และอื่นๆ เป็นต้น (ระยะที่ ๒) ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑ สหรัฐอเมริกาประกาศขึ้นอัตราภาษีสินค้านำเข้าจากจีน ๒๕% จำนวน ๒๘๔ รายการ คิดเป็นมูลค่าราว ๑.๖ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ เป็นสินค้าประเภทอุปกรณ์/สารกึ่งตัวนำพลาสติก เหล็กโครงสร้าง มอเตอร์ไฟฟ้า และอื่นๆ เป็นต้น ส่งผลให้จีนทำการตอบโต้ในแง่ของมูลค่าและภาษีจากสหรัฐอเมริกา ในอัตราเดียวกัน (มูลค่า ๑.๖ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ และภาษี ๒๕%) จำนวน ๑๑๔ รายการ เป็นสินค้าประเภทพลังงาน อาทิ ถ่านหิน น้ำมันดิบ รวมถึงอุปกรณ์ทางการแพทย์ รวมถึงจีนทำการยื่นฟ้องกับ องค์การการค้าโลก (WTO) กรณีที่สหรัฐอเมริกาขึ้นภาษี ๒๕% โดยอ้างว่าจีนละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา และมีนโยบายบังคับกีดกันเทคโนโลยี แต่จีนมองว่าการขึ้นภาษีสินค้าจีนขัดกับกฎระเบียบตามความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade : GATT) หลายข้อบท อย่างไรก็ตาม ทั้งระยะที่ ๑ และระยะที่ ๒ มีมูลค่ารวมกันทั้งสิ้น ๕ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ ในอัตราภาษีเดียวกัน ๒๕% (ตาราง ๓-๑)

ตารางที่ ๓-๑ รอบที่ ๑ ประเภทสินค้าและมูลค่าของสงครามการค้าที่ทำการตอบโต้มาตรการภาษี

สหรัฐอเมริกาและจีน ประกาศตอบโต้ขึ้นภาษีในอัตราเดียวกัน ๒๕%				
วันที่	สหรัฐอเมริกา		จีน	
	สินค้าสำคัญ	มูลค่า	สินค้าสำคัญ	มูลค่า
ระยะที่ ๑ (๖ ก.ค.๖๑)	จำนวน ๘๑๘ รายการ ชิ้นส่วนอากาศยาน เครื่องจักร ชิ้นส่วน ยานยนต์	๓.๔ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ	จำนวน ๕๔๕ รายการ ถั่วเหลือง ธัญพืช อาหารทะเล เนื้อวัว รถออฟโรด	๓.๔ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ
ระยะที่ ๒ (๒๓ ส.ค.๖๑)	จำนวน ๒๘๔ รายการ อุปกรณ์/สารกึ่งตัวนำ พลาสติก เหล็ก โครงสร้าง มอเตอร์ไฟฟ้า	๑.๖ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ	จำนวน ๑๑๔ รายการ สินค้าพลังงาน (ถ่านหิน น้ำมันดิบ) อุปกรณ์ทางการแพทย์ รถยนต์	๑.๖ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ
รวมกันทั้งสิ้น (ระยะที่ ๑+๒) มูลค่า ๕ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ				

ที่มา : การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลสื่อสิ่งพิมพ์, ปี ๒๕๖๑

๑.๑.๒ รอบที่ ๒ วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑ รัฐบาลสหรัฐอเมริกาประกาศจะเก็บภาษีนำเข้า (Import Tariff) สินค้าเงินมูลค่ารวมกว่า ๒๐๐ พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือประมาณ ๒ แสนล้านเหรียญสหรัฐ ที่อัตราภาษี ๑๐% โดยจะเริ่มมีผลบังคับใช้ในวันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑ และจะเพิ่มขึ้นเป็น ๒๕% ในวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๒ ในขณะเดียวกัน รัฐบาลจีนตอบโต้ด้วยการจัดเก็บภาษีนำเข้าสินค้าจากสหรัฐอเมริกา ด้วยมูลค่ารวม ๖๐ พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือประมาณ ๖ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ ที่อัตรา ๕-๒๕% จำนวน ๕,๒๐๗ รายการ ซึ่งมีผลบังคับใช้ทันทีหลังสหรัฐอเมริกาบังคับใช้การเก็บภาษีสินค้านำเข้าจากจีน (ตารางที่ ๓-๒) ต่อมาเมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ ได้พบกับประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ตกลงที่จะชะลอการเพิ่มภาษี ๒๕% จากวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๒ ถึงวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

ตารางที่ ๓-๒ รอบที่ ๒ ประเภทสินค้าและมูลค่าของสงครามการค้าที่ทำการตอบโต้มาตรการภาษี

สหรัฐอเมริกาและจีน ประกาศตอบโต้ขึ้นภาษีในอัตรา ๑๐%				
วันที่	สหรัฐอเมริกา		จีน	
	สินค้าสำคัญ	มูลค่า	สินค้าสำคัญ	มูลค่า
ระยะที่ ๓ (๒๔ ก.ย. ๖๑)	(ภาษี ๑๐-๒๕%) จำนวน ๖,๐๓๑ รายการ สินค้าอุปโภค บริโภค	๒๐๐ พันล้าน เหรียญสหรัฐ	(ภาษี ๕-๒๕%) จำนวน ๕,๒๐๗ รายการ เนื้อสัตว์ เคมีภัณฑ์ เครื่องจักร เฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น	๖๐ พันล้าน เหรียญสหรัฐ

ที่มา : การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของสื่อสิ่งพิมพ์ และรวบรวมจากสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ

๑.๑.๓ รอบที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๑ สหรัฐอเมริกา ประกาศขึ้นอัตราภาษีสินค้าส่งออกของจีน มูลค่า ๒๐๐ พันล้านเหรียญสหรัฐ จากเดิมในอัตรา ๑๐% เป็น ๒๕% ส่งผลให้เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒ จีนทำการตอบโต้ขึ้นภาษีสินค้านำเข้าจากสหรัฐอเมริกา มูลค่า ๖ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ จากเดิมในอัตรา ๕-๑๐% เป็น ๕-๒๕% บังคับใช้วันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒ ทั้งนี้ มีข้อสังเกตที่น่าสนใจถึงการตอบโต้ของจีนในช่วงระยะหลังของสงครามการค้า ซึ่งให้เห็นว่าจีนเริ่มตอบโต้มูลค่าและอัตราภาษีที่น้อยลง และบังคับใช้มาตรการข้างล่างด้วย อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาต่อมา เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑ ผู้นำสหรัฐอเมริกา และจีน ได้มีการประชุมกันนอกรอบหลังการประชุม G20 ซึ่งได้ข้อสรุปว่าจะหยุดขึ้นภาษีนำเข้าเพิ่มเติมออกไปชั่วคราว ๙๐ วัน

๑.๒ ช่วงที่ ๒ ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ (ความไม่แน่นอนของสงครามการค้า)

๑.๒.๑ ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ เริ่มต้นเจรจาใหม่ เมื่อวันที่ ๗-๙ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๒ สหรัฐอเมริกาและจีน เริ่มเจรจาทางการค้าในหัวข้อ ๓ ประเด็น ได้แก่ การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของจีน, การนำเข้า - ส่งออกรถยนต์ และการนำเข้า - ส่งออกสินค้าเกษตร หากไม่สามารถตกลงทั้ง ๓ หัวข้อนี้ได้ จะยังคงเผชิญกับสงครามการค้าต่อไป ทั้งนี้จีนได้เสนอว่าจะซื้อถั่วเหลือง ๕ ล้านตัน ในวันที่ ๓๐-๓๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๒ ทำให้สหรัฐอเมริกาพอใจ และเลื่อนการเก็บภาษี ๒ แสนล้านเหรียญสหรัฐ ที่จะใช้ในเดือนกุมภาพันธ์ เลื่อนเป็นเดือนพฤษภาคมแทน ระหว่างนั้นก็อยู่ในช่วงเจรจา

๑.๒.๒ เดือนกุมภาพันธ์ส่งสัญญาทิศทางที่เป็นบวก ในช่วงกลางเดือน กุมภาพันธ์ ตัวแทนจากสหรัฐอเมริกาและจีน ได้พบกันอีกครั้งที่เมืองหลวงของจีน โดยประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ได้ต้อนรับคณะเจรจาจากวอชิงตัน ดี.ซี. ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งสัญญาณบวก หลังเสร็จสิ้นการเจรจาครั้งนี้ สองฝ่ายตกลงกันว่า จะหารือกันต่อที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ในสัปดาห์ถัดไป เนื่องจากยังมีความเห็นที่ไม่ลงรอยในหลายประเด็น การหารือที่เมืองหลวงของสหรัฐอเมริกา เป็นไปด้วยดี โดย ทรัมป์ ได้พบกับ หลิว เหอ รองนายกรัฐมนตรีจีน พร้อมแสดงความคิดเห็นที่เป็นบวกเกี่ยวกับข้อตกลงการค้า ซึ่งหลายวันให้หลัง ทรัมป์ ประกาศว่าจะขยายเส้นตายข้อตกลงพักรบกับจีนออกไปจากวันที่ ๑ มีนาคม เหตุจากทั้งสองฝ่ายมีการเจรจาที่คืบหน้า

๑.๒.๓ เดือนมีนาคมทำทีประนีประนอมของจีน ผู้แทนของสองฝ่าย หารือกันที่กรุงปักกิ่งในช่วงปลายเดือนมีนาคม หลังจากที่ไม่ได้พบกันนานเกือบ ๑ เดือน ซึ่งทั้งสองฝ่าย เห็นพ้องที่จะจัดตั้งกลไกติดตามการปฏิบัติตามข้อตกลงของจีน ต่อมาสิ้นเดือน จีนได้จัดสินใจขยาย ระยะเวลาเร่งรัดมาตรการภาษีเพิ่มเติมกับยานยนต์ และชิ้นส่วนรถยนต์ที่นำเข้าจากสหรัฐอเมริกา หลัง มีกำหนดบังคับใช้ในวันที่ ๑ เมษายน โดยก่อนหน้านี้จีนได้ใช้มาตรการตอบโต้โดยเรียกเก็บภาษีสินค้า นำเข้าเหล่านั้นที่อัตรา ๒๕% จากระดับมาตรฐาน ๑๕% แต่ได้ระงับไปในเดือนธันวาคม

๑.๒.๔ เดือนเมษายน จัดตั้งกลไก สถานการณ์สงครามการค้าได้พลิกผัน กลับมาตึงเครียดอีกครั้งระลอก หลังจีนประกาศแบนผลิตภัณฑ์ยาแพนทานิลทุกชนิด ที่นำเข้าจาก สหรัฐอเมริกา การเจรจาการค้ารอบใหม่จัดตั้งขึ้นที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ทรัมป์ ได้พบกับ หลิว เหอ รองนายกรัฐมนตรีจีนอีกครั้ง ซึ่งครั้งนี้สองฝ่ายกำหนดกรอบเวลาคร่าวๆ ว่าสหรัฐอเมริกาและจีน จะ ทำข้อตกลงให้แล้วเสร็จภายใน ๔ สัปดาห์ ต่อมาช่วงปลายเดือน คณะเจรจาของสองฝ่ายได้หารือกันที่ กรุงปักกิ่ง โดย นายสตีเวน มนูชิน เผยในวันที่ ๑ พฤษภาคม ว่าการเจรจาครั้งนี้เป็นไปอย่างสร้างสรรค์

๑.๒.๕ เดือนพฤษภาคม ตอบโต้ ทรัมป์ เตือนว่าสหรัฐอเมริกา จะขึ้น ภาษีศุลกากรกับสินค้าจีนมีมูลค่า ๒ แสนล้านเหรียญสหรัฐ จากอัตรา ๑๐% เป็น ๒๕% โดยมีผลบังคับ ใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๐ พฤษภาคม มุ่งเป้าไปที่สินค้านำเข้าในบัญชีที่ ๓ ซึ่งเริ่มเรียกเก็บที่อัตรา ๑๐% ตั้งแต่ เดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๖๑ และเดิมมีกำหนดขึ้นภาษีเป็น ๒๕% ในวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๒ แต่ ได้เลื่อนออกไปในภายหลัง นอกจากนี้ ทรัมป์ ยังประกาศขึ้นภาษีกับสินค้านำเข้ารายการใหม่อีกมูลค่า ๓.๒๕ แสนล้านเหรียญสหรัฐ ที่อัตรา ๒๕% โดยให้เหตุผลว่าจีนพยายามแก้ไขเนื้อหาในข้อตกลง ซึ่ง กระทรวงพาณิชย์จีนตอบโต้โดยประกาศขึ้นภาษีกับสินค้านำเข้ามูลค่า ๖ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ โดยมีผลในวันที่ ๑ มิถุนายน ครอบคลุมผลิตภัณฑ์เนื้อวัว, เนื้อหมู, ผัก, น้ำมัน, น้ำมัน, ประกอบ อาหาร, ชา, กาแฟ, ตู้เย็น และเฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น ในวันที่ ๑๖ พฤษภาคม สหรัฐอเมริกาประกาศขึ้น ภาษีสินค้า Huawei บริษัทผู้ผลิตอุปกรณ์โทรคมนาคมรายใหญ่ของจีน โดยห้ามบริษัทสหรัฐอเมริกา ขายผลิตภัณฑ์หรือติดต่อธุรกิจกับ Huawei หากไม่ได้รับใบอนุญาตจากหน่วยงานสหรัฐอเมริกา

๑.๒.๖ เดือนมิถุนายน สมุดปกขาว จีนเริ่มเรียกเก็บภาษีศุลกากรกับ สินค้าสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ ๑๐-๒๕% ครอบคลุมมูลค่าการค้า ๖ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ แบ่งเป็นสินค้า ประเภทที่เก็บจากอัตรา ๕% เป็น ๑๐%, อัตรา ๑๐% เป็น ๒๐% และ ๑๐% เป็น ๒๕%

นอกจากนี้ จีนยังออกสมุดปกขาวว่าด้วยท่าทีต่อการเจรจาทางเศรษฐกิจ และการค้าจีน-สหรัฐอเมริกา ซึ่งมีเนื้อหาประณามมาตรการกีดกันการค้า และลงโทษเพียงฝ่ายเดียวของสหรัฐอเมริกา

ช่วงกลางเดือน ทรัมป์ และ สี จิ้นผิง ทหารีทางโทรศัพท์และตกลงกันที่จะพบกันบนเวทีประชุมสุดยอดผู้นำ G20 ที่ นครโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น ระหว่างวันที่ ๒๘-๒๙ มิถุนายน โดยก่อนหน้านี้ ทรัมป์ ชูว่าจะขึ้นภาษีกับสินค้าจีนที่เหลืออีก ๓ แสนล้านเหรียญสหรัฐ ครอบคลุมผลิตภัณฑ์ โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ และเสื้อผ้า ซึ่งมีการทำประชาพิจารณ์จนถึงวันที่ ๒ กรกฎาคม ต่อมากระทรวงพาณิชย์สหรัฐอเมริกา ประกาศขึ้นบัญชีดำบริษัทและองค์กรจีนอีก ๕ แห่ง ประกอบด้วย บริษัท Sugon, สถาบันเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ Wuxi Jiangnan, บริษัท Higon, บริษัท Chengdu Haiguang Integrated Circuit และ บริษัท Chengdu Haiguang Microelectronics Technology โดยห้ามไม่ให้บริษัทอเมริกัน ขายชิ้นส่วน หรือส่วนประกอบ ให้บริษัทเหล่านี้หากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาไม่อนุมัติ

ช่วงปลายเดือน ความตึงเครียดเริ่มคลี่คลาย จีนและสหรัฐอเมริกาตกลงสงบศึกชั่วคราวเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดี ก่อนที่สองผู้นำจะหารือกันบนเวที G20 หลังจากนั้นสองฝ่ายยอมตกลงที่จะรื้อฟื้นการเจรจาระหว่างกัน นอกจากนี้ ทรัมป์ ยังประกาศผ่อนปรนมาตรการแบนการส่งออกสินค้าให้กับบริษัท Huawei ของจีน

๑.๒.๗ เดือนกรกฎาคม เจรจาการค้าที่เชียงใหม่ ไม่คืบหน้า

คณะบริหารของ ทรัมป์ ประกาศยกเว้นการเก็บภาษีอัตรา ๒๕% กับสินค้าจีน จำนวน ๑๑๐ รายการ ซึ่งมีผลบังคับใช้เป็นเวลา ๑ ปี นับจากวันที่ ๙ กรกฎาคม นอกจากนี้ วิลเบอร์ รอสส์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์สหรัฐอเมริกา ยังเผยว่ารัฐบาลได้ออกใบอนุญาตให้บางบริษัทในสหรัฐอเมริกาค้าขายกับ Huawei ได้ หากไม่พบภัยคุกคามด้านความมั่นคง แต่ Huawei ยังคงอยู่ในบัญชีดำ (Entity List) ต่อไป อย่างไรก็ตามกลางเดือนกรกฎาคม ทรัมป์ กลับมาชูอีกครั้งว่าจะขึ้นภาษีสินค้าจีนมูลค่า ๓.๒๕ แสนล้านเหรียญสหรัฐ

โรเบิร์ต โลห์ ไฮเซอร์ ผู้แทนการค้าของสหรัฐฯ พร้อมด้วย สตีเวน มนูชิน รัฐมนตรีคลัง และ หลิว เทอ รองนายกรัฐมนตรีจีน ทหารีเป็นเวลา ๒ วัน ที่นครเชียงใหม่ของจีน ซึ่งเป็นการพบปะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูงของสองประเทศครั้งแรก นับตั้งแต่ซัมมิต G20 แต่ผลการเจรจาคืบหน้าเพียงน้อยนิด โดยสองฝ่ายตกลงกันที่จะประชุมกันอีกครั้งในเดือนกันยายน

การพูดคุยกันครั้งนี้ไฟก๊สไปที่ข้อตกลงการนำเข้าถั่วเหลือง, เนื้อหมู, เอทานอล และสินค้าเกษตรอื่นๆ จากสหรัฐอเมริกา ในขณะที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาให้คำมั่นว่าจะผ่อนปรนมาตรการคว่ำบาตร Huawei

๑.๒.๘ เดือนสิงหาคม ตาต่อตา ฟันต่อฟัน

ทรัมป์ ประกาศว่าสหรัฐอเมริกาจะเรียกเก็บภาษีศุลกากรที่อัตรา ๑๐% กับสินค้านำเข้ามูลค่า ๓ แสนล้านเหรียญสหรัฐ เริ่มตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน สืบเนื่องจากการเจรจาที่เชียงใหม่ ได้ผลลัพธ์ไม่เป็นที่พอใจ ถึงแม้จีนยืนยันว่าจะนำเข้าสินค้าเกษตรจากสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นก็ตาม

มาตรการใหม่จะมีผลทำให้สินค้าส่งออกของจีนเกือบทั้งหมด ที่มีปลายทางในสหรัฐอเมริกาจะต้องถูกเรียกเก็บภาษี ซึ่งรวมไปถึงสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ และเสื้อผ้า นอกจากนี้ ทรัมป์ ยังขู่ว่าจะขึ้นภาษีสินค้าจีนที่ถูกเรียกเก็บไปก่อนหน้านี้ (มูลค่าการค้า ๒.๕ แสนล้านเหรียญสหรัฐ) ในอัตราสูงสุด ๒๕% หากจีนไม่รีบดำเนินการเพื่อให้บรรลุข้อตกลงการค้ากับฝ่ายสหรัฐอเมริกา

จากนั้นวันที่ ๖ สิงหาคม กระทรวงการคลังสหรัฐฯ ประกาศตีตราว่าจีนเป็นประเทศปั่นค่าเงิน หลังสกุลเงินหยวนอ่อนค่าลงแตะระดับ ๗ หยวนต่อดอลลาร์ ซึ่งเป็นระดับต่ำสุดในรอบ ๑๑ ปี โดยฝ่ายสหรัฐอเมริกา มองว่าจีนพยายามควบคุมค่าเงินเพื่อสร้างความได้เปรียบในการส่งออก ซึ่งเป็นการตอบโต้มาตรการภาษีชุดใหม่ของ ทรัมป์ อย่างไรก็ตามธนาคารกลางของจีนปฏิเสธว่า จีนไม่เคยใช้เงินหยวนเป็นเครื่องมือในการรับมือกับความขัดแย้งทางการค้า พร้อมยืนยันว่าอัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงินหยวนเคลื่อนไหวปกติในกรอบปกติตามตลาด โดยในวันเดียวกันนั้น กระทรวงพาณิชย์จีนออกแถลงการณ์ว่า บริษัทจีนหลายแห่งได้ระงับการนำเข้าสินค้าเกษตรจากสหรัฐอเมริกา

ผ่านไปราว ๑ สัปดาห์ สถานการณ์พลิกผันอีกครั้ง เมื่อ สำนักผู้แทนการค้าแห่งสหรัฐอเมริกา United States Trade Representative (USTR) ประกาศเลื่อนการบังคับใช้มาตรการภาษีชุดใหม่กับสินค้าจีนออกไปเป็นวันที่ ๑๕ ธันวาคม แต่ของเดิมยังมีผลบังคับใช้ตามกำหนดการในวันที่ ๑ กันยายน

วันที่ ๒๓ สิงหาคม จีนประกาศเก็บภาษีกับสินค้าส่งออกของสหรัฐอเมริกา มูลค่าการค้า ๗.๕ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ แบ่งเป็นสินค้า ๕,๐๗๘ รายการ ที่จะถูกจัดเก็บภาษีที่อัตรา ๕% และ ๑๐% ซึ่งยังแบ่งเป็นการเรียกเก็บตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน และอีกส่วนเริ่มวันที่ ๑๕ ธันวาคม

นอกจากนี้จีนยังอนุมัติมาตรการเก็บภาษีกับรถยนต์ และชิ้นส่วนรถยนต์นำเข้า ที่อัตรา ๕% และ ๒๕% เริ่มตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม โดยก่อนหน้านี้จีนได้ยกเว้นภาษีส่วนนี้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม

วันที่ ๒๖ สิงหาคม หลิว เหอ รองนายกฯ จีน ในฐานะหัวหน้าคณะเจรจาของปักกิ่งได้เรียกร้องให้ลดความตึงเครียดระหว่างกัน โดยระบุว่าสงครามการค้าที่เป็นอยู่ส่งผลเสียต่อทั้งสหรัฐอเมริกาและจีน จากนั้น ทรัมป์ เปิดเผยต่อสื่อมวลชนว่า สหรัฐอเมริกาจะกลับเข้าโต๊ะเจรจากับจีน เนื่องจากจีนร้องขอ และต้องการทำข้อตกลง

๑.๒.๙ เดือนกันยายน ฟอรัมองค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO)

สหรัฐอเมริกาเริ่มเก็บภาษีกับสินค้าจีนมูลค่า ๑.๒๕ แสนล้านดอลลาร์ในวันที่ ๑ กันยายน ครอบคลุมสินค้าประเภทรองเท้า, ผ้าอ้อม, อาหาร, สมาร์ทวอตช์, เครื่องสำอาง และทีวีจอแบน ขณะที่ฝ่ายจีนก็เริ่มเก็บภาษีสินค้าสหรัฐอเมริกา มูลค่า ๗.๕ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งรวมถึงการเก็บภาษีน้ำมันดิบที่อัตรา ๕%

๒ กันยายน จีนยื่นหนังสือฟ้องร้องสหรัฐฯ ต่อองค์การการค้าโลก (WTO) เพื่อคัดค้านการเรียกเก็บภาษีที่มีผลต่อสินค้าส่งออกรวมมูลค่า ๓ แสนล้านดอลลาร์ ถัดมา ๓ วัน ทั้งสองฝ่ายตกลงกันที่จะเจรจากันรอบที่ ๑๓ ที่ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ในช่วงต้นเดือนตุลาคม

จากนั้นจีนประกาศรายชื่อสินค้าสหรัฐฯ ๑๖ ชนิด ที่ได้รับการยกเว้นภาษีเป็นเวลา ๑ ปี จากวันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๒ ถึง ๑๖ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๓ ครอบคลุมผลิตภัณฑ์ยาฆ่าแมลง, อาหารสัตว์, สารหล่อลื่น และยาบำบัดมะเร็ง

ขณะเดียวกัน ทรัมป์ ทวิตข้อความใน Twitter ว่า สหรัฐอเมริกา จะเลื่อนการขึ้นภาษีกับสินค้าจีนมูลค่า ๒.๕ แสนล้านเหรียญสหรัฐ จากวันที่ ๑ ตุลาคม เป็น ๑๕ ตุลาคม เพื่อเห็นแก่จีน ที่เฉลิมฉลองครบรอบ ๗๐ ปี แห่งการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน และเพื่อแสดงเจตนาที่ดี

หลังสหรัฐอเมริกาเลื่อนขึ้นภาษี จีนก็ตอบแทนด้วยการยกเว้นการเก็บภาษีสินค้าเกษตรจากสหรัฐอเมริกา เช่น ถั่วเหลือง และเนื้อหมู ต่อมาปลายเดือนกันยายน สหรัฐอเมริกา เปิดเผยแพร่รายชื่อสินค้าจีนที่ได้รับการยกเว้นการขึ้นภาษีราว ๔๓๗ รายการ ครอบคลุมผลิตภัณฑ์เคมี, สิ่งทอ, อุปกรณ์กลไกและอิเล็กทรอนิกส์ และเหล็ก

๑.๒.๑๐ เดือนตุลาคม ข้อตกลงการค้าเฟส ๑

หนึ่งในความคืบหน้าสำคัญสู่การยุติสงครามการค้าที่ดำเนินมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๖๑ เกิดขึ้นในเดือนตุลาคม เมื่อประธานาธิบดี ทรัมป์ ประกาศภายหลังการเจรจาระดับทวิภาคีที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ว่า สหรัฐอเมริกาและจีนได้บรรลุข้อตกลงการค้าระยะที่ ๑ แต่ยังคงใช้เวลาอีกหลายสัปดาห์ในการจัดทำเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร โดยเนื้อหาสำคัญของข้อตกลงคือจีนจะสั่งซื้อสินค้าเกษตรจากสหรัฐอเมริกา มูลค่า ๔-๕ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐต่อปี รวมถึงให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญามากขึ้น นอกจากนี้ ทรัมป์ ยังประกาศเลื่อนการขึ้นภาษีกับสินค้าจีนมูลค่า ๒.๕ แสนล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งเดิมจะเรียกเก็บเพิ่มจากอัตรา ๒๕% เป็น ๓๐% ตั้งแต่วันที่ ๑๕ ตุลาคม

จากนั้นวันที่ ๑๘ ตุลาคม สำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐอเมริกา ประกาศยกเว้นการเก็บภาษีกับสินค้าจีนมูลค่า ๓ แสนล้านดอลลาร์ ที่อัตรา ๑๕% ตั้งแต่วันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๒ ถึง ๓๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๓ จากเดิมที่เรียกเก็บมาตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน

๑.๒.๑๑ เดือนพฤศจิกายน ทอยอลดกำแพงภาษี

ผู้แทนเจรจาของสหรัฐอเมริกาและจีนหารือกันทางโทรศัพท์ และเห็นพ้องในหลักการเจรจากรอบถัดไป ซึ่งทำเนียบขาวระบุว่ามีความคืบหน้าในหลายด้าน ต่อมาจีนและสหรัฐอเมริกา ตกลงที่จะทอยอลดกำแพงภาษีระหว่างกันในส่วนที่เท่าๆ กัน เมื่อสองฝ่ายลงนามในข้อตกลงเฟสแรกแล้ว

๑.๒.๑๒ เดือนธันวาคม

สองฝ่ายยืนยันอีกครั้งว่าได้บรรลุข้อตกลงการค้าเฟสที่ ๑ ก่อนหน้ามาตรการภาษีชุดใหม่จะมีผลบังคับใช้เพียงไม่กี่วัน โดยสหรัฐอเมริกาประกาศเพิ่มเติมว่าจะไม่เก็บภาษีอัตรา ๑๕% กับสินค้าอุปโภคบริโภคมูลค่า ๑.๖ แสนล้านดอลลาร์ ซึ่งเดิมจะมีผลบังคับในวันที่ ๑๕ ธันวาคม ครอบคลุมสินค้าสมาร์ตโฟน ไปจนถึงคอมพิวเตอร์แล็ปท็อป

นอกจากนี้สหรัฐอเมริกาจะลดอัตราภาษีที่เรียกเก็บกับสินค้าเงินมูลค่า ๑.๒ แสนล้านเหรียญสหรัฐ จาก ๑๕% เหลือ ๗.๕% อย่างไรก็ตาม สินค้าอีกมูลค่า ๒.๕ แสนล้านเหรียญสหรัฐ ยังคงถูกจัดเก็บภาษีที่อัตรา ๒๕% ตามเดิม ทว่าสหรัฐอเมริกามีแผนลดภาษีเพิ่มเติมหากการเจรจากับจีนมีความคืบหน้า ขณะที่จีนตกลงที่จะเปิดตลาดสำหรับสินค้าและบริการของสหรัฐอเมริกา อย่างน้อย ๒ แสนล้านดอลลาร์ ตลอดช่วง ๒ ปีข้างหน้า โดยจะนำเข้าสินค้าเกษตรจากสหรัฐอเมริกา ปีละมูลค่า ๔-๕ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ ในปี พ.ศ.๒๕๖๓ และ ๒๕๖๔

๒. ผลกระทบของสงครามการค้า ในสมัยรัฐบาล โดนัลด์ ทรัมป์

๒.๑ สถานการณ์การค้าโลก ผลกระทบจากสงครามการค้าในครั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่าเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศต่างได้รับผลกระทบเชิงลบโดยเฉพาะฝั่งของประเทศจีน เนื่องจากเศรษฐกิจจีนพึ่งพาการส่งออกมากกว่าสหรัฐอเมริกา โดยจีนมีสัดส่วนการส่งออกราว ๒๐% ของ GDP ส่วน GDP ของสหรัฐอเมริกา มีสัดส่วนการส่งออกเพียง ๑๒% ทั้งนี้ หากพิจารณาอุตสาหกรรมของประเทศจีนที่ได้รับผลกระทบ พบว่าอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ อุตสาหกรรมเครื่องจักรอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า ยานพาหนะและอุปกรณ์ เนื่องจากสินค้าเหล่านี้ใช้ส่วนประกอบจากต่างประเทศราว ๓๐-๕๐% จึงส่งผลข้างเคียงต่อประเทศอื่นที่เกี่ยวข้อง ในขณะเดียวกันผลกระทบต่อสหรัฐอเมริกา พบว่าอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ ยานพาหนะและอุปกรณ์อาหารและเครื่องดื่ม และสินค้าเกษตร ซึ่งมูลค่าการผลิตจะลดลง ๐.๒-๐.๔% ทั้งนี้ ผลกระทบส่วนใหญ่จะตกอยู่กับภาคการผลิตภายในประเทศ เนื่องจากสินค้าดังกล่าวใช้สินค้าขั้นต้น/ชั้นกลาง จากในประเทศสูงถึง ๖๕-๙๐% (ศูนย์วิจัยกรุงศรี, ๒๕๖๑)

นับว่าเป็นการแข่งขันกันทางเทคโนโลยีระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา ก็เป็นสาเหตุหลักอย่างหนึ่งของสงครามครั้งนี้ จุดเริ่มต้นนับตั้งแต่วันที่สหรัฐอเมริกาประกาศห้ามบริษัทอเมริกาและบริษัทที่ใช้เทคโนโลยีของอเมริกา ทำธุรกรรมกับบริษัท Huawei โดยมีกำหนดเวลาผ่อนผันเพียง ๙๐ วัน หลังจากนั้นผู้ซื้อมือถือใหม่ของ Huawei จะไม่สามารถใช้แอปพลิเคชันต่างๆ ของสหรัฐอเมริกาได้ เช่น Google maps, Facebook, Instagram และ Android นอกจากนี้ผู้ผลิตชิ้นส่วนสมาร์ตโฟนของสหรัฐอเมริกา จะไม่สามารถขายสินค้าให้ Huawei ได้อีกด้วย ไม่เพียงแค่นั้น รัฐบาลสหรัฐอเมริกายังเตือนประเทศต่างๆ ถึงภัยต่อความมั่นคงหากใช้อุปกรณ์สัญญาของ Huawei ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 5G เหตุการณ์ทั้งหมดนี้ย่อมส่งผลกระทบเชิงลบต่อภาคธุรกิจโดยรวม ส่วนผลกระทบในระยะยาวจะเป็นอย่างไรนั้นก็ยังไม่มีความแน่นอนสูง (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, ๒๕๖๒)

๒.๒ สถานการณ์ต่อประเทศไทย เศรษฐกิจไทยโดยรวมจะได้รับผลทางบวกมากกว่าผลทางลบ แต่ผู้ผลิตที่ได้รับผลเสียต่างกลุ่มกัน สำหรับอุตสาหกรรมไทยที่ได้รับผลกระทบทางลบได้แก่ ส่วนประกอบอิเล็กทรอนิกส์ ยางพารา เม็ดพลาสติก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ผลิตสินค้าขั้นต้น/ชั้นกลางที่ใช้ในสายพานการผลิตของจีน ขณะที่สินค้าไทยที่มีโอกาสขยายการค้าไปยังจีนเพื่อทดแทนสินค้านำเข้าจากสหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรและอาหาร เช่น ผลไม้ ข้าว อาหารทะเลแปรรูป เนื้อหมูแปรรูป และไก่แช่แข็ง รวมทั้งมันสำปะหลัง ที่อาจส่งออกไปจีนทดแทนการนำเข้าข้าวโพดจากสหรัฐอเมริกา สำหรับสินค้าไทยที่มีโอกาสขยายการค้าไปยังสหรัฐอเมริกาทดแทนสินค้านำเข้าจากจีน ได้แก่ (Hard Disk Drive : HDD) ผลิตภัณฑ์พลาสติกขั้นต้น และยางล้อสำหรับอากาศยาน เป็นต้น สรุปได้ว่า

กลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากการขยายการค้าส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตสินค้าสำเร็จรูป ส่วนกลุ่มที่เสียประโยชน์จะเป็นผู้ผลิตสินค้าขั้นต้นหรือสินค้าขั้นกลาง (ศูนย์วิจัยกรุงศรี, ๒๕๖๑)

ในมุมมองของผลกระทบต่อประเทศไทย พบว่าได้รับผลกระทบจาก “สงครามการค้า” โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเครื่องซักผ้า และแผงโซลาร์เซลล์ รวมถึงผลกระทบในส่วนอื่นๆ เช่น ค่าเงินบาทไทยที่เริ่มอ่อนตัวลง ส่งผลต่อดัชนีตลาดหุ้นไทย แต่หากมองภาพรวมของการส่งออกแล้ว ไทยได้รับผลกระทบจากสงครามการค้าเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพราะประเภทของสินค้าที่ปรับภาษีขึ้นนั้นมีสัดส่วนน้อยมาก เมื่อเทียบกับการส่งออกโดยรวมของประเทศไทย ดังนั้น ผู้ประกอบการไทยที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับการนำเข้าและส่งออก อาจได้รับผลกระทบจากค่าเงินบาทที่อ่อนตัวลงเพียงเล็กน้อย (เพียร์ฟาวเวอร์, ๒๕๖๑)

ประเด็นของผลกระทบสงครามการค้าในมิติด้านเศรษฐกิจและธุรกิจ

๑. การขยายตัวของเศรษฐกิจโลกในภาพรวมจะชะลอลง

เป็นผลมาจากอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ลดลงของทั้งสองประเทศ ซึ่งเป็นหัวจักรใหญ่ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก ส่งผลให้ประเทศที่พึ่งพาการส่งออกไปยังทั้งสองประเทศนี้ได้รับผลกระทบโดยเฉพาะประเทศที่มีสัดส่วนการค้าทั้งสองประเทศในอัตราที่สูง

๒. การยืดเยื้อของสงครามการค้าส่งผลเสียต่อเศรษฐกิจไทย

เศรษฐกิจไทยถูกขับเคลื่อนด้วยตัวแปรที่สำคัญอย่างภาคการค้า ดังนั้นการเกิดสงครามการค้าถึงแม้ในระยะสั้น ไทยอาจไม่ได้รับผลกระทบโดยตรง แต่หากสถานการณ์ยังไม่ยุติและมีแนวโน้มรุนแรงก็อาจนำมาซึ่งปัญหาใหญ่ต่อการเติบโตด้านการค้าของไทย และท้ายที่สุดจะสร้างผลกระทบต่อภาพรวมเศรษฐกิจไทย

๓. ประเด็นที่สามการลงทุนเป็นเรื่องของการตัดสินใจระยะยาว

หากนักลงทุนคาดการณ์ว่าความขัดแย้งนี้ยังคงเกิดขึ้นซ้ำๆ กันต่อไปเรื่อยๆ นักลงทุนก็ต้องหาวิธีลดความเสี่ยงลง ด้วยการย้ายเงินทุนและฐานการผลิตไปยังประเทศอื่นเพื่อให้ยังสามารถทำธุรกิจกับสหรัฐอเมริกาและจีนได้ต่อไป เรื่องนี้เป็นทั้งโอกาส และความท้าทายของประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยยังมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่ง และสินค้าที่ได้รับผลกระทบจากสงครามการค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ประเทศไทยสามารถส่งออกไปยังทั้งสองประเทศได้ จึงอาจดึงดูดนักลงทุนให้มาลงทุนฐานการผลิตเพื่อผลิตสินค้าเหล่านี้ได้

๔. ภาคการค้าไทยที่อาจชะลอลงจากอุปสงค์ของต่างประเทศหดตัวเนื่องจากสงครามการค้า

ถึงแม้ประเทศไทยอาจไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากมาตรการด้านภาษีของทั้งสองประเทศ แต่จะมีสินค้าบางส่วนที่ได้รับผลกระทบในการส่งออกไปสนับสนุนการผลิตในประเทศจีน ซึ่งจะอยู่ในกลุ่มของเครื่องใช้ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ และแผงวงจร ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกสำคัญของไทยที่มีมูลค่าเฉลี่ยปีละหลายล้านบาท และมีตลาดที่ส่งออกสำคัญคือสหรัฐอเมริกาและจีน

๕. ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) จะได้รับผลกระทบมากกว่าธุรกิจขนาดใหญ่

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งมีทรัพยากรน้อย มีความสามารถในการปรับตัวจำกัด ย่อมได้รับผลกระทบมากกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมมากกว่าในทุกด้าน

ผลการสัมภาษณ์นักวิจัยสถาบันยุทธศาสตร์การค้า มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

๑. วิกฤตสงครามการค้า (Trade War) ที่ผ่านมาในยุค โดนัลด์ ทรัมป์ ส่งผลกระทบอย่างไรต่อเศรษฐกิจไทย ?

สงครามการค้าตั้งแต่ปี ๒๕๖๑ ถึงแม้จะสร้างผลกระทบไปในวงกว้าง จนทำให้ภาพรวมของเศรษฐกิจโลกในช่วงที่ผ่านมาชะลอตัวอย่างเห็นได้ชัด จากการที่ผู้นำเศรษฐกิจโลกอย่างจีน และสหรัฐอเมริกา ได้รับผลกระทบจากสงครามการค้าที่เกิดขึ้น ในมุมมองของผมถึงแม้ประเทศไทยจะมีการพึ่งพาการส่งออกเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญ แต่เนื่องด้วยสงครามการค้าครั้งนี้เปรียบเสมือนสงครามที่จำกัดขอบเขตไว้ เห็นได้จากการขึ้นภาษีของทั้งสองฝั่งที่มุ่งเน้นเจาะจงไปยังสินค้าใดสินค้าหนึ่ง หรือประเทศใดประเทศหนึ่ง ทำให้การส่งออกของไทยอาจไม่ได้รับผลกระทบมากนักในระยะแรก แต่หากสหรัฐอเมริกาและจีน กลับมามีการโต้ตอบด้านภาษีอีกครั้งอาจทำให้เศรษฐกิจของทั้งสองประเทศได้รับผลกระทบหนัก และท้ายที่สุดจะทำให้อุปสงค์จากภาคต่างประเทศหดตัว ซึ่งสหรัฐอเมริกาและจีนถือเป็นคู่ค้าที่สำคัญของไทย การที่อุปสงค์หดตัวอาจทำให้การส่งออกของไทยหดตัว และกระทบมายังภาพรวมเศรษฐกิจไทยอีกด้วย ในส่วนภาคธุรกิจไทยอาจไม่ได้รับผลกระทบอย่างเห็นได้ชัด แต่ภาคธุรกิจในกลุ่มสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ และแผงวงจร ที่ส่งออกเป็นสินค้าขึ้นกลางไปผลิตที่จีนเพื่อส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา อาจได้รับผลกระทบจากมาตรการขึ้นภาษีของสหรัฐอเมริกา จนทำให้มีการชะลอการสั่งซื้อจากไทยซึ่งมีมูลค่ามากถึง ๘๐๐,๐๐๐ ล้านบาท

๒. เมื่อเปลี่ยนผ่านประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา โจ ไบเดน จะมีทำอย่างไรต่อสงครามการค้า ?

สหรัฐอเมริกาในยุคการนำของประธานาธิบดี โจ ไบเดน ในมุมมองของนักวิจัยสถาบันยุทธศาสตร์การค้า มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ยังเชื่อว่าสงครามการค้าจะไม่มีข้อยุติจากท่าทีของไบเดน ที่ยังคงมีความมุ่งมั่นที่จะลดบทบาทของจีนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมโลก ถึงแม้กลยุทธ์ของไบเดน จะกลับมาดำเนินการตามกรอบความร่วมมือต่าง ๆ หรือการดึงเอาพันธมิตรอย่างสหภาพยุโรปเข้ามารวมกลุ่มกันเพื่อค้านอำนาจกับจีน และหันไปใช้ระบบการค้าแบบทวิภาคี เปิดเสรีมากขึ้น ทั้งหมดนี้จะทำให้ภาพรวมการค้าและเศรษฐกิจโลก กลับมาดีขึ้น แต่ก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่ยืนยันว่าอนาคตของสงครามการค้าจะยุติลง

๓. แนวโน้มทิศทางสงครามการค้าในปี ๒๕๖๔ ท่ามกลางการระบาดของไวรัสโควิด-๑๙ ?

บริบทของโลกในปัจจุบัน ทวีโลกกำลังเผชิญกับการระบาดของโควิด-๑๙ ที่สร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั่วโลก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาที่เศรษฐกิจในปี ๒๕๖๓ หดตัว ร้อยละ ๓.๕ และแนวโน้มของสถานการณ์โควิดในสหรัฐอเมริกาก็ยังไม่สามารถควบคุมได้ ส่วนทางจีนถึงแม้จะกลับ

เข้าสู่สภาวะปกติได้เร็วจากการใช้มาตรการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ แต่ถึงอย่างไรเศรษฐกิจโดยรวมของโลกยังชะลอตัว ทำให้อุปสงค์จากต่างประเทศ หรือการลงทุน ก็มีการชะลอตัวออกไปก่อนในช่วงนี้ จากปัจจัยข้างต้นนักวิจัยมองว่ามาตรการการตอบโต้ที่อาจทำให้เกิดสงครามการค้าอีกครั้ง อาจยังไม่ได้เกิดในช่วง ๑-๒ ปีนี้เพราะทั้งสหรัฐอเมริกาและจีน ต่างทราบดีว่าเศรษฐกิจของประเทศมีความเปราะบางและเสียหายหนักจากโควิด-๑๙ หากเกิดสงครามการค้าขึ้นอีกอาจนำมาซึ่งวิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหญ่ของทั้งสองประเทศ ทำให้สงครามการค้าในระยะนี้ก็ยังคงไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงไป จากภายหลังการเจรจาการค้าเฟส ๑

๔. ภาครัฐควรมีแผนงานหรือนโยบายอย่างไร ในการรับมือสงครามการค้าในอนาคต ?

สงครามการค้าเป็นทั้งโอกาสและอุปสรรคของภาคการค้าไทย สิ่งสำคัญที่อยากจะเสนอแนะภาครัฐก็คือ การเตรียมพร้อมต่อสถานการณ์ที่อาจมีการเปลี่ยนแปลง หากมีการตอบโต้กันอีกครั้งระหว่างจีน และสหรัฐอเมริกา เช่น การเปลี่ยนแปลงฐานการผลิตของบริษัทฯ ใหญ่ในจีน และสหรัฐอเมริกา จากผลกระทบด้านภาษีซึ่งจะเป็นโอกาสของไทยที่มีโครงสร้างพื้นฐานรองรับที่ดี รวมถึงการสนับสนุนจากภาครัฐด้านสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อดึงดูดการลงทุน การส่งออกสินค้าทดแทนจีน และสหรัฐอเมริกา เช่น ส่งสินค้าเกษตรไปยังจีนมากขึ้น และส่งออกสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ และผลิตภัณฑ์ไปยังสหรัฐอเมริกา เพราะทั้งจีนและสหรัฐอเมริกา ต้องมองหาสินค้าเพื่อทดแทนสินค้านำเข้าเดิมที่ได้รับผลกระทบ

สรุป

จากผลกระทบของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีน ไม่เพียงแต่ไทย จีน และสหรัฐอเมริกา ที่ได้รับผลกระทบ แต่เศรษฐกิจทั่วโลกก็ได้รับความเสียหายจากสงครามครั้งนี้ จากตัวเลขเศรษฐกิจโลกในปี ๒๕๖๑ และ ๒๕๖๒ เศรษฐกิจโลกชะลอตัวร้อยละ ๓.๒๖ และร้อยละ ๓.๐๔ ตามลำดับ นอกจากนี้จากสถิติการส่งออกในช่วงที่เกิดสงครามการค้า (ม.ค.๒๕๖๑-ต.ค.๒๕๖๒) มูลค่าการค้าส่งออกของไทยชะลอตัวต่อเนื่องเฉลี่ยร้อยละ ๒.๙๖ จากก่อนเกิดสงครามการค้าในปี ๒๕๖๐ มูลค่าการส่งออกขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ ๙.๘๖ ถือเป็นสัญญาณเตือนเบื้องต้นที่ไม่ควรมองข้าม เพราะหากสงครามครั้งนี้ยังยืดเยื้อต่อไป ผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลก และเศรษฐกิจไทยจะขยายเป็นวงกว้าง และมีความรุนแรงมากขึ้น ถึงแม้สงครามการค้าในปัจจุบันจะถูกระงับชั่วคราวภายหลังการเจรจาการค้าเฟส ๑ แต่ก็อาจเกิดขึ้นได้ในอีกครั้งภายใต้การนำของประธานาธิบดี โจ ไบเดน อาจมีการปรับเปลี่ยนนโยบายให้มีการประนีประนอม และหันมาเจรจากันมากขึ้นกว่าการตอบโต้ด้วยภาษี รวมถึงการสนับสนุนการค้าเสรีมากขึ้น ผ่านกรอบความร่วมมือต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามเชื่อว่าสงครามการค้าระหว่างจีน และสหรัฐอเมริกายังอยู่ต่อไป อาจยังไม่เกิดขึ้นในช่วงระยะนี้จากสถานการณ์โควิด-๑๙ ที่สร้างความเสียหายแก่เศรษฐกิจของทั้งสองประเทศ ดังนั้นเมื่อพิจารณาแล้วการก่อสร้างสงครามในช่วงนี้จึงไม่ใช่วิธีที่เหมาะสม ถึงแม้สงครามจะยุติลงชั่วคราว แต่สิ่งสำคัญที่อยากจะเสนอให้ภาครัฐก็คือการเตรียมพร้อมต่อสถานการณ์ที่อาจมีการเปลี่ยนแปลง หากมีการตอบโต้กันอีกครั้งระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกา ซึ่งจะเป็นทั้งโอกาสและอุปสรรคของไทยที่จะเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้า

บทที่ ๔

วิเคราะห์ผลกระทบของสงครามการค้า

บทนี้เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบของสงครามการค้าในมิติเศรษฐกิจและธุรกิจ ตลอดจนคาดการณ์ถึงทิศทางของสงครามการค้าในสมัยของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาคนใหม่ “โจ ไบเดน” และเปรียบเทียบผลกระทบจากความรุนแรงระหว่างการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) กับสงครามการค้า

๑. วิเคราะห์ผลกระทบของสงครามการค้าที่มีผลต่อเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทย
๒. โอกาสและอุปสรรคของภาคธุรกิจไทย
๓. อนาคตของสงครามการค้าในสมัยประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา คนที่ ๔๖ “โจ ไบเดน”
๔. สรุปผล

วิเคราะห์ผลกระทบของสงครามการค้าที่มีผลต่อเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทย

๑. ผลกระทบของสงครามการค้าต่อเศรษฐกิจโลก

สงครามการค้าที่ผ่านมาตั้งแต่ในยุครัฐบาล โดนัลด์ ทรัมป์ ซึ่งกินระยะเวลากว่า ๓ ปี สร้างความเสียหายต่อภาพรวมเศรษฐกิจทั้งโลก รายงานแนวโน้มเศรษฐกิจโลกฉบับปี ๒๕๖๒ ของ World Economic Outlook (WEO) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน ส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายของภาคธุรกิจ และผู้บริโภคเสียความเชื่อมั่นในการลงทุนและยังกระทบต่อห่วงโซ่อุปทาน ทำให้ (WEO) ปรับลดประมาณการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจโลกในปี ๒๕๖๒ ลงมาเหลือเพียงร้อยละ ๓.๐ จากร้อยละ ๓.๒ ซึ่งต่ำสุดนับตั้งแต่วิกฤตการณ์ทางการเงินในปี ๒๕๕๑-๒๕๕๒ การส่งออกรวมของทั้งโลกหดตัวร้อยละ ๒.๘ คิดเป็นมูลค่าส่งออกที่หายไปราว ๒.๖๘ แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่วนการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจที่หายไปกว่าร้อยละ ๐.๘ หรือราว ๆ ๗ แสนล้านเหรียญสหรัฐ เทียบเท่ากับขนาดเศรษฐกิจทั้งหมดของสวิตเซอร์แลนด์ เห็นได้ชัดว่าสงครามครั้งนี้สร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจโลกมากขนาดไหน

เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบในแต่ละด้านที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับประเทศทั่วโลก เช่น ด้านห่วงโซ่อุปทาน สงครามการค้าจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในห่วงโซ่อุปทานโลก (supply chain) เพราะสิ่งที่สหรัฐอเมริกากำลังทำในตอนนี้ มีเป้าหมายเพื่อบีบให้บริษัทอเมริกันย้ายห่วงโซ่อุปทานออกนอกจีน และนำการผลิตกลับสู่สหรัฐอเมริกาเพื่อขัดขวางแผน “เมดอินไชน่า ๒๐๒๕” ของจีน ถึงอย่างไรบริษัทอเมริกันจะหลีกเลี่ยงความเสียหายได้มากแค่ไหน เพราะมีความเสี่ยงที่บริษัทอเมริกันจะเสียความสามารถในการแข่งขันกับคู่แข่ง เช่น เยอรมนี ญี่ปุ่น ที่จะยังคงได้รับประโยชน์จากการใช้ห่วงโซ่อุปทานต้นทุนต่ำในจีน ถึงแม้บริษัทอเมริกันยังดำเนินกิจการในจีนอยู่ แต่กิจการเหล่านั้นก็จะอยู่ท่ามกลางความกังวลในเรื่องสงครามการค้า สภาธุรกิจสหรัฐอเมริกา-จีน (US-China Business Council)

ระบุว่าในปี ๒๐๑๙ บริษัทอเมริกันที่ดำเนินกิจการในจีนราวร้อยละ ๘๑ บอกว่าสงครามการค้าส่งผลเสียต่อธุรกิจ และมีความกังวลต่อสงครามครั้งนี้ทำให้มีการชะลอการลงทุนออกไป

ด้านการค้าเป็นผลกระทบที่เห็นได้ชัดที่สุดของสงครามครั้งนี้ มาตรการขึ้นภาษีตอบโต้ระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกา สร้างผลกระทบต่อโลกและนานาประเทศมากกว่าที่ทั้งสองประเทศจะได้รับผลกระทบ ผู้วิจัยมองว่าเศรษฐกิจจีนและสหรัฐอเมริกา จะเติบโตขึ้นด้วยอัตราที่ดีกว่าเดิมในอนาคต เพราะทั้งสองประเทศแม้จะอยู่คนละทวีป แต่ลักษณะเศรษฐกิจเหมือนกันคือ มุ่งการบริโภคภายในเป็นหลัก หรือก็คือมีตลาดการบริโภคภายในเป็นกันชนหรือรับแรงกระแทกหากสงครามการค้าทวีความรุนแรง ตรงข้ามกับประเทศที่กำลังพัฒนา หรือที่พึ่งพาการส่งออกจาก ที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงหากสงครามการค้าทวีความรุนแรง

บรรยากาศด้านการลงทุน การลงทุนเป็นเรื่องของการตัดสินใจระยะยาว หากนักลงทุนคาดการณ์ว่าสงครามการค้าครั้งนี้คงไม่ยืดเยื้อ ก็จะไม่เปลี่ยนแปลงแผนการลงทุนในช่วงที่เริ่มเกิดสงครามการค้าขึ้น แต่หากความขัดแย้งนี้ยังคงเกิดขึ้นซ้ำๆ กันต่อไปเรื่อยๆ นักลงทุนก็ต้องหาวิธีลดความเสี่ยงลงด้วยการย้ายเงินลงทุนและฐานการผลิตไปยังประเทศอื่น เพื่อให้ยังสามารถทำธุรกิจกับสหรัฐอเมริกาและจีนได้ต่อไป เมื่อมีการเคลื่อนย้ายเงินลงทุนออกสู่ประเทศทั้งจีนและสหรัฐอเมริกา สิ่งที่จะตามมาคือเรื่องของอัตราการว่างงานที่จะสูงขึ้นจากการย้ายฐานการผลิตของโรงงาน อีกนัยหนึ่งโรงงานจีนโดยส่วนใหญ่เป็นบริษัทต่างชาติที่เข้ามาลงทุนและหวังความได้เปรียบด้านค่าแรงที่ถูก การเคลื่อนย้ายดังกล่าวอาจทำให้สูญเสียความสามารถด้านการแข่งขันไป

ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน หากย้อนกลับไปดูทิศทาง การเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนของเงินเงินตราสกุลอื่น จะเห็นว่ามี การเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ สงครามการค้า ความรุนแรง และความไม่แน่นอนของสงครามการค้า เป็นการเพิ่มความเสี่ยงทางการเงินให้กับการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ

ผลกระทบสองด้านดังกล่าวเป็นเพียงผลกระทบที่สำคัญที่เกิดขึ้นจากสงครามการค้าครั้งนี้ ถึงกระนั้นยังมีผลกระทบทางอ้อมที่เกิดขึ้นกับประเทศที่มีเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับจีนหรือสหรัฐอเมริกา การเกิดสงครามการค้าในระยะสั้นจะเห็นได้ชัดว่า ทำให้จีนมีการชะลอนำเข้าอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรือชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญ จากประเทศผู้ผลิตต้นทาง ทำให้มูลค่าการส่งออกของประเทศต้นทางหดตัว และหากสงครามการค้าทวีความรุนแรงและมีการตอบโต้เพิ่มขึ้น จะทำให้มูลค่าการส่งออกหดตัวเพิ่มขึ้น และท้ายที่สุดจะกระทบไปยังเศรษฐกิจของประเทศนั้น

๒. ผลกระทบของสงครามการค้าต่อเศรษฐกิจไทย

ประเทศไทยมีเศรษฐกิจมีความเชื่อมโยงกับจีนและสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะด้านการค้า ซึ่งจากสถิติมูลค่าการค้าไทยกับจีนปี ๒๕๖๓ อยู่ที่ ๗๙,๕๙๓ ล้านดอลลาร์ เป็นประเทศที่มีมูลค่าการค้ากับไทยสูงสุด คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๑๖ ของมูลค่าการค้าทั้งหมดของไทย ในขณะที่สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีมูลค่าการค้ากับไทยเป็นอันดับสาม มีมูลค่าการค้ากับไทยในปี ๒๕๖๓ อยู่ที่ ๔๙,๑๙๒ ล้านดอลลาร์ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๒๒ ของมูลค่าการค้าทั้งหมดของไทย สงครามการค้าครั้งนี้อาจไม่ได้สร้างผลกระทบต่อไทยโดยตรงอย่างเห็นได้ชัด แต่หากสงครามยืดเยื้ออาจสร้างผลต่อไทยด้านการค้าระหว่างสองประเทศทั้งจีน และสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสงครามการค้าครั้งนี้จะสร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั้งจีน และสหรัฐอเมริกา ไม่มากก็น้อย ซึ่งอาจส่งผลต่อกำลังซื้อของในประเทศ จนนำมาสู่

การชะลอการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ ซึ่งไทยมีการพึ่งพากำลังการซื้อจากจีน และสหรัฐอเมริกา ในอัตราที่สูง การที่สูญเสียตรงนี้ไปอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคืออัตราแลกเปลี่ยน ที่มีความผันผวนจาก สงครามการค้าเป็นการเพิ่มความเสี่ยงทางการเงินให้กับการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ อาจทำให้การค้าไทยหดตัว และส่งผลมายังเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ เพราะไทยมีการค้าเป็นเครื่องจักร ที่สำคัญ ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย เหตุผลหนึ่งที่ทำให้ไทยได้รับผลกระทบด้านการส่งออก เนื่องจากประเทศในเอเชียส่วนใหญ่ที่มูลค่าส่งออกลดลงมากล้วนเป็น Supply Chain สำคัญของจีน และ/หรือ พึ่งพาการส่งออกไปจีนในสัดส่วนสูง โดยเฉพาะในสินค้าอุตสาหกรรม และอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งไทยก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน เนื่องจากพึ่งพาการส่งออกไปจีนร้อยละ ๑๑ และสินค้าที่ส่งออกสำคัญที่ ส่งไปยังจีนคือชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ไทยได้รับผลกระทบทางอ้อมจากการที่จีนโดนขึ้นภาษี ทำให้ ชะลอคำสั่งซื้อจากไทย ข้อมูลสถิติการส่งออกในช่วงที่เกิดสงครามการค้า (ม.ค.๒๕๖๑-ต.ค.๒๕๖๒) มูลค่าการส่งออกชะลอตัวต่อเนื่องเฉลี่ยร้อยละ ๒.๙๖ จากก่อนเกิดสงครามการค้าในปี ๒๕๖๐ มูลค่า การส่งออกขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ ๙.๘๖ ซึ่งให้เห็นว่าสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน สร้าง ผลกระทบต่อการค้าไทย

อย่างไรก็ตามสงครามการค้าครั้งนี้ไม่เพียงแต่สร้างผลกระทบต่อไทย แต่ยังแอบแฝง มาพร้อมกับโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในห่วงโซ่อุปทานโลก (supply chain) เพราะสิ่งที่ สหรัฐอเมริกากำลังทำในตอนนี้มีเป้าหมายเพื่อ เพื่อขัดขวางแผน “เมดอินไชน่า ๒๐๒๕” ของจีน หากเป็นเช่นนั้นจะทำให้ทั้ง เวียดนาม ไทย อินเดีย และเม็กซิโก ได้ประโยชน์ จากเคลื่อนย้ายทุนครั้งนี้ ถึงกระนั้นไม่เพียงแค่ว่าไทยประเทศเดียว ที่มีความน่าสนใจเข้ามาลงทุนแต่ยังมีเวียดนามที่เป็นคู่แข่งที่สำคัญ ในการที่จะแย่งนักลงทุนจากไทยไป ทั้งนี้เป็นสิ่งสำคัญในการออกมาตรการดึงดูดการลงทุนจากบริษัท ต่างชาติ ที่อาจมีการเคลื่อนย้ายทุนหรือการลงทุนในโครงสร้างด้านต่างๆ เพื่อรองรับการเข้ามาลงทุน ของต่างชาติ ซึ่งจะเป็ผลดีต่อไทยในแง่ของการลงทุน การจ้างที่สูงขึ้น และจะทำให้เศรษฐกิจของไทย มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นได้ เพื่อชดเชยกับผลกระทบในเชิงลบจากการชะลอตัวของการค้า อีกหนึ่งโอกาส ที่สำคัญของไทยคือสหรัฐอเมริกายังต้องนำเข้าสินค้าจากประเทศอื่นๆ มาทดแทนสินค้าจีนที่มีราคา แพงขึ้นจากภาษี จุดนี้เองจะเป็นโอกาสในการส่งออกสินค้าเพิ่มเติมไปยังสหรัฐอเมริกา เพื่อทดแทน ตลาดจีนที่ชะลอการซื้อจากไทย ถึงแม้จะเป็นโอกาสที่ส่งผลดีต่อไทยแต่สิ่งหนึ่งที่ไทยต้องคำนึงคือ สินค้าที่สหรัฐอเมริกาจะนำเข้ามาทดแทนจีนนั้นคือ สินค้าที่โดนภาษีจนทำให้ราคาสูง เช่น โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์แล็ปท็อป เครื่องเล่นวิดีโอเกม และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ล้วนแล้ว จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีการผลิตขั้นสูง ในขนาดเดียวกันต้นทุนอยู่ในลำดับที่ต่ำในการผลิตทั้งแรงงาน และวัตถุดิบที่นำมาประกอบ ซึ่งจีนมีข้อได้เปรียบตรงนี้ทำให้สินค้าโดยส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกา ผลิต จากจีน ซึ่งถือเป็นความท้าทายต่อประเทศไทยที่จะทำให้ออกมาเป็นจริงได้ สิ่งสำคัญคือพัฒนากระบวนการผลิต และนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยและได้มาตรฐาน ปรับใช้กับอุตสาหกรรมของประเทศ ก็จะทำให้ไทยสามารถ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และคว้าโอกาสที่เกิดจากสงครามครั้งนี้ไว้ได้

สงครามการค้าท่ามกลางบริบทโลกในยุคโควิด-๑๙ และการเปลี่ยนผ่านรัฐบาลสหรัฐฯ สูยุคของ โจไบเดน

๑. แนวโน้มของสงครามการค้าและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นท่ามกลางบริบทโลกในยุคโควิด-๑๙

ภายหลังการลงนามในข้อตกลงการค้าเฟสแรกทำให้จีนและสหรัฐอเมริกา ยุติมาตรการการตอบโต้ด้านภาษีรวมถึงทำข้อตกลงที่จะมีการค้ากัน มูลค่ากว่า ๒ แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่สินค้าบางชนิดยังคงภาษีไว้ระดับเดิม ขนาดที่บางสินค้าให้ลดอัตราภาษีที่บังคับใช้กับสินค้าจีนลงครึ่งหนึ่งจากร้อยละ ๑๕ เหลือร้อยละ ๗.๕ ต่อมูลค่าการนำเข้าสินค้าจากจีน ๑๒๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ จึงคิดว่าได้สงครามการค้ายังไม่ยุติแบบถาวร แต่แค่ทั้งสองประเทศได้ข้อตกลงที่พอใจจึงถอยคนละก้าวเพื่อให้เศรษฐกิจเดินหน้าต่อไปได้ จนถึงในช่วงปี ๒๕๖๓ ทั่วโลกกำลังเผชิญกับวิกฤติด้านสุขภาพอย่างการแพร่ระบาดของโควิด-๑๙ ที่มีผู้ติดเชื้อทั่วโลกถึง ๑๔๘ ล้านคน และพรากชีวิตไปมากถึง ๓.๑๒ ล้านคน (ข้อมูลวันที่ ๒๗.๐๔.๖๔) โควิด-๑๙ ไม่เพียงสร้างปัญหาด้านสุขภาพ แต่จุดให้เศรษฐกิจทั่วโลกตกต่ำไปด้วย จากมาตรการป้องกันของแต่ละประเทศที่ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจจะชะงัก IMF คาดการณ์การเติบโตของเศรษฐกิจในปี ๒๕๖๓ จะหดตัวมากถึงร้อยละ -๔.๙

การแพร่ระบาดของโควิด-๑๙ สร้างความเสียหายทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม แก่ทั้งจีน และสหรัฐฯ ด้านจีนถึงแม้จะเป็นประเทศที่พบเชื้อไวรัสนี้ประเทศและต้องออกมาตรการ Lockdown ประเทศ ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจหยุดชะงักไปแต่ด้วยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพทำให้กลับมาสู่สภาวะปกติได้เร็ว ทำให้เศรษฐกิจยังคงเติบโตได้เป็นปัจจัยบวกต่อประเทศทั่วโลกที่มีเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับจีน แต่ในอีกด้านหนึ่งสหรัฐอเมริกา ประเทศที่ระบบสาธารณสุขดีที่สุดในโลกแต่เป็นประเทศที่พบผู้ติดเชื้อเยอะที่สุดในโลก จากข้อมูลยอดผู้ติดเชื้อสะสมอยู่ที่ ๓๒ ล้านคน ผู้เสียชีวิต ๕.๗ แสนคน โควิด-๑๙ ไม่เพียงแค่สร้างผลกระทบต่อระบบสาธารณสุขของสหรัฐอเมริกา แต่ยังทำให้เศรษฐกิจของทั้งประเทศต้องเข้าสู่วิกฤต อัตราการว่างงานที่สูงขึ้น การลงทุนที่ชะลอตัวออกไป บริษัทและกิจการปิดตัวลงไป สิ่งต่างเหล่านี้ทำให้เศรษฐกิจหดตัวมากถึงร้อยละ -๓.๕ ในปี ๒๕๖๓ หนักสุดในรอบ ๗๔ ปี

ในปัจจุบันสถานการณ์โดยรวมของสหรัฐอเมริกา และจีนมีแนวโน้มดีขึ้นเรื่อยๆ จากมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเพื่อพยุงเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมา และความก้าวหน้าด้านวัคซีนทำให้มีความเชื่อมั่นจากนักลงทุนและผู้บริโภค ส่งผลให้เศรษฐกิจกลับมาฟื้นตัวเป็นระดับ อย่างไรก็ตามในมุมมองของผู้ศึกษายังคงเชื่อว่าสงครามการค้ายังไม่เกิดขึ้นในช่วงนี้ เพราะเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศได้รับความเสียหายจากโควิดในช่วงปีที่ผ่านมาซึ่งเป็นช่วงต่อเนื่องจากสงครามการค้า ดังนั้นหากมีการตอบโต้ด้านการค้าอีกครั้งอาจทำให้ทั้งสองประเทศเข้าสู่วิกฤติทางด้านเศรษฐกิจ ในอีกแง่หนึ่งสิ่งที่รัฐบาลทั้งสองประเทศกำลังให้ความสำคัญในขณะนี้ ไม่ใช่การค้านำเข้ากันหรือแย่งชิงด้านการค้า แต่เป็นการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ วัคซีน และการนำประเทศกลับสู่สภาวะปกติให้เร็วที่สุด สงครามการค้าจึงอาจไม่ใช่สิ่งที่ทั้งสองประเทศให้ความสำคัญ ในปัจจุบันอ้างอิงจากการที่ นายเอิร์ล บลูมโนยเออร์ ส.ส.รัฐโอเรกอน ที่เป็นประธานคณะอนุกรรมการการหารายได้ทางการค้า และมีชื่อเป็นหนึ่งในแคนดิเดตรัฐมนตรีชุดใหม่ของไบเดน ยืนยันว่า เรื่องของการเจรจาเพื่อทำความตกลงการค้ากับจีน

“ไม่น่าจะอยู่ในวาระภารกิจที่ต้องทำใน ๑๐๐ วันแรก” ของประธานาธิบดีไบเดน จุดนี้จึงทำให้เชื่อได้ว่าประธานาธิบดี ไบเดนคงยังไม่มาตรการใดๆออกในช่วงเพื่อเป็นฉนวนให้เกิดสงครามอีกครั้งอย่างแน่นอน

๒. แนวโน้มของสงครามการค้าและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในยุคของประธานาธิบดี โจ ไบเดน

การเข้ามาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาของนายโดนัลด์ ทรัมป์ ได้สร้างผลกระทบไปยังทั่วโลก จากการดำเนินนโยบายตามคำสโลแกนว่า “อเมริกาต้องมาก่อน (America First)” ที่เป็นฉนวนเหตุของสงครามการค้าที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ เป็นการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาครั้งที่ ๕๙ ระหว่างนายโจ ไบเดน ว่าที่ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา และประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ผลปรากฏว่านายโจ ไบเดน ได้คะแนนคณะผู้เลือกตั้ง (Electoral Vote) รวมทั้งสิ้น ๓๐๖ คะแนน ขณะที่นายโดนัลด์ ทรัมป์ได้ไปเพียง ๒๓๒ คะแนน จากจำนวนทั้งหมด ๕๓๘ คะแนน ทำให้นายโจ ไบเดน ก้าวขึ้นเป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาคนที่ ๔๖ การเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการเมืองครั้งนี้ เป็นเรื่องที่ทำให้ทั่วโลกให้ความสนใจจากลักษณะนโยบายที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ระหว่าง ทรัมป์ กับ ไบเดน ซึ่งจะสร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกและสหรัฐฯ ให้ต่างออกไปจากยุคที่ผ่านมา หรือก็คือสงครามการค้าในยุคของไบเดนระดับความรุนแรงในการตอบโต้อาจไม่แตกต่างกันแต่วิธีการจะต่างออกไป เชื่อว่ารัฐบาลของไบเดน จะนำระบบการค้าเสรีภายใต้ข้อตกลงแบบพหุภาคีกลับมามีบทบาทมากขึ้น และจะส่งเสริมให้เกิดข้อตกลงร่วมมือทางการค้าต่างอาทิ Trans-Pacific Partnership (TPP) หรือข้อตกลงเขตการค้าเสรี Free Trade Area (FTA) อื่นๆ เป็นต้น ข้อตกลงร่วมมือทางการค้าและการร่วมมือกับพันธมิตรที่สำคัญอย่างสหภาพยุโรป จะเป็นอาวุธที่สหรัฐฯ ใช้ค้ำอำนาจกับจีนซึ่งแตกต่างจากมาตรการขึ้นภาษีสินค้านำเข้าของทรัมป์ การดำเนินนโยบายลักษณะนี้ของสหรัฐฯ ถือเป็นปัจจัยบวกต่อการค้าโลก เพราะจะไม่สร้างความเสียหายด้านการค้าให้กับนานาประเทศ แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นเรื่องที่น่ากังวลคืออนาคตโลกการค้า การเชื่อมโยงเศรษฐกิจอาจถูกแบ่งเป็นสองฝั่งคือ ฝั่งจีน และสหรัฐฯ ซึ่งอาจจำเป็นต้องการเลือกข้างว่าจะอยู่ฝั่งไหนเพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศ และเมื่อเลือกที่จะเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจฝั่งใดก็เท่ากับตัดอีกฝั่งหนึ่งออกไป จุดนี้เองเป็นสิ่งที่น่ากังวลกว่าสงครามการค้าที่ผ่านมา เพราะหากความรุนแรงและข้อพิพาทระหว่างจีนยังมีต่อเนื่อง จีนก็ยังคงเติบโตและก้าวเข้ามาเป็นผู้นำในทุกด้าน ฟากฝั่งสหรัฐฯ ก็พยายามทุกวิถีทางเพื่อดับฝันจีน สงครามการค้าที่ผ่านมาอาจแปรเปลี่ยนเป็นรูปแบบสงครามการค้าที่มีความรุนแรงมากขึ้น

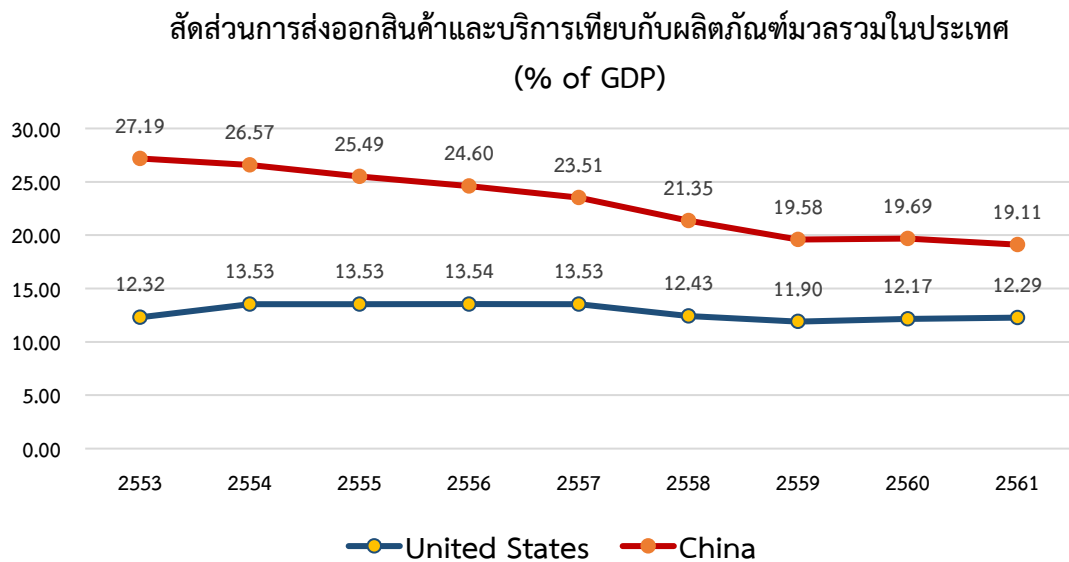
อย่างไรก็ตามเศรษฐกิจประเทศไทยในอนาคต ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา การเติบโต เศรษฐกิจประเทศไทยจะยังถูกขับเคลื่อนด้วยตัวแปรที่สำคัญอย่างการค้า อนาคตการค้าของประเทศไทยในยุคสมัยการฟื้นฟูการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรี (FTA) หรือการสนับสนุนกรอบความร่วมมือต่างๆ จะเป็นปัจจัยที่ทำให้การค้าของประเทศไทยกลับมาเร่งตัวได้อีกครั้ง ถึงกระนั้นการเปิดการค้าเสรีในแบบของโจ ไบเดน ก็ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีการกีดกันการค้าใดๆ แต่รูปแบบการกีดกันจะไปในอีกรูปแบบอื่นแทนการกีดกัน ด้านภาษี เช่น การกำหนดมาตรฐานร่วม ประเด็นทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิมนุษยชนรวมถึงด้านสิ่งแวดล้อม การเข้าไปเป็นสมาชิกในข้อตกลงการค้าเสรีต่างๆ อีกทั้งภายใต้บริบทของประเทศไทยในปัจจุบันที่มีการระบาดของ COVID-19 ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยตกต่ำสุดในประวัติศาสตร์ ดังนั้นกรอบความร่วมมือการค้าเสรี

หรือนโยบายที่จะเป็นปัจจัยเชิงบวกให้การค้าของประเทศไทยจะเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญทำให้การค้าของประเทศไทยกับมาขยายตัวได้อีกครั้งซึ่งจะเป็นส่วนช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจประเทศไทยและขยายตัวต่อไปได้ในอนาคต

โอกาสและอุปสรรคของภาคธุรกิจไทย

จากมาตรการกีดกันทางการค้า ซึ่งให้เห็นว่าเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน ต่างได้รับผลกระทบในเชิงลบ โดยเฉพาะฝั่งของประเทศจีน เนื่องจากเศรษฐกิจจีนพึ่งพาการส่งออกมากกว่าสหรัฐฯ โดยจีนมีสัดส่วนการส่งออกราว ๒๐% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ในขณะที่สหรัฐฯ มีสัดส่วนการส่งออกเพียง ๑๒% (แผนภาพที่ ๔-๑)

แผนภาพที่ ๔-๑ สัดส่วนการส่งออกสินค้าและบริการเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของสหรัฐอเมริกาและจีน ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๖๑

ที่มา : World Development Indicators, 2563.

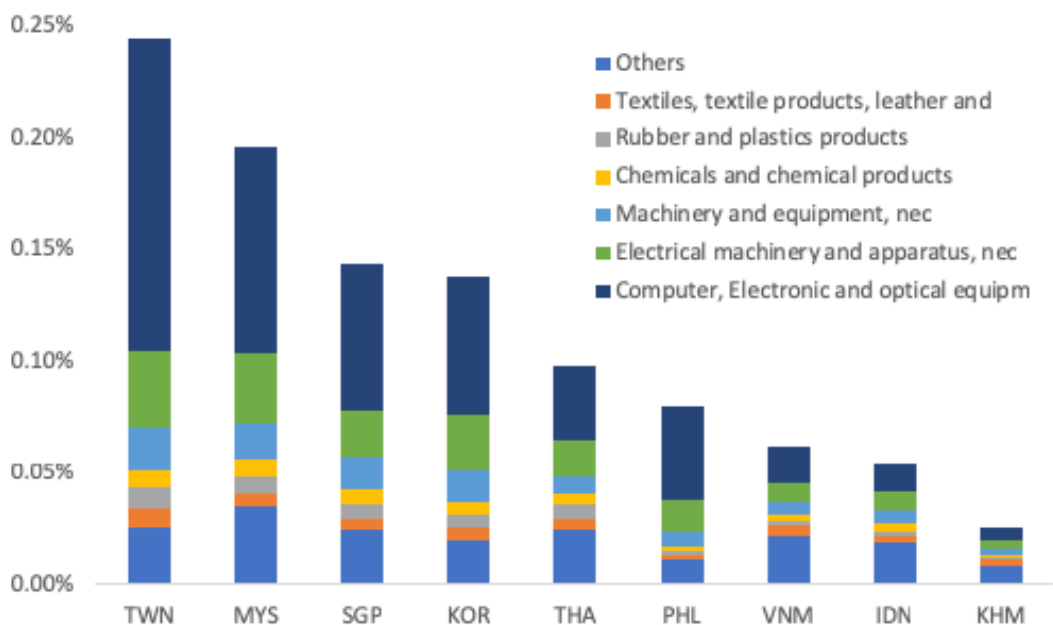
ทั้งนี้ หากพิจารณาการอุตสาหกรรมจีนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ อุตสาหกรรมเครื่องจักรและอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า ยานพาหนะและอุปกรณ์ เป็นต้น เนื่องจากสินค้าดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ส่วนประกอบจากต่างประเทศ ส่งผลให้ประเทศอื่นที่ผลิตสินค้าขั้นต้นหรือสินค้าชั้นกลางที่ส่งออกไปจีนเกิดการชะลอตัวลง หรือส่งออกไปยังประเทศอื่นๆ เพื่อทดแทนการส่งออกไปยังตลาดจีน

ภาคการผลิตในไทยเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทานของจีนอย่างมาก แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งออกของจีนที่มีผลต่อการส่งออกสินค้าขั้นต้นและสินค้าชั้นกลางของไทย รวมถึงกลุ่มประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่อยู่ในแถบห่วงโซ่อุปทานของจีนแล้วนั้น ซึ่งหากจีนไม่สามารถส่งออกสินค้าสำเร็จรูปได้ การส่งออกสินค้าขั้นต้นและสินค้าชั้นกลาง

ของไทยก็จะถูกกระทบไปด้วย โดยเฉพาะหมวดคอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์ สินค้าเกษตรและประมง รวมถึงเฟอร์นิเจอร์ไม้และสินค้าที่ทำมาจากไม้และกระดาษ

เพราะฉะนั้น การส่งออกของจีนไปยังสหรัฐฯ ลดลง อาจกระทบต่อประเทศเหล่านี้ผ่านการเชื่อมโยงไปข้างหลัง (Backward Linkages) โดย (แผนภาพที่ ๔-๒) ประมาณการณ์มาจากสินค้าพิกัดศุลกากร ๘ หลักแรกของกลุ่มประเทศที่อยู่ในมูลค่าการส่งออกของจีนไปยังสหรัฐฯ ในสินค้าเหล่านี้ ซึ่งให้เห็นว่าไต้หวันและมาเลเซีย เป็นประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับความเสียหายมากที่สุด เนื่องจากอยู่ในห่วงโซ่อุปทานของจีน ส่งผลให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ GDP ประมาณ ๐.๒๔% และ ๐.๒๐% ตามลำดับ

แผนภาพที่ ๔-๒ ประมาณการณ์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสงครามการค้า ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ผ่านห่วงโซ่อุปทาน

ที่มา : Bank staff estimates based on data from USTR, US Census Bureau, OECD TiVA and Kee et al.,2008

สำหรับเศรษฐกิจไทยโดยรวม ได้รับผลกระทบทางลบมากกว่าทางลบ แต่ผู้ผลิตที่ได้กับเสีย ต่างกลุ่มกัน สำหรับอุตสาหกรรมไทยที่ได้รับผลกระทบทางลบ อาทิ ส่วนประกอบอิเล็กทรอนิกส์ ยางพารา เม็ดพลาสติก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มสินค้าขั้นต้น/ขั้นกลางที่ใช้ในสายการผลิตของจีน ขณะที่สินค้าไทยที่มีโอกาสขยายการค้าไปยังจีนเพื่อทดแทนสินค้านำเข้าจากสหรัฐฯ ส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรและอาหาร เช่น ผลไม้ ข้าว อาหารแปรรูป เนื้อหมูแปรรูปและไก่แช่แข็ง รวมทั้งมันสำปะหลังที่อาจส่งออกไปจีน ทดแทนการนำเข้าข้าวโพดจากสหรัฐฯ (ธัญพืชทดแทน) เพื่อใช้เป็นอาหารสัตว์ สำหรับสินค้าไทยที่มีโอกาสขยายการค้าไปยังสหรัฐฯ ทดแทนสินค้านำเข้าจากจีน ได้แก่ HDD ผลิตภัณฑ์พลาสติกขั้นต้น (พลาสติกแผ่น, ฟิล์ม, ฟอยล์) ท่อพลาสติก และยางล้อสำหรับอากาศยาน

เป็นต้น จะเห็นได้ว่ากลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์จากการขยายการค้าส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตสินค้าสำเร็จรูป ส่วนกลุ่มที่เสียประโยชน์จะเป็นผู้ผลิตสินค้าขั้นต้นหรือสินค้าขั้นกลาง (วิจัยกรุงศรี, ๒๕๖๑)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ สินค้าหรือกลุ่มธุรกิจไทยที่มีโอกาส (ตารางที่ ๔-๑) และเสียประโยชน์จากสงครามการค้า (ตารางที่ ๔-๓) ดังนี้

ตารางที่ ๔-๑ โอกาสของธุรกิจไทยที่ได้รับประโยชน์จากผลกระทบของสงครามการค้า

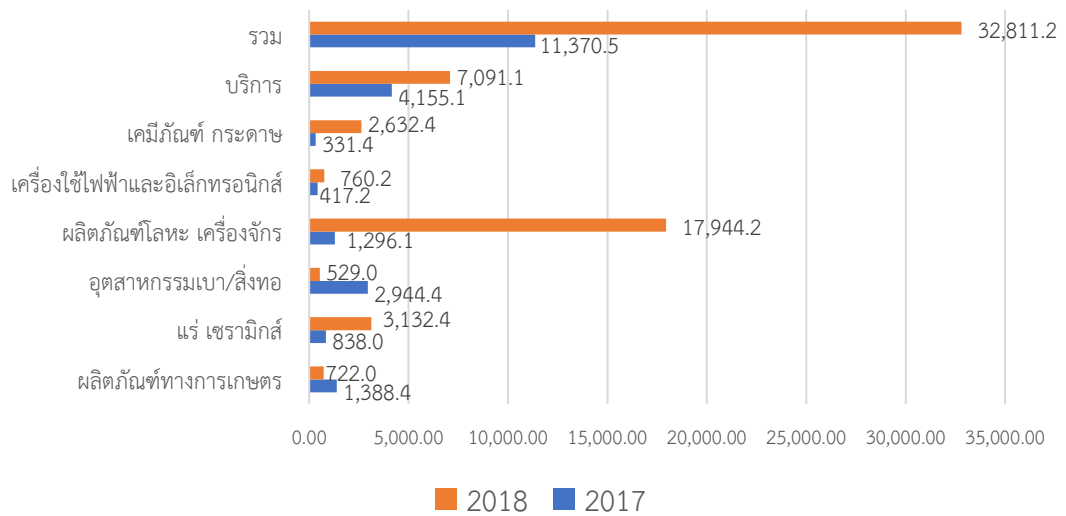
ประเด็น	ผลกระทบจากสงครามการค้า
๑. การขยายฐานการผลิต (จีน)	อุตสาหกรรมยางล้อ: อาจย้ายฐานการผลิตจากจีนมายังไทย ซึ่งมีความพร้อมเป็นแหล่งผลิตยางพารา อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์: ไทยอาจได้ประโยชน์จากการย้ายฐานการผลิตในบางรายการสินค้า
๒. การส่งออกสินค้าทดแทนจีนและสหรัฐฯ	(จีน): ส่งออกสินค้าเกษตรไปยังจีนมากขึ้น เช่น กากเหลืองจากการผลิตน้ำตาล ผลไม้สดและผลไม้แช่เย็นไทย อย่างฝรั่ง มะม่วง มะพร้าว ทูเรียน ลำไย ลิ้นจี่ และมังคุด (สหรัฐฯ): ส่งออกสินค้าอิเล็กทรอนิกส์และผลิตภัณฑ์ไปยังสหรัฐฯ ทดแทนจีน
๓. การใช้ประโยชน์จากสินค้าที่ถูกทุ่มตลาด เช่น สินค้าจีนที่เน้นเพื่อการส่งออก และสินค้าเกษตรของสหรัฐฯ เช่น ถั่วเหลือง เป็นต้น	(จีน): ใช้ประโยชน์จากการที่ธุรกิจของจีนได้รับผลกระทบโดยเฉพาะที่เน้นเพื่อส่งออก ผู้ผลิตจะได้วัตถุดิบจากจีนในราคาที่ถูกลง ผู้บริโภคไทยสามารถซื้อสินค้าได้ในราคาถูกลง ผู้บริโภคไทยสามารถซื้อสินค้าได้ในราคาที่ถูกลง (แต่ผู้ผลิตไทยบางส่วนอาจได้รับผลกระทบจากสินค้าจีนที่ทะลักเข้ามา) (สหรัฐฯ): ใช้ประโยชน์จากการที่สหรัฐฯ ได้รับผลกระทบโดยเฉพาะถั่วเหลือง เป็นโอกาสสำหรับผู้ผลิตอาหารสัตว์นำมาใช้เป็นวัตถุดิบแทนปลาป่น

ที่มา : ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๖๒.

เมื่อพิจารณาถึงการขยายฐานการผลิตจากจีนมายังไทย พบว่าจำนวนเงินการลงทุนจากจีนที่ได้รับอนุมัติให้การส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) เพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ (ค.ศ. ๒๐๑๘) โดยอุตสาหกรรมที่บริษัทจีนยื่นขอรับการส่งเสริมการลงทุนมากที่สุดอยู่ในหมวดผลิตภัณฑ์โลหะและเครื่องจักร ด้วยเม็ดเงิน ๑๗,๙๔๔.๒ ล้านบาท ซึ่งเป็นหนึ่งในหมวดสินค้าจีนที่ได้รับผลกระทบสูงจากการตอบโต้ขึ้นภาษีของสหรัฐฯ (แผนภาพที่ ๔-๓)

แผนภาพที่ ๔-๓ จำนวนเงินลงทุนจากจีนที่ได้รับอนุมัติให้การส่งเสริมการลงทุนจาก BOI

หน่วย : ล้านบาท

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) , ๒๕๖๑.

อย่างไรก็ตาม ผู้ผลิตจีนมีทางเลือกในการย้ายฐานการผลิตไปยังหลายประเทศ โดยเฉพาะเวียดนาม เนื่องจากเวียดนามมีศักยภาพทางการแข่งขันที่ดีกว่าเมื่อเทียบกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาทิ จำนวนแรงงานมาก ค่าแรงขั้นต่ำต่ำกว่า ลงนามข้อตกลงการค้าเสรี (FTA) หลายฉบับและยังเป็นฐานการผลิตสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญของประเทศในยุโรปและสหรัฐฯ เป็นต้น (ตารางที่ ๔-๒)

ตารางที่ ๔-๒ ตัวอย่างปัจจัยที่ทำให้เวียดนามเป็นจุดหมายปลายทางการลงทุนจากต่างประเทศ

ปัจจัย	รายละเอียด
๑.ความตกลงการค้าเสรีหลายฉบับ โดยเฉพาะ EVFTA และ CPTPP	เวียดนาม: ความตกลงการค้าเสรี จำนวน ๑๓ ฉบับ ด้วยจำนวนคู่ค้ารวม ๕๓ ประเทศ จึงมีความได้เปรียบในการส่งออกไปยังคู่ค้าที่สำคัญของโลก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ได้แก่ ความตกลงการค้าเสรีระหว่างสหภาพยุโรปและเวียดนาม (EVFTA), ความตกลงที่ครอบคลุมและก้าวหน้าสำหรับหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (CPTPP) และสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย (EAEU) ไทย: ความตกลงการค้าเสรี มี FTA ๑๓ฉบับ กับ ๑๘ ประเทศ
๒.ค่าแรงขั้นต่ำ	^๑ เวียดนาม: ค่าแรงขั้นต่ำเฉลี่ย ๑๘๐-๒๖๐ บาท/วัน ^๑ ไทย : ค่าแรงขั้นต่ำเฉลี่ย ๓๑๓-๓๓๖ บาท/วัน
๓.กฎหมาย/นโยบายที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุน	^๒ รัฐบาลเวียดนามออกนโยบายสนับสนุนการถ่ายโอนเทคโนโลยีจากบริษัทต่างชาติ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมไอที อิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีการเกษตรและด้านสุขภาพ อีกทั้ง ยังดำเนินการปรับปรุงกฎหมายการลงทุนฉบับใหม่ที่ช่วยอำนวยความสะดวกของต่างชาติมากขึ้น

ที่มา : รวบรวมจากศูนย์วิจัยและสำนักข่าว

/๑ กองบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ, /๒ศูนย์วิจัยอีไอซี ธนาकारไทยพาณิชย์

สำหรับอุตสาหกรรมไทยที่ได้รับผลกระทบเชิงลบ แบ่งออกเป็นผลกระทบทางตรงและผลกระทบทางอ้อม ดังนี้ ผลกระทบทางตรงจากการเป็นห่วงโซ่ผลิตให้จีน (Supply Chain Effect) ได้แก่ อุตสาหกรรมชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในอุปกรณ์ไฟฟ้าและเครื่องใช้ไฟฟ้าขนาดเล็ก และยางพาราแปรรูป อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมยางแปรรูป ยังได้รับผลกระทบค่อนข้างจำกัด เนื่องจากการผลิตยางล้อของจีน (ใช้วัตถุดิบยางพาราแปรรูป) เพื่อส่งออกไปสหรัฐฯ คิดเป็นสัดส่วนค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับการผลิตยางล้อทั้งหมดของจีน และการส่งออกไปสหรัฐฯ สำหรับผลกระทบทางอ้อมนั้น ส่วนใหญ่จะได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัว ทำให้การผลิตและการส่งออกในหลายอุตสาหกรรมของไทย โดยเฉพาะอุตสาหกรรมชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ยางพาราและรถยนต์ นอกจากนี้ ยังมีอุตสาหกรรมที่เสี่ยงจากการทุ่มตลาด (Dumping) จากสินค้าจีน โดยเฉพาะเครื่องจักรและเครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งเป็นสินค้าที่จีนได้เปรียบด้านต้นทุนและขายในราคาต่ำ ส่วนการทุ่มตลาดของจีนในสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้ามีผลกระทบค่อนข้างจำกัด เนื่องจากสินค้าจีนส่วนใหญ่มีคุณภาพต่ำ (ตารางที่ ๔-๓)

ตารางที่ ๔-๓ ปัญหาหรืออุปสรรคของธุรกิจไทยที่ได้รับผลกระทบของสงครามการค้า

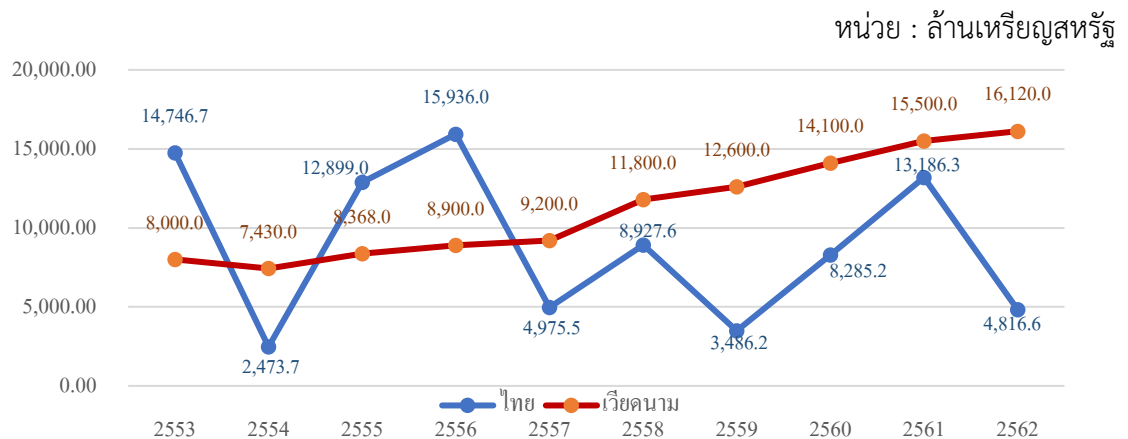
ประเด็น	สินค้า/อุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากสงครามการค้า
๑.ผลกระทบทางตรงจากการเป็นห่วงโซ่ผลิตให้จีน (Supply Chain Effect)	ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในอุปกรณ์ไฟฟ้าและเครื่องใช้ไฟฟ้า ขนาดเล็ก ยางพาราแปรรูป
๒.ผลกระทบทางอ้อมจากเศรษฐกิจโลกชะลอ (Global Slowdown Effect)	หลายอุตสาหกรรม โดยเฉพาะชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ยางพาราแปรรูป และรถยนต์
๓.ผลกระทบทางอ้อมจากการทุ่มตลาด (Dumping)	เครื่องจักร/เครื่องใช้ไฟฟ้า

ที่มา : ฝ่ายนโยบายโครงสร้างเศรษฐกิจ สายนโยบายการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย, ๒๕๖๒.

อนาคตของสงครามการค้าในสมัยประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา คนที่ ๔๖ “โจ ไบเดน”

การขึ้นมาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาคนที่ ๔๖ ของนายโจ ไบเดน เป็นที่น่าจับตามองและให้ความสนใจไปที่ประเด็น ‘สงครามการค้ารูปแบบใหม่’ ที่จะมุ่งเน้นไปที่การตอบโต้ทางการค้าในรูปแบบที่ไม่มีใช้ภาษี (Non-Tariff Barriers: NTBs) ตัวอย่างเช่น มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาด (Anti-dumping), มาตรการตอบโต้การอุดหนุน (Countervailing Duty), มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary Measures: SPS), มาตรการอุปสรรคการค้าด้านเทคนิค (Technical Barriers to Trade), มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Measures) และมาตรการอื่นๆ เช่น มาตรการด้านแรงงาน เป็นต้น อีกทั้ง สหรัฐฯ จะยังไม่ยกเลิกมาตรการภาษีและมาตรการอื่นๆ ของอดีตประธานาธิบดีทรัมป์ในเร็ววันนี้ ทำให้การลงทุนมีแนวโน้มไหลออกจากจีนและหันมาย้ายฐานการผลิตไปในประเทศอื่นแทน เช่น อาเซียน (เวียดนาม ไทย) ละตินอเมริกาและอินเดีย เป็นต้น

แผนภาพที่ ๔-๔ เม็ดเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment ระหว่างเวียดนามกับไทย

ที่มา : CEIC Data. 2562

จากแผนภาพที่ ๔-๔ ชี้ให้เห็นว่าในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๖๒) เวียดนามมีมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ มีมูลค่า FDI อยู่ที่ ๑๖,๑๒๐.๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่ ไทยมีมูลค่า FDI อยู่ที่ ๔,๘๑๖.๖ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ชี้ให้เห็นเวียดนามเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุนอันดับต้นๆ ในกลุ่มประเทศอาเซียน สำหรับแนวโน้มการค้าการลงทุนในสมัยของประธานาธิบดีไบเดนนั้น มองว่าด้านการค้า ยังมีแนวทางปกป้องผลประโยชน์ของสหรัฐฯ เช่นเดียวกับสมัยประธานาธิบดีทรัมป์ และมีแนวโน้มที่จะใช้เครื่องมือภายใต้กติกาการค้าโลกขององค์การการค้าโลก (WTO) ที่ดำเนินการตอบโต้ทางการค้าในรูปแบบที่มีใช้ภาษี ตลอดจนใช้รูปแบบการเจรจาในกลุ่มทางการค้าแบบพหุภาคี ทั้งการกลับเข้าสู่การเจรจาความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก Comprehensive and Progressive agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP) และเริ่มการจัดทำ (FTA) ใหม่ เพื่อแสวงหาพันธมิตรในเวทีการค้าโลกในการกดดันให้จีนปรับปรุงกฎเกณฑ์และมาตรฐานต่างๆ ให้สอดคล้องกับสากลและมีการแข่งขันที่เป็นธรรมมากขึ้น

ด้านการลงทุน ให้ความสำคัญกับการลงทุนด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะพลังงานสะอาดและธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงเทคโนโลยี 5G โดยได้ตั้งเป้าวงเงินลงทุนราว ๒ ล้านล้านเหรียญสหรัฐ เพื่อสนับสนุนการลงทุนธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับพลังงานสะอาด อาทิ การติดตั้งแผงโซลาร์ ๕๐๐ ล้านหน่วยและสร้างสถานีชาร์จไฟฟ้าสำหรับรถยนต์ไฟฟ้า ๕ แห่งทั่วประเทศ รวมทั้งผลักดันการใช้พลังงานสะอาดในการผลิตไฟฟ้าให้ได้ ๑๐๐% ภายในปี พ.ศ. ๒๕๗๘

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สหรัฐฯ จะกลับสู่เวทีโลกอีกครั้ง ประธานาธิบดีไบเดนมุ่งฟื้นฟูความสัมพันธ์กับนานาชาติและกลับมาเข้าร่วมโต๊ะเจรจาต่างๆ บนเวทีโลกอีกครั้ง สังเกตได้จากการนำสหรัฐฯ กลับเข้าเป็นสมาชิก WHO และสมาชิกความตกลงปารีส แสดงให้เห็นว่าการดำเนินนโยบายและมาตรการต่างๆ ของสหรัฐฯ จะกลับมาอยู่บนเวทีการเจรจาสากลเป็นหลัก ซึ่งต่างจากสมัยอดีตประธานาธิบดีทรัมป์ ที่สหรัฐฯ มีการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่แข่งกร้าวผ่านการเจรจาหรือกดดันโดยตรงกับประเทศคู่กรณี

การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญนี้ ทำให้ผู้ประกอบการต้องหันมาปรับตัวเพื่อรับมือกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นหรือแสวงหาโอกาสที่จะได้รับภายใต้การเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ทิศทางนโยบายของสหรัฐฯ ที่ชัดเจนขึ้นส่งผลดีต่อความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจ และช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถวางกลยุทธ์รับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ขณะที่ในระยะสั้น สิ่งที่เกิดขึ้นค่อนข้างชัดเจน คือ การค้าขายระหว่างประเทศจะถูกกดดันจากความผันผวนของค่าเงินอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องป้องกันความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยนควบคู่ไปกับการบริหารความเสี่ยงด้านอื่นๆ อย่างรอบด้านเพื่อประคับประคองธุรกิจและรอวันที่ตลาดสหรัฐฯ รวมถึงตลาดอื่นๆ กลับมาฟื้นตัวอย่างแข็งแกร่งอีกครั้ง นอกจากนี้ ผู้ประกอบการไทยควรเร่งหาช่องทางในการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งใน Supply Chain ของสินค้าที่คาดว่าจะได้ประโยชน์จาก CPTPP อาทิ สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ สิ่งทอ และอาหารทะเล ในเวียดนาม เพื่อแสวงหาโอกาสจากที่สหรัฐฯ จะกลับเข้าร่วมข้อตกลงดังกล่าวอีกครั้งในอนาคต (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, ๒๕๖๔)

สรุป

สงครามการค้าในช่วงหลายปีที่ผ่านมาอาจสร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั่วโลกเป็นวงกว้าง ทั้งในแง่ของการค้า การลงทุน รวมถึงความไม่แน่นอนของข้อพิพาทต่างๆ ของจีนและสหรัฐฯ ซึ่งล้วนแล้วจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เศรษฐกิจเกิดการเปลี่ยนแปลง รวมถึงไทยที่ถึงแม้อาจไม่ใช่ประเทศที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากสงครามครั้งนี้ แต่ก็ได้รับผลกระทบจากการที่ห่วงโซ่อุปทานได้รับผลกระทบจนทำให้จีนชะลอการสั่งซื้อ จนส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกของประเทศไทย จนทำให้ชะลอตัวต่อเนื่องเฉลี่ยร้อยละ ๒.๙๖ จากก่อนเกิดสงครามการค้าในปี ๒๕๖๐ มูลค่าการส่งออกขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ ๙.๘๖ ซึ่งให้เห็นว่าสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีนสร้างผลกระทบต่อการค้าไทย แต่ถึงอย่างไรแม้ผลกระทบครั้งนี้ ประเทศก็อาจได้รับผลกระทบอ้อมแต่ในวิกฤตครั้งนี้ก็พร้อมโอกาส อย่างการส่งออกสินค้าทดแทนจีนและสหรัฐฯ การใช้ประโยชน์จากสินค้าที่ถูกทุ่มตลาด เช่น สินค้าจีนที่เน้นเพื่อการส่งออกและสินค้าเกษตรของสหรัฐฯ เช่น ถั่วเหลือง เป็นต้น รวมถึงการย้ายฐานการผลิตของบริษัทต่างชาติในจีน ที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการด้านภาษี ซึ่งถือเป็นโอกาสที่ดีของประเทศ ในการจะเป็นจุดหมายปลายทางของนักลงทุน ซึ่งประเทศก็ถือว่ามีความประสิทธิภาพที่จะรองรับครั้งนี้ เป็นความท้าทายของประเทศไทยในการเปลี่ยนวิกฤตครั้งนี้ให้เป็นโอกาสในการขยายตลาดและเพิ่มเม็ดเงินลงทุนในประเทศ

แนวโน้มและทิศทางการค้าในปัจจุบันท่ามกลางบริบทของโลกที่มีประเด็นสำคัญสองเรื่องคือการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด-๑๙ ที่สร้างผลกระทบต่อสุขภาพและเศรษฐกิจทั้งโลก โดยเฉพาะสหรัฐฯ ที่ได้รับผลกระทบอย่างหนักอย่างสถานการณ์ในปัจจุบัน อีกประเด็นที่สำคัญคือการผลัดเปลี่ยนรัฐบาลสหรัฐฯ จากการนำของโดนัลด์ ทรัมป์ สู่ปัจจุบันในยุคของประธานาธิบดีโจ ไบเดน ซึ่งมีแนวคิดและกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิง ประเด็นทั้งสองที่กล่าวมาข้างต้นล้วนแล้วเป็นปัจจัยที่สำคัญในกำหนดถึงแนวทางสงครามการค้าในอนาคต ซึ่งจากการสัมภาษณ์นักวิจัย ผู้เชี่ยวชาญ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ล้วนแล้วจะมีมุมมองในทิศทางที่ว่า สถานการณ์ในปัจจุบันส่งผลให้เรื่องของสงครามการค้ายังไม่เป็นประเด็นที่สำคัญในการที่สหรัฐฯ หรือนำมาขับเคลื่อนเพื่อตอบโต้กัน เพราะประเด็นที่ทั้งสองชาติให้ความสำคัญอยู่ตอนนี้คือการป้องกันโควิด-๑๙ การเร่งฉีดวัคซีนหรือมาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจ ซึ่งหากมีการดำเนินนโยบายอย่างที่เคยมีมาในยุคทรัมป์อาจส่งผลให้เศรษฐกิจโลกเข้าสู่วิกฤตด้านเศรษฐกิจจากความเปราะบางของเศรษฐกิจทั่วโลกในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามเป็นสิ่งที่ต้องจับตามองถึงอนาคตในอีก ๒ ปีข้างหน้าที่คาดว่าสถานการณ์จะกลับมาปกติในตอนนั้นอาจเป็นจุดเริ่มต้นในการตอบโต้ระหว่างจีนและสหรัฐฯ อีกครั้งก็เป็นได้ ทั้งนี้จากการศึกษาของผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า สงครามการค้าในอนาคตความเสียและความรุนแรงอาจไม่รุนแรงเหมือนในยุคทรัมป์เพราะรูปแบบการต่อสู้ของสหรัฐฯ โดยหันเข้าสู่การเจรจาและคานอำนาจจีนผ่านกรอบความร่วมมือกับพันธมิตรทั่วโลกซึ่งถือเป็นนโยบายที่อาจไม่ส่งผลในเชิงลบต่อเศรษฐกิจโลกรวมถึงไทยหรืออาจจะส่งดีต่อไทยก็เป็นได้เนื่องจากอนาคตการค้าฝ่ายได้การนำของไบเดนจะทำให้เกิดการส่งเสริมการค้าเสรีมากขึ้นหรือการค้าแบบพหุภาคีรวมทั้งการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรี (FTA) จะเป็นปัจจัยที่ทำให้การค้าของประเทศไทยกลับมาเร่งตัวได้อีกครั้งและเป็นส่วนช่วยสำคัญในการฟื้นฟูเศรษฐกิจที่ได้รับความเสียหายจากโควิด-๑๙ ในปัจจุบัน จึงเป็นสิ่งสำคัญในการที่หน่วยงานที่

เกี่ยวทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ควรมีกระบวนการและรูปแบบของนโยบายด้านต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการรับมือและปรับตัวได้อย่างทันท่วงทีในสถานการณ์ปัจจุบันหรืออนาคตที่กำลังจะเกิดขึ้น เพื่ออนาคตของการค้าที่ดีและเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างมั่นคง

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบของสงครามการค้าที่มีผลต่อเศรษฐกิจไทย โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบจากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ที่มีผลต่อภาวะเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทย

๒. เพื่อศึกษาผลกระทบของสงครามการค้าที่มีต่อภาคธุรกิจไทย

๓. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการและรูปแบบของนโยบายระหว่างประเทศของไทยกับสหรัฐอเมริกาและจีน ตลอดจนแนวทางในการปรับตัวของภาคธุรกิจไทย

สรุป

๑. ผลกระทบจากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ-จีน ที่มีผลต่อเศรษฐกิจไทยและเศรษฐกิจโลก

สงครามการค้ากว่า ๓ ปีที่ผ่านมา สร้างความเสียหายต่อภาพรวมเศรษฐกิจทั้งโลก สูญเสียมูลค่าของเศรษฐกิจทั้งโลก ๗ แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ หรือร้อยละ ๐.๘ ของเศรษฐกิจทั้งโลก การส่งออกรวมของทั้งโลกหดตัวร้อยละ ๒.๘ คิดเป็นมูลค่าส่งออกที่หายไปราว ๒.๖๘ แสนล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สงครามครั้งนี้ยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในห่วงโซ่อุปทานโลก (Supply chain) จากการที่บริษัทต่างชาติในจีนมีการย้ายเงินลงทุนและฐานการผลิตไปยังประเทศอื่นเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบจากสงครามการค้า ซึ่งจะ使得ห่วงโซ่อุปทานเปลี่ยนแปลงทำให้บางประเทศอาจสูญเสียความสามารถด้านการแข่งขันที่เป็นจุดแข็งที่ได้รับจากการดำเนินงานในประเทศจีน นับหนึ่งมาตรการขึ้นภาษีตอบโต้ระหว่างจีนและสหรัฐฯ สร้างผลกระทบต่อโลกและนานาประเทศมากกว่าทั้งสองจะได้รับผลกระทบ ผู้วิจัยมองว่าเศรษฐกิจจีนและสหรัฐฯ จะเติบโตขึ้นด้วยอัตราที่ต่ำกว่าเดิมในอนาคตเพราะลักษณะเศรษฐกิจ มุ่งการบริโภคภายในเป็นหลักเป็นกันชนหรือรับแรงกระแทกจากสงครามการค้า ตรงข้ามกับประเทศที่กำลังพัฒนาหรือที่พึ่งพาการส่งออกจะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงหากสงครามการค้าทวีความรุนแรง

ด้านประเทศไทยสงครามการค้าครั้งนี้อาจไม่ได้สร้างผลกระทบต่อไทยโดยตรงอย่างเห็นได้ชัด แต่สงครามการค้าครั้งนี้จะสร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั้งจีนและสหรัฐฯไม่มากนักน้อย อาจส่งผลกระทบต่อกำลังซื้อของในประเทศจนนำมาสู่การชะลอการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ ซึ่งไทยมีการพึ่งพากำลังซื้อจากจีนและสหรัฐฯในอัตราที่สูงการที่สูญเสียตรงนี้ไป อีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ไทยได้รับผลกระทบด้านการส่งออกเนื่องจาก ประเทศในเอเชียส่วนใหญ่ที่มูลค่าส่งออกลดลงมากล้วนเป็น Supply Chain สำคัญของจีนและ/หรือพึ่งพาการส่งออกไปจีนในสัดส่วนสูง โดยเฉพาะสินค้าอุตสาหกรรมและอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งไทยก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน เนื่องจากพึ่งพาการส่งออกไปจีนร้อยละ ๑๑ และ

สินค้าที่ส่งออกสำคัญที่ส่งไปยังจีนคือชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ทำให้ไทยได้รับผลกระทบทางอ้อมจากการที่จีนโดนขึ้นภาษีทำให้ชะลอคำสั่งซื้อจากไทย อย่างไรก็ตามสงครามการค้าครั้งนี้ไม่เพียงแต่สร้างผลกระทบต่อไทยแต่ยังแอบแฝงมาพร้อมกับโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในห่วงโซ่อุปทานโลก (Supply chain) จะทำให้ทั้ง เวียดนาม ไทย อินเดีย เม็กซิโก ได้ประโยชน์ จากเคลื่อนย้ายทุนครั้งนี้ถึงกระนั้นไม่เพียงแค่ว่าไทยประเทศเดียวที่มีความน่าสนใจเข้ามาลงทุนแต่ยังมีเวียดนามที่เป็นคู่แข่งที่สำคัญในการที่จะแย่งนักลงทุนจากไทยไป ทั้งนี้เป็นสิ่งสำคัญในการออกมาตรการดึงดูดการลงทุนจากบริษัทต่างชาติที่อาจมีการเคลื่อนย้ายทุนหรือการลงทุนในโครงสร้างด้านต่างๆ เพื่อรองรับการเข้ามาลงทุนของต่างชาติซึ่งจะผลดีต่อไทยในแง่ของการลงทุน การจ้างที่สูงขึ้นและจะทำให้เศรษฐกิจของไทยมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นได้เพื่อชดเชยกับผลกระทบในเชิงลบจากการชะลอตัวของการค้า อีกหนึ่งโอกาสที่สำคัญของไทยคือสหรัฐฯ ยังต้องนำเข้าสินค้าจากประเทศอื่นๆ มาทดแทนสินค้าจีนที่มีราคาแพงขึ้นจากภาษีจุดนี้เองจะเป็นโอกาสในการส่งออกสินค้าเพิ่มเติมไปยังสหรัฐฯ เพื่อทดแทนตลาดจีนที่ชะลอการซื้อจากไทย การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญนี้ ทำให้ผู้ประกอบการต้องหันมาปรับตัวเพื่อรับมือกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นหรือแสวงหาโอกาสที่จะได้รับภายใต้การเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ทิศทางนโยบายของสหรัฐฯ ที่ชัดเจนขึ้นส่งผลดีต่อความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจ และช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถวางกลยุทธ์รับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

๒. สถานการณ์สงครามการค้าในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

ถึงแม้สงครามการค้ายังไม่ยุติแบบถาวร จนถึงในช่วงปี ๒๕๖๓ ทั่วโลกกำลังเผชิญกับวิกฤติด้านสุขภาพอย่างการแพร่ระบาดของโควิด-๑๙ ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจจะยังคง IMF คาดการณ์การเติบโตของเศรษฐกิจในปี ๒๕๖๓ จะหดตัวมากถึงร้อยละ -๔.๙ การแพร่ระบาดของโควิด-๑๙ สร้างความเสียหายทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมแก่ทั้งจีนและสหรัฐฯ จากสถานการณ์ดังกล่าวเชื่อว่าสงครามการค้าจะยังไม่เกิดขึ้นในช่วงนี้ เพราะเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศได้รับความเสียหายจากโควิดในช่วงปีที่ผ่านมาซึ่งเป็นช่วงต่อเนื่องจากสงครามการค้า ดังนั้นหากมีการตอบโต้ด้านการค้าอีกครั้งอาจทำให้ทั้งสองประเทศเข้าสู่วิกฤติทางด้านเศรษฐกิจ ในอีกแง่หนึ่งสิ่งที่รัฐบาลทั้งสองประเทศกำลังให้ความสำคัญในขณะนี้ไม่ใช่การค้าอันอาจกันหรือแย่งชิงด้านการค้าแต่เป็นการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ วัคซีน และการนำประเทศกลับสู่สภาวะปกติให้เร็วที่สุด สงครามการค้าจึงอาจไม่ใช่สิ่งที่ทั้งสองประเทศให้ความสำคัญในปัจจุบัน ทั้งนี้จากการศึกษาของผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า สงครามการค้าที่ผ่านมาอาจไม่ได้สร้างความเสียหายมากนักต่อเศรษฐกิจไทย เนื่องจากภาคการส่งออกที่เป็นกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญสินค้าของไทยในช่วงที่เกิดสงครามการค้ายังคงเติบโตได้แต่อาจมีการชะลอตัวในช่วงก็ตาม ตามข้อมูล (ม.ค.๒๕๖๑-ต.ค.๒๕๖๒) มูลค่าการส่งออกชะลอตัวต่อเนื่องเฉลี่ยร้อยละ ๒.๙๖ จากก่อนเกิดสงครามการค้าในปี ๒๕๖๐ มูลค่าการส่งออกขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ ๙.๘๖ ซึ่งยังมีการขยายตัวได้ แต่หากมองในระยะยาวการชะลอตัวของการส่งออกดังกล่าวเป็นสิ่งที่ภาครัฐและธุรกิจไทยต้องติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ในอนาคตความเสียหายและความรุนแรงอาจไม่รุนแรงเหมือนในยุคทรัมป์เพราะรูปแบบการต่อสู้ของสหรัฐฯ โดยหันเข้าสู่การเจรจาและคานอำนาจจีนผ่านกรอบความร่วมมือกับพันธมิตรทั่วโลกซึ่งถือเป็นนโยบายที่อาจไม่ส่งผลในเชิงลบต่อเศรษฐกิจโลกรวมถึงไทยหรืออาจจะส่งผลดีต่อไทยก็เป็นได้เนื่องจากอนาคตการค้าฝ่ายใต้การนำของไบเดนจะทำให้เกิดการส่งเสริมการค้าเสรีมากขึ้นหรือการค้าแบบพหุภาคีรวมทั้งการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรี (FTA) จะเป็นปัจจัยที่

ทำให้การค้าของประเทศไทยกลับมาแข็งแกร่งได้อีกครั้งและเป็นส่วนช่วยสำคัญในการฟื้นฟูเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-๑๙ ในปัจจุบัน จึงเป็นสิ่งสำคัญในการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ควรมีกระบวนการและรูปแบบของนโยบายด้านต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการรับมือและปรับตัวได้อย่างทันท่วงทีในสถานการณ์ปัจจุบันหรืออนาคตที่กำลังจะเกิดขึ้น เพื่ออนาคตของการค้าที่ดีและเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างมั่นคง

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑.๑ ด้านการกำหนดนโยบาย แบ่งออกมาเป็น ๓ ระยะ คือ ระยะสั้น (๑-๕ ปี), ระยะกลาง (๖-๑๐ ปี) และระยะยาว (๑๑-๒๐ ปี) ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นตามช่วงระยะเวลาที่ต้องเร่งดำเนินการดังต่อไปนี้

๑.๑.๑ ระยะสั้น (๑-๕ ปี) นโยบายสนับสนุนการพัฒนาผู้ประกอบการขนาดกลางที่มีศักยภาพและมีโอกาสที่จะเติบโตในระยะยาว พร้อมกับกลยุทธ์การค้าเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ อาทิการจัดงานแสดงสินค้าไทยในต่างประเทศ, การสร้างนักธุรกิจรุ่นใหม่และการสร้างพันธมิตรกับองค์กรในต่างประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เทคโนโลยี โดยเป็นการนำของภาครัฐที่จะเปิดประตูการค้าการลงทุนให้แก่ผู้ประกอบการ

๑.๑.๒ ระยะกลาง (๖-๑๐ ปี) นโยบายการปฏิรูปโครงสร้างอุตสาหกรรม โดยเฉพาะเทคโนโลยี นวัตกรรมและกลุ่มอุตสาหกรรม (Cluster) ตลอดจนกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคของการถ่ายโอนระหว่างอุตสาหกรรมเก่าไปยังอุตสาหกรรมใหม่ เพื่อให้กฎ กฏหมายหรือข้อบังคับให้เทียบเท่ากับมาตรฐานสากล

๑.๑.๓ ระยะยาว (๑๑-๒๐ ปี) แผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี กำหนดการดำเนินงานไปสู่แนวปฏิบัติ (Implement) ให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับสถานการณ์การค้าและการลงทุนที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา อีกทั้ง ภาครัฐควรเร่งลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถเชื่อมโยงกับภูมิภาคและยุทธศาสตร์ Belt and Road Initiative (BRI) รวมถึงเสริมสร้างกลุ่มอุตสาหกรรม (Cluster) ใหม่ เพื่อให้เป็นแรงดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ

๑.๒ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรหารือและศึกษาผลกระทบของสงครามการค้าในสมัยประธานาธิบดี โจ ไบเดน ตลอดจนศึกษากรอบนโยบายด้านการค้าระหว่างประเทศและผลกระทบทางเศรษฐกิจว่ามีความเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับอดีตประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์

๑.๓ กระทรวงแรงงาน กำหนดแผนยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ในการพัฒนาแรงงานให้มีความสามารถทั้งด้านภาษาต่างประเทศ ทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้เป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ

๒. ข้อเสนอแนะเชิงแนวทางดำเนินงาน

๒.๑ เสริมสร้างความร่วมมือทางการค้าเสรี (Free Trade Agreement :FTA)

หน่วยงานภาครัฐควรเร่งเสริมสร้างความร่วมมือทางการค้าเสรี (Free Trade Agreement : FTA) กับนานาประเทศให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประเทศที่ไทยยังไม่เปิดการค้าเสรีอย่างเม็กซิโก และแคนาดา เพื่อให้ผู้ประกอบการไทยสามารถขยายการส่งออกและการลงทุนไปยังตลาดต่างประเทศและช่วยยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันกับคู่แข่งต่างประเทศได้

๒.๒ ให้คำปรึกษา หน่วยงานภาครัฐ ควรให้คำปรึกษาผู้ประกอบการหน้าใหม่ที่สนใจทำการค้าการลงทุนไปยังต่างประเทศ ตลอดจนประสานความร่วมมือในทุกมิติกับคู่ค้าต่างประเทศ

๒.๓ การลงทุนไปยังตลาดฟรอนเทียร์ มาร์เก็ต (Frontier Market)

สถานประกอบการ ควรศึกษาหาข้อมูลทางการค้าการลงทุนไปยังตลาดฟรอนเทียร์ มาร์เก็ต (Frontier Market) อาทิ เวียดนาม ปากีสถาน เป็นต้น เนื่องจากกลุ่มประเทศเหล่านี้ มีโอกาสที่จะเติบโตอย่างมากในระยะยาว

๒.๔ ปรับปรุงกฎหมายหรือข้อบังคับ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรปรับปรุงกฎหมาย หรือข้อบังคับในทุกมิติให้เป็นไปตามหลักสากล และมีความทันสมัย อาทิ มาตรฐานคุ้มครองแรงงานต่างด้าว, กฎระเบียบการทำประมงผิดกฎหมาย (Illegal, Unreported and Unregulated IUU Fishing) และมาตรฐานอุตสาหกรรมสากล เป็นต้น

๓. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

๓.๑ ศึกษาในมิติของภาครัฐฯ เพื่อการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาในมิติของผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากสงครามการค้าโดยใช้ข้อมูลทุติย และข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งทำการศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Individual depth interview) ในการศึกษาครั้งถัดไป ควรศึกษาในมิติของภาครัฐฯ ร่วมด้วย เพื่อที่จะหาแนวทางในการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ รวมถึงศึกษาหาข้อมูลทางการส่งออกไปยังตลาดใหม่ เพื่อให้งานวิจัยชิ้นนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

๓.๒ ศึกษาผลกระทบจากสงครามการค้าควรมีการศึกษาผลกระทบจาก

สงครามการค้าในด้านต่างๆ นอกเหนือจากภาคธุรกิจหรือเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบจากเรื่องดังกล่าว อาทิ ภาครัฐฯ มีแนวทางหรือนโยบายกับการรับมือกับประเด็นของสงครามการค้าในอนาคตอย่างไร ในสมัยประธานาธิบดีสหรัฐฯ โจ ไบเดน ตลอดจนเปรียบเทียบผลกระทบเชิงลึกกับกลุ่มประเทศอื่นที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานในจีน (Supply Chain)

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

วารสาร

- กมลทิพย์ ลิธิษฐา. “บทบาทของมหาอำนาจที่ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือและการรวมกลุ่มในภูมิภาคอาเซียน”, Veridian E-Journal. Slipakorn University. ปีที่ ๙ (๓), กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๙, หน้า ๓๗๐-๓๗๖.
- จุฑาทิพ คล้ายทับทิม. “สัจนิยมในนโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกา สมัยประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์”, วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ ๖ (๒), กรกฎาคม ๒๕๖๒, หน้า ๑-๒๔.
- ทวิพร สุพร. “การแข่งขันทางอำนาจระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนในยุคโอบามา : ข้อจำกัดของพันธมิตรอเมริกา และความท้าทายเรื่อง (ไม่) เลือกว่าในอุซาคเนย์”, The International Journal of East Asian Studies. ปีที่ ๒๓ (๑), เมษายน ๒๕๖๒, หน้า ๓๐๔-๓๒๒.
- ประภัสสร เทพชาติ. “ยุทธศาสตร์สหรัฐฯต่อจีนในศตวรรษที่ ๒๑”, วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา. ปีที่ ๑ (๓), กรกฎาคม ๒๕๖๒, หน้า ๑-๒๗.

หนังสือ

- วิญญู วิจิตรวาทการ. เศรษฐกิจระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์, ๒๕๑๖.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

- กรุงเทพธุรกิจ. “สงครามการค้าสหรัฐฯ-จีน กับผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.bangkokbiznews.com/recommended/detail/1522,2563>.
- คมปิต สุกุลหวง. “ฝ่าสมรภูมิสงครามการค้า ๒๐๑๙ บทสรุปจะอยู่ที่ตรงไหนในปี ๒๐๒๐ และโอกาสในวิกฤตของไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://thestandard.co/now-next-2020-trade-war/>, 2562.
- บุญธรรม รจิตภิญโญเลิศ. “นโยบายเศรษฐกิจของโจไบเดน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/125598>.
- ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. “สงครามการค้า : ใครเจ็บมาก...เจ็บน้อยกว่ากัน?”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://kmc.exim.go.th/detail/20190927190855/20191225112647>, 2562.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. “สหรัฐฯ VS จีน: สองมหาอำนาจ หนึ่งจุดเปลี่ยนสำคัญ และสิ่งที่ไทยควรทำ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_29Oct2020.aspx, 2563.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย, อาร์ม ตั้งนิรันดร. “สังคม วัฒนธรรม การค้าและการรับมือสงครามการค้าของจีน.” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Pages/256201Theknowledge_ARM.aspx, 2562.

- ธนาคารไทยพาณิชย์. “3 โอกาสทองของไทยที่อาจได้รับจากสงครามการค้าสหรัฐฯ กับจีน”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก : <https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/3-thailand-opportunity-from-usa-china-trade-war.html>, 2563.
- ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน), Economic Intelligence Center (EIC). “CLMV Monitor”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก : https://www.scbeic.com/th/detail/file/product/5845/fac13lx2dv/CLMV_Q1_2019_TH_20190313_External_Final.pdf, 2562.
- เพียร์ พาวเวอร์. “ผลกระทบ สงครามการค้าสหรัฐฯ-จีน SME ต้องรู้”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก : <https://www.peerpower.co.th/blog/smes/trade-war-effects-sme/>
- โพสต์ทูเดย์ ออนไลน์. “แนะไทยยึดยุทธศาสตร์ ‘เอียงจีน อ่อนตามสหรัฐฯ’”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก : <https://www.posttoday.com/finance-stock/news/637122>, 2563.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. “สถิติการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก : https://www.boi.go.th/upload/content/SummaryFDI2016_5b7a954049aec.pdf, 2564.
- ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์. “ผลกระทบสงครามการค้ายังไม่จบ แม้สหรัฐฯ จะลดการขึ้นภาษีนำเข้าสินค้าจีนบางส่วน”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก : <https://www.scbeic.com/th/detail/product/6210>, 2562.
- ศูนย์วิจัยกรุงศรี ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. “สงครามการค้าเปิดฉาก...วิกฤตหรือโอกาสของไทย”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก : [https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/Research-Intelligence-\(1\)](https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/Research-Intelligence-(1)), 2561.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, สำนักปลัดกระทรวงพาณิชย์, กรมการค้าต่างประเทศ “มูลค่าการค้าระหว่างประเทศของไทย”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก : <http://tradereport.moc.go.th>, 2564.
- BBC NEWS ประเทศไทย. “ทรัมป์เปิดศึกสงครามการค้ากับจีนจริงหรือ?”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก : <https://www.bbc.com/thai/international-38415596>, 2559.
- BBC NEWS ประเทศไทย. “สงครามการค้าสหรัฐฯ-จีน : เกิดอะไรขึ้นบ้างในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก : <https://www.bbc.com/thai/international-51118450>, 2563.
- Brandinside. “วิเคราะห์สงครามการค้า จีน-สหรัฐฯ ปี 2021 ไทยจะปรับตัวอย่างไรในความขัดแย้ง”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก : <https://brandinside.asia/trade-war-china-and-usa-kbank-the-wisdom/>, 2564.
- CEIC Database. “ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริงและปริมาณการค้าของทั้งสหรัฐอเมริกาและจีน ปี 2563”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก : <https://ceicdata.com>, 2563.
- THE STANDARD. “สงครามการค้าสหรัฐฯ-จีน เมื่อ ‘สหรัฐฯ’ ดึงชาติพันธมิตรรวมกันโต๊ะจีน แล้ว ‘ไทย’ ควรวางตัวอย่างไร”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก : <https://thestandard.co/trade-war-return-when-usa-pulls-allies-to-swarm-china/>, ๒๕๖๔.

สัมภาษณ์

ชลันธร จีวุฒิมงคล, นักวิจัยสถาบันยุทธศาสตร์การค้า มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. สัมภาษณ์.

มีนาคม ๒๕๖๔

ณัฐพงษ์ชื้อน, นักวิจัยสถาบันยุทธศาสตร์การค้า มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. สัมภาษณ์.

มีนาคม ๒๕๖๔

ทัตเทพ เอี่ยมเวช, นักวิจัยสถาบันยุทธศาสตร์การค้า มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. สัมภาษณ์.

มีนาคม ๒๕๖๔

กวิณ งามสิริยะโรจน์, นักวิจัยสถาบันยุทธศาสตร์การค้า มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. สัมภาษณ์.

มีนาคม ๒๕๖๔

ภาษาอังกฤษ

Books

Balassa, Bela A. The Theory of Economic Integration, Illinois: Homewood, 1961. p.304

Joseph Frankel. The Making of Foreign Policy :An Analysis of Decision Making, London : Oxford University Press, 1963. p. 16.

Lerche, Charles O., Jr. and Said, Abdul A. Concepts of International Politics, New Delhi : Prentice-Hall of India, 1972. p. 30.

William T. R. Fox and Annette B. Fox. “The Teaching of International Relations in the United Stated”, In William C. Olson and Fred A. Sonderman. The Theory and Practice of International Relations.2nd ed. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1966, p.5

Electronic Data Base

Massimiliano CALÌ. Research Institute of Economy, Trade and Industry “The impact of the US-China trade war on East Asia”. (Online). https://www.rieti.go.jp/en/special/p_a_w/117.html, 2562.

World Bank. world development indicators “Exports of goods and services (% of GDP)”. (Online). <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS?locations=CN/>, 2564.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง Trade War: ผลกระทบจากสมรภูมิสงครามการค้าสหรัฐ-จีน ต่อ

๑ : วิฤติสงครามการค้า (Trade War) ที่ผ่านมานี้ยุคโดนัลด์ ทรัมป์ ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย ?

.....

.....

.....

.....

๒ : เมื่อเปลี่ยนผ่านประธานาธิบดีสหรัฐฯ โจ ไบเดน จะมีทำอย่างไรต่อสงครามการค้า ?

.....

.....

.....

.....

๓ : แนวโน้มทิศทางสงครามการค้าในปี ๒๕๖๔ ท่ามกลางการระบาดของไวรัสโควิด-๑๙ ?

.....

.....

.....

.....

๔ : ภาครัฐควรมีแผนงานหรือนโยบายอย่างไร ในการรับมือสงครามการค้าในอนาคต ?

.....

.....

.....

.....

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นายเกษมสิทธิ์ ปฐมศักดิ์
วัน เดือน ปีเกิด	๓ มิถุนายน ๒๕๑๓
การศึกษา	บริหารธุรกิจบัณฑิตสาขาการจัดการธุรกิจมหาวิทาลัยนอร์ธอีสเทิร์น รัฐแมสซาชูเซตส์ สหรัฐอเมริกา
การศึกษาอื่นๆ	บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสาขาการเงิน Bentley University สหรัฐอเมริกา หลักสูตรผู้บริหารระดับสูง สถาบันวิทยาการตลาดทุน (วตท.) รุ่นที่ ๙ หลักสูตรผู้บริหารระดับสูงด้านการค้าและการพาณิชย์ (TEPCoT) รุ่นที่ ๗ หลักสูตรการบริหารการท่องเที่ยวสำหรับผู้บริหารระดับสูง รุ่นที่ ๑ หลักสูตรผู้บริหารระดับสูง ด้านการบริหารงานพัฒนาเมือง (มหานคร รุ่นที่ ๑)
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔ ที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๔๒-๒๕๔๖ Country Director , Investment Banking-Thailand บริษัทหลักทรัพย์ ซี แอล เอส เอ (ประเทศไทย) จำกัด พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๗ กรรมการผู้จัดการบริษัท บีที จำกัด พ.ศ. ๒๕๕๒-ปัจจุบัน กรรมการบริษัท ฟาร์มาคอสเม็ท จำกัด (มหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๘-ปัจจุบัน ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัทหลักทรัพย์ เมอร์ซัน พาร์ทเนอร์ จำกัด (มหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๘-ปัจจุบัน กรรมการ บริษัทหลักทรัพย์ ยูโอบี เคย์เฮียน (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) ปัจจุบัน กรรมการอิสระ/ประธานกรรมการตรวจสอบและกำกับดูแลกิจการ/ประธานกรรมการพิจารณาค่าตอบแทน/ประธานกรรมการสรรหา บริษัท คริสเตียนีและนิลเส็น (ไทย) จำกัด (มหาชน)
ตำแหน่งปัจจุบัน	ประธานกรรมการบริหารบริษัทหลักทรัพย์ เมอร์ซัน พาร์ทเนอร์ จำกัด (มหาชน) กรรมการอิสระ/ประธานคณะกรรมการตรวจสอบและกำกับดูแลกิจการบริษัท คริสเตียนีและนิลเส็น (ไทย) จำกัด (มหาชน) กรรมการบริษัทหลักทรัพย์ ยูโอบี เคย์เฮียน (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) กรรมการบริษัทเนชั่นแนล เพาเวอร์ ซัพพลาย จำกัด (มหาชน)

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

เรื่อง Trade War : ผลกระทบจากสมรภูมิสงครามการค้าสหรัฐอเมริกา-จีน ต่อภาคธุรกิจและเศรษฐกิจไทย

ผู้วิจัย นายเกษมสิทธิ์ ปฐมศักดิ์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๓

ตำแหน่ง ประธานกรรมการบริหาร บริษัทหลักทรัพย์ เมอร์ซัน พาร์ทเนอร์ จำกัด (มหาชน)

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เศรษฐกิจโลกในยุคโลกาภิวัตน์ประเทศทั่วโลกสามารถเชื่อมโยงเศรษฐกิจและสังคมกันได้อย่างง่ายดาย ทำให้เศรษฐกิจโลกยุคปัจจุบันถูกขับเคลื่อนโดยกลุ่มประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ไม่กี่ประเทศโดยมีจีนและสหรัฐอเมริกาเป็นมหาอำนาจทางด้านเศรษฐกิจของโลกการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของจีนและสหรัฐฯ ย่อมนำมาซึ่งบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปของเศรษฐกิจโลก ประเทศไทยที่เศรษฐกิจมีความเชื่อมโยงจีนและสหรัฐฯ โดยเฉพาะด้านการค้าซึ่งจากสถิติมูลค่าการค้าไทยกับจีนปี ๒๕๖๓ อยู่ที่ ๗๙,๕๙๓ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เป็นประเทศที่มีมูลค่าการค้ากับไทยสูงสุดคิดเป็นร้อยละ ๑๘.๑๖ ของมูลค่าการค้าทั้งหมดของไทย ในขณะที่สหรัฐฯเป็นประเทศที่มีมูลค่าการค้ากับไทยเป็นอันดับสาม มีมูลค่าการค้ากับไทยในปี ๒๕๖๓ อยู่ที่ ๔๙,๑๙๒ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๒๒ ของมูลค่าการค้าทั้งหมดของไทย

ในช่วงสี่ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๓) การค้าของประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากในการเติบโต จากผลของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯและจีน ไม่เพียงแต่ไทย จีนและสหรัฐฯ ที่ได้รับผลกระทบ แต่เศรษฐกิจทั่วโลกก็ได้รับความเสียหายจากสงครามครั้งนี้ จากตัวเลขเศรษฐกิจโลกในปี ๒๕๖๑ และ ๒๕๖๒ เศรษฐกิจโลกชะลอตัวอยู่ที่ร้อยละ ๓.๒๖ และร้อยละ ๓.๐๔ ตามลำดับ แม้ว่าหลายหน่วยงานคาดการณ์ว่าผลกระทบโดยตรงต่อประเทศไทยในระยะสั้นจะมีไม่มากนัก แต่จากสถิติการส่งออกในช่วงที่เกิดสงครามการค้า (ม.ค. ๒๕๖๑-ต.ค.๒๕๖๒) มูลค่าการส่งออกชะลอตัวต่อเนื่องเฉลี่ยร้อยละ ๒.๙๖ จากก่อนเกิดสงครามการค้าในปี ๒๕๖๐ มูลค่าการส่งออกขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ ๙.๘๖ ถือเป็นสัญญาณเตือนเบื้องต้นที่ไม่ควรมองข้ามเพราะหากสงครามนี้ยังยืดเยื้อต่อไปผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทยจะขยายเป็นวงกว้างและมีความรุนแรงมากขึ้นในหลายด้านด้วยกัน

ท่ามกลางบริบทของการเมืองสหรัฐฯที่เปลี่ยนแปลงภายใต้ภาวะของสงครามการค้าที่ยังไม่ยุติ ประเด็นต่างๆเหล่านี้ล้วนแล้วมีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจโลก รวมถึงประเทศไทยทั้งในด้านการค้าและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งเป็นเรื่องสำคัญต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่อยากศึกษาถึงผลกระทบจากสงครามการค้าจีน-สหรัฐอเมริกาส่งผลต่อเศรษฐกิจโลก รวมถึงโอกาสและอุปสรรคในการรับมือทั้งภาครัฐฯ และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ การศึกษาดังกล่าวจะนำมาซึ่งแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการและรูปแบบของนโยบายด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยเพื่อเป็นแนวทางในการรับมือและปรับตัวได้อย่างทันท่วงทีในสถานการณ์ปัจจุบันหรืออนาคตที่กำลังจะเกิดขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบจากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ที่มีผลต่อภาวะเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทย
๒. เพื่อศึกษาผลกระทบสงครามการค้าต่อภาคธุรกิจไทย
๓. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการและรูปแบบของนโยบายด้านระหว่างประเทศของไทยกับสหรัฐอเมริกาและจีนรวมถึงแนวทางในการปรับตัวของภาคธุรกิจไทย

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

- ๑.๑ การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงสถานการณ์สงครามการค้าจีน-สหรัฐอเมริกาที่ผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทย
- ๑.๒ ศึกษาแนวทางในการรับมือต่อของภาคธุรกิจไทยกับโอกาสและอุปสรรคจากสงครามการค้าจีน-สหรัฐอเมริกา
- ๑.๓ ศึกษาเฉพาะนโยบายด้านการค้าและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เปิดเผยได้เท่านั้น

๒. ขอบเขตด้านประชากร

ด้านประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้รู้ที่จะให้มุมมองในเรื่องเกี่ยวกับสงครามการค้าระหว่างจีน-สหรัฐอเมริกา เช่น นักวิชาการ นักวิจัย ผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออก ฯลฯ

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้การเก็บข้อมูล

๑.๑ **ข้อมูลปฐมภูมิ** เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) ทั้งนี้ ได้กำหนดผู้ให้สัมภาษณ์หลักทั้งที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียและผู้รู้ที่จะให้มุมมองในเรื่องเกี่ยวกับสงครามการค้าระหว่างจีน-สหรัฐอเมริกา

๑.๒ **ข้อมูลทุติยภูมิ** เก็บรวบรวมจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ นโยบายด้านการค้าและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

๒. **การวิเคราะห์ข้อมูล** เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของงานวิจัยครั้งนี้ ทางผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ นโยบายด้านการค้าและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในการได้มาซึ่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทยจากสงครามการค้าจีน-สหรัฐอเมริกาและแนวทางในการรับมือของประเทศไทย

๓. การนำเสนอข้อมูล เมื่อศึกษาและได้ข้อสรุปในการวิจัย จะได้มาซึ่งข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการและรูปแบบของนโยบายด้านระหว่างประเทศของไทยกับสหรัฐอเมริกา และจึนรวมถึงแนวทางในการปรับตัวของภาคธุรกิจไทย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง จากผลการศึกษา ผลกระทบของสงครามการค้าที่มีผลต่อเศรษฐกิจไทย ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

๑. ผลกระทบจากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ-จีน ที่มีผลต่อเศรษฐกิจไทยและเศรษฐกิจโลก

สงครามการค้ากว่า ๓ ปีที่ผ่านมา สร้างความเสียหายต่อภาพรวมเศรษฐกิจทั้งโลก สูญเสียมูลค่าของเศรษฐกิจทั้งโลก ๗ แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ หรือร้อยละ ๐.๘ ของเศรษฐกิจทั้งโลก การส่งออกรวมของทั้งโลกหดตัวร้อยละ ๒.๘ คิดเป็นมูลค่าส่งออกที่หายไปราว ๒.๖๘ แสนล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สงครามครั้งนี้ยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในห่วงโซ่อุปทานโลก (Supply chain) จากการที่บริษัทต่างชาติในจีนมีการย้ายเงินลงทุนและฐานการผลิตไปยังประเทศอื่นเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบจากสงครามการค้า ซึ่งจะทำให้ห่วงโซ่อุปทานเปลี่ยนแปลงทำให้บางประเทศอาจสูญเสียความสามารถด้านการแข่งขันที่เป็นจุดแข็งที่ได้รับจากการดำเนินงานในประเทศจีน นับหนึ่งมาตรการขึ้นภาษีตอบโต้ระหว่างจีนและสหรัฐฯ สร้างผลกระทบต่อโลกและนานาประเทศมากกว่าทั้งสองจะได้รับผลกระทบ ผู้วิจัยมองว่าเศรษฐกิจจีนและสหรัฐฯ จะเติบโตขึ้นด้วยอัตราที่ต่ำกว่าเดิมในอนาคตเพราะลักษณะเศรษฐกิจ มุ่งการบริโภคภายในเป็นหลักเป็นกันชนหรือรับแรงกระแทกจากสงครามการค้า ตรงข้ามกับประเทศที่กำลังพัฒนาหรือที่พึ่งพาการส่งออกจะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงหากสงครามการค้าทวีความรุนแรง

ด้านประเทศไทยสงครามการค้าครั้งนี้อาจไม่ได้สร้างผลกระทบต่อไทยโดยตรงอย่างเห็นได้ชัด แต่สงครามการค้าครั้งนี้จะสร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั้งจีนและสหรัฐฯไม่มากก็น้อย ซึ่งอาจส่งผลต่อกำลังซื้อของในประเทศจนนำมาสู่การชะลอการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ ซึ่งไทยมีการพึ่งพากำลังซื้อจากจีนและสหรัฐฯในอัตราที่สูงการที่สูญเสียตรงนี้ไป อีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ไทยได้รับผลกระทบด้านการส่งออกเนื่องจาก ประเทศในเอเชียส่วนใหญ่ที่มูลค่าส่งออกลดลงมากล้วนเป็น Supply Chain สำคัญของจีนและ/หรือพึ่งพาการส่งออกไปจีนในสัดส่วนสูง โดยเฉพาะสินค้าอุตสาหกรรมและอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งไทยก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน เนื่องจากพึ่งพาการส่งออกไปจีนร้อยละ ๑๑ และสินค้าที่ส่งออกสำคัญที่ส่งไปยังจีนคือชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ทำให้ไทยได้รับผลกระทบทางอ้อมจากการที่จีนโดนขึ้นภาษีทำให้ชะลอคำสั่งซื้อจากไทย อย่างไรก็ตามสงครามการค้าครั้งนี้ไม่เพียงแต่สร้างผลกระทบต่อไทยแต่ยังแอบแฝงมาพร้อมกับโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในห่วงโซ่อุปทานโลก (Supply chain) จะทำให้ทั้ง เวียดนาม ไทย อินเดีย เม็กซิโก ได้ประโยชน์ จากเคลื่อนย้ายทุนครั้งนี้ถึงกระนั้นไม่เพียงแคไทยประเทศเดียวที่มีความน่าสนใจเข้ามาลงทุนแต่ยังมีเวียดนามที่เป็นคู่แข่งที่สำคัญในการที่จะแย่งนักลงทุนจากไทยไป ทั้งนี้เป็นสิ่งสำคัญในการออกมาตรการดึงดูดการลงทุนจากบริษัทต่างชาติที่อาจมีการเคลื่อนย้ายทุนหรือการลงทุนในโครงสร้างด้านต่างๆ เพื่อรองรับการเข้ามา

ลงทุนของต่างชาติซึ่งจะผลดีต่อไทยในแง่ของการลงทุน การจ้างที่สูงขึ้นและจะทำให้เศรษฐกิจของไทยมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นได้เพื่อชดเชยกับผลกระทบในเชิงลบจากการชะลอตัวของการค้า อีกหนึ่งโอกาสที่สำคัญของไทยคือสหรัฐฯ ยังต้องนำเข้าสินค้าจากประเทศอื่นๆ มาทดแทนสินค้าจีนที่มีราคาแพงขึ้นจากภาวะนี้เองจะเป็นโอกาสในการส่งออกสินค้าเพิ่มเติมไปยังสหรัฐฯ เพื่อทดแทนตลาดจีนที่ชะลอการซื้อจากไทย การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญนี้ ทำให้ผู้ประกอบการต้องหันมาปรับตัวเพื่อรับมือกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นหรือแสวงหาโอกาสที่จะได้รับภายใต้การเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ทิศทางนโยบายของสหรัฐฯ ที่ชัดเจนขึ้นส่งผลต่อความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจ และช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถวางกลยุทธ์รับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

๒. สถานการณ์สงครามการค้าในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

ถึงแม้สงครามการค้ายังไม่ยุติแบบถาวร จนถึงในช่วงปี ๒๕๖๓ ทั่วโลกกำลังเผชิญกับวิกฤติด้านสุขภาพอย่างการแพร่ระบาดของโควิด-๑๙ ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจชะงักลง IMF คาดการณ์การเติบโตของเศรษฐกิจในปี ๒๕๖๓ จะหดตัวมากถึงร้อยละ -๔.๙ การแพร่ระบาดของโควิด-๑๙ สร้างความเสียหายทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมแก่ทั้งจีนและสหรัฐฯ จากสถานการณ์ดังกล่าวเชื่อว่าสงครามการค้ายังไม่เกิดขึ้นในช่วงนี้ เพราะเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศได้รับความเสียหายจากโควิดในช่วงปีที่ผ่านมาซึ่งเป็นช่วงต่อเนื่องจากสงครามการค้า ดังนั้นหากมีการตอบโต้ด้านการค้าอีกครั้ง อาจทำให้ทั้งสองประเทศเข้าสู่วิกฤติทางด้านเศรษฐกิจ ในอีกแง่หนึ่งสิ่งที่รัฐบาลทั้งสองประเทศกำลังให้ความสำคัญในขณะนี้ไม่ใช่การค้าอันอาจกันหรือแย่งชิงด้านการค้าแต่เป็นการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ วัคซีน และการนำประเทศกลับสู่สภาวะปกติให้เร็วที่สุด สงครามการค้าจึงอาจไม่ใช่สิ่งที่ทั้งสองประเทศให้ความสำคัญในปัจจุบัน ทั้งนี้จากการศึกษาของผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า สงครามการค้าในอนาคตความเสียหายและความรุนแรงอาจไม่รุนแรงเหมือนในยุคทรัมป์เพราะรูปแบบการต่อสู้ของสหรัฐฯ โดยหันเข้าสู่การเจรจาและค่านานาชาติผ่านกรอบความร่วมมือกับพันธมิตรทั่วโลกซึ่งถือเป็นนโยบายที่อาจไม่ส่งผลในเชิงลบต่อเศรษฐกิจโลกรวมถึงไทยหรืออาจจะส่งผลดีต่อไทยก็เป็นได้เนื่องจากอนาคตการค้าฝ่ายใดการนำของไบเดนจะทำให้เกิดการส่งเสริมการค้าเสรีมากขึ้นหรือการค้าแบบพหุภาคีรวมทั้งการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรี (FTA) จะเป็นปัจจัยที่ทำให้การค้าของประเทศไทยกลับมาเร่งตัวได้อีกครั้งและเป็นส่วนช่วยสำคัญในการฟื้นฟูเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-๑๙ ในปัจจุบัน จึงเป็นสิ่งสำคัญในการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ควรมีกระบวนการและรูปแบบของนโยบายด้านต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการรับมือและปรับตัวได้อย่างทันท่วงทีในสถานการณ์ปัจจุบันหรืออนาคตที่กำลังจะเกิดขึ้น เพื่ออนาคตของการค้าที่ดีและเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างมั่นคง

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑.๑ ด้านการกำหนดนโยบาย แบ่งออกมาเป็น ๓ ระยะ คือ ระยะสั้น (๑-๕ ปี), ระยะกลาง (๖-๑๐ ปี) และระยะยาว (๑๑-๒๐ ปี) ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นตามช่วงระยะเวลาที่ต้องเร่งดำเนินการดังต่อไปนี้

๑.๑.๑ ระยะสั้น (๑-๕ ปี) นโยบายสนับสนุนการพัฒนาผู้ประกอบการขนาดกลางที่มีศักยภาพและมีโอกาสที่จะเติบโตในระยะยาว พร้อมกับกลยุทธ์การเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ อาทิการจัดงานแสดงสินค้าไทยในต่างประเทศ, การสร้างนักธุรกิจรุ่นใหม่และการสร้างพันธมิตรกับองค์กรในต่างประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เทคโนโลยี โดยเป็นการนำของภาครัฐที่จะเปิดประตูการค้าการลงทุนให้แก่ผู้ประกอบการ

๑.๑.๒ ระยะกลาง (๖-๑๐ ปี) นโยบายการปฏิรูปโครงสร้างอุตสาหกรรม โดยเฉพาะเทคโนโลยี นวัตกรรมและกลุ่มอุตสาหกรรม (Cluster) ตลอดจนกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคของการถ่ายโอนระหว่างอุตสาหกรรมเก่าไปยังอุตสาหกรรมใหม่ เพื่อให้กฎ กฏหมายหรือข้อบังคับให้เทียบเท่ากับมาตรฐานสากล

๑.๑.๓ ระยะยาว (๑๑-๒๐ ปี) แผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี กำหนดการดำเนินงานไปสู่แนวปฏิบัติ (Implement) ให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับสถานการณ์การค้าและการลงทุนที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา อีกทั้ง ภาครัฐควรเร่งลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถเชื่อมโยงกับภูมิภาคและยุทธศาสตร์ Belt and Road Initiative (BRI) รวมถึงเสริมสร้างกลุ่มอุตสาหกรรม (Cluster) ใหม่ เพื่อให้เป็นแรงดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ

๑.๒ ศึกษาผลกระทบของสงครามการค้า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหารือและศึกษาผลกระทบของสงครามการค้าในสมัยประธานาธิบดี โจ ไบเดน ตลอดจนศึกษาในนโยบายด้านการค้าระหว่างประเทศและผลกระทบทางเศรษฐกิจว่ามีความเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับอดีตประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์

๑.๓ กำหนดแผนยุทธศาสตร์กระทรวงแรงงานกำหนดแผนยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ในการพัฒนาแรงงานให้มีความสามารถทั้งด้านภาษาต่างประเทศ ทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้เป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๒.๑ เสริมสร้างความร่วมมือทางการค้าเสรี (Free Trade Agreement :FTA) หน่วยงานภาครัฐควรเร่งเสริมสร้างความร่วมมือทางการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) กับนานาประเทศให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประเทศที่ไทยยังไม่เปิดการค้าเสรีอย่างเม็กซิโก และแคนาดา เพื่อให้ผู้ประกอบการไทยสามารถขยายการส่งออกและการลงทุนไปยังตลาดต่างประเทศและช่วยยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันกับคู่แข่งต่างประเทศได้

๒.๒ ให้คำปรึกษาหน่วยงานภาครัฐควรให้คำปรึกษาผู้ประกอบการหน้าใหม่ที่สนใจทำการค้าการลงทุนไปยังต่างประเทศ ตลอดจนประสานความร่วมมือในทุกมิติกับคู่ค้าต่างประเทศ

๒.๓ การลงทุนไปยังตลาดฟรอนเทียร์ มาร์เก็ต (Frontier Market) สถานประกอบการ ควรศึกษาหาข้อมูลทางการค้าการลงทุนไปยังตลาดฟรอนเทียร์ มาร์เก็ต (Frontier Market) อาทิ เวียดนาม ปากีสถาน เป็นต้น เนื่องจากกลุ่มประเทศเหล่านี้ มีโอกาสที่จะเติบโตอย่างมากในระยะยาว

๒.๔ ปรับปรุงกฎหมายหรือข้อบังคับ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรปรับปรุงกฎหมายหรือข้อบังคับในทุกมิติให้เป็นไปตามหลักสากลและมีความทันสมัย อาทิ มาตรฐานคุ้มครองแรงงานต่างด้าว, กฎระเบียบการทำประมงผิดกฎหมาย (IUU Fishing) และมาตรฐานอุตสาหกรรมสากล เป็นต้น

๓. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

๓.๑ ศึกษาในมิติของภาครัฐฯ เพื่อที่จะหาแนวทางในการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาในมิติของผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากสงครามการค้าโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งทำการศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Individual depth interview) ในการศึกษาครั้งถัดไป ควรศึกษาในมิติของภาครัฐฯ ร่วมด้วย เพื่อที่จะหาแนวทางในการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ รวมถึงศึกษาลู่ทางการส่งออกไปยังตลาดใหม่ เพื่อให้งานวิจัยชิ้นนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

๓.๒ ศึกษาผลกระทบจากสงครามการค้าควรมีการศึกษาผลกระทบจากสงครามการค้าในด้านต่างๆ นอกเหนือจากภาคธุรกิจหรือเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบจากเรื่องดังกล่าว อาทิ ภาครัฐฯ มีแนวทางหรือนโยบายกับการรับมือกับประเด็นของสงครามการค้าในอนาคตอย่างไร ในสมัยประธานาธิบดีสหรัฐฯ โจ ไบเดน ตลอดจนเปรียบเทียบผลกระทบเชิงลึกกับกลุ่มประเทศอื่นที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานในจีน (Supply Chain)